

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΣ

Ο ΠΕΡΙ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΩΜΙΑΗΜΕΝΗΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΥ»

1884

2881

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

1884.182

Ο ΠΕΡΙ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΟΜΙΑΗΜΕΝΗΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Τηλεγράφου»

1884

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΣ

Ο ΠΕΡΙ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

§ 1. Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρακαλῶ ἔλους τοὺς θεοὺς καὶ ἔλας τὰς θεάς, ἵνα δοθῇ εἰς ἐμὲ παρ' ὑμῶν εἰς τὴν παρούσαν δίκην τῆς ἀπολογίας μου τσαύτη εὐνοια, ἔσθην ἐγὼ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω καὶ πρὸς τὴν πόλιν δημοσίως, καὶ πρὸς ἔλους ὑμᾶς ἰδιαιτέρως· ἔπειτα δὲ εὐχομαι τοὺς θεοὺς τοῦτο νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸν νοῦν σας (τὸ ὁποῖον μάλιστα εἶναι ἄξιον ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας καὶ ὑπολήψεως), νὰ μὴ κάμητε σύμβουλον τὸν ἀντιδίκόν μου Λισχίνην περὶ τῆς τάξεως, καθ' ἣν πρέπει νὰ μὲ ἀκροασθῆτε ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀπολογίᾳ μου· διότι δεινὸν ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο δι' ἐμέ· ἀλλὰ ν' ἀκούσητε τοὺς νόμους καὶ τὸν ἕρκον, ἐν ᾧ πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις δικαίοις εἶναι γεγραμμένον καὶ τοῦτο, ὅτι ὁμοίως πρέπει νὰ ἀκροάζησθε καὶ τοὺς δύο ἀντιδίκους. Τοῦτο δὲ σημαίνει ὅχι μόνον τὸ νὰ μὴ προδικάσητε κατὰ τινὸς τίποτε πρὸ τῆς ἀκροάσεως καὶ τῶν δύο ἀντιδίκων, οὐδὲ τὸ ν' ἀποδώσητε τὴν εὐνοίαν ἴσθην καὶ πρὸς τοὺς δύο, ἀλλὰ καὶ τὸ ν' ἀφήσητε ἕκαστον τῶν δικαζομένων οὕτω νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐν τῷ λόγῳ τάξιν καὶ τὴν ἀπολογίαν του, ὅπως θέλει καὶ προαιρεῖται.

§ 2. Καὶ βεβαίως κατὰ πολλὰ ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς χειροτέραν τοῦ Λισχίνου θέσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος δικαστικοῦ ἀγῶνος·

καὶ μάλιστα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ δύο καὶ μεγάλα ταῦτα· καθ' ἓν μὲν, ὅτι ἐγὼ δὲν ὑποβάλλομαι εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα, ἔχοντα ἴσα πρὸς τὸν τοῦ Αἰσχίνου ἀποτελέσματα· διότι δὲν εἶναι ἴσον ἂν ἐγὼ μὲν στερηθῶ τῆς ὑμετέρας εὐνοίας, ὁ δὲ Αἰσχίνης ἂν μὴ κερδίῃ τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν· ἀλλ' ἐγὼ μὲν. . ., ἀλλὰ δὲν θέλω ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου τῆς ἀπολογίας μου νὰ εἶπω ἀπαίσιόν τι· οὗτος δὲ ἐν ἀνέσει καὶ ἔξω κινδύνου ὢν, μὲ κατηγορεῖ. Κατ' ἄλλο δὲ εἶναι χειροτέρα ἢ θέσις μου τῆς τοῦ Αἰσχίνου, διότι (ἐπειδὴ εἶναι φυσικὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μετ' εὐχαριστήσεως ν' ἀκούωσι τὰς κατὰ τῶν ἄλλων λοιδορίας καὶ κατηγορίας, καὶ νὰ δυσαρεστῶνται κατὰ τῶν ἐπαινούντων τὸν ἑαυτὸν των) ὅ,τι μὲν εἰς τοὺς ἀκροαζομένους εἶναι εὐάρεστον, ἔχει ὁ Αἰσχίνης, ὅ,τι δὲ ἐνοχλεῖ πάντας, νὰ εἶπω οὕτως, ἀπολείπεται εἰς ἐμέ. Καὶ ἂν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνοχλήσεως, συστελλόμενος δὲν εἶπω ὅσα ὑπὲρ πατρίδος ἔπραξα, θέλω φανῆ, ὅτι δὲν δύναμαι ν' ἀπολυθῶ τῶν κατ' ἐμοῦ κατηγοριῶν, οὐδὲ ν' ἀποδείξω τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας μου, διὰ τὰς ὁποίας κρίνω ἄξιον νὰ τιμῶμαι· ἂν δὲ διατρέχων τὰς πράξεις τοῦ βίου μου διηγηθῶ ὅσα ἔπραξα ἰδιωτικῶς ἢ ἐπολιτευθῆν δημοσίως, πολλάκις θέλω ἀναγκασθῆ νὰ ὀμιλῶ περὶ ἐμαυτοῦ. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον θέλω προσπαθῆσαι νὰ κάμω τοῦτο ὅσον τὸ δυνατόν μετριώτατα· καθ' ὅ,τι ὅμως αὐτὴ ἢ ὑπόθεσις τοῦ λόγου ἤθελε μὲ ἀναγκάσει νὰ παριαυτολογήσω, τὴν κατηγορίαν διὰ τὴν παριαυτολογίαν ταύτην δίκαιον νὰ ἔχη ὁ Αἰσχίνης, ὁ τοιοῦτον δικαστικὸν ἀγῶνα προκαλέσας. Νομίζω δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ἅπαντες ὑμεῖς θέλετε ὁμολογήσει, ὅτι ὁ παρῶν ἀγὼν εἶναι κοινὸς εἰς ἐμέ καὶ εἰς τὸν Κτησιφῶντα, ἀλλὰ μεγαλειτέρας σπουδῆς ἄξιος δι' ἐμέ· ἐπειδὴ εἶναι λυπηρὸν καὶ ἀφόρητον τὸ ν' ἀποστερηθῆται τις ἔλων, καὶ μάλιστα ἂν τοῦτο ὑπὸ ἐχθροῦ συμβαίῃ εἰς τινα. Μάλιστα δὲ

τοσοῦσφ λυπηρὸν καὶ δεινὸν εἶναι ἢ στέρησις τῆς ὑμετέρας εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας, ὅσον εἶναι μέγιστον καὶ ἡ ἐπιτυχία τούτων.

§ 3. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τούτων εἶναι ὁ δικαστικὸς ἀγὼν οὗτος, κρίνω δίκαιον καὶ ἅπαντας ὑμᾶς ὁμοίως παρκαλῶ, ἵνα μὲ ἀκούσητε δικαίως ἀπολογούμενον περὶ τῶν κατηγορημένων, ὡς οἱ νόμοι διατάττουσι· τοὺς ὁποίους ὁ ἐξ ἀρχῆς νομοθετήσας Σόλων, εὖνους ὦν πρὸς ὑμᾶς καὶ δημοτικὰς, ἐνόμιζεν ὅτι ἔχουσι κῦρος ὄχι μόνον ἐὰν γραφῶσιν, ἀλλ' ἐὰν καὶ οἱ δικάζοντες ὀρκισθῶσιν· ὄχι διότι, ὡς μοι φαίνεται, ἐδυσπίσται πρὸς ὑμᾶς ἐπιβάλλων ὄρκον, ἀλλὰ διότι δὲν δύναται ὁ κατηγορούμενος νὰ διαφύγῃ τὰς κατηγορίας καὶ τὰς διαβολὰς, δι' ὧν ὑπερισχύει ὁ κατήγορος, ὡς πρότερος ἀγορεύων, ἐὰν ἕκαστος ὑμῶν τῶν δικαστῶν, διαφυλάττων τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν διὰ τῆς εὐορκίας του, τὴν προσδεχθῆ εὐνοικῶς καὶ τὰ δίκαια τοῦ ὕστερον λέγοντος κατηγορουμένου, καὶ οὕτω κάμῃ περὶ πάντων δικαίαν ἀπόφασιν, ἀφ' οὗ πρότερον προσφέρῃ τὸν ἑαυτὸν του ἴσον καὶ κοινὸν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς δικαζομένους ἀκρατήν.

§ 4. Μέλλων λοιπὸν, ὡς φαίνεται, νὰ δώσω σήμερον λόγον ὄλου τοῦ βίου μου, καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου, δι' ὅσα κοινῶς ἐπολιτεύθην, θέλω, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου μου, πάλιν νὰ ἐπικαλεσθῶ τοὺς θεοὺς, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν εὐχομαι, πρῶτον μὲν, ὅσῃν εὖνοιαν ἐγὼ ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως δημοσίως καὶ ὑπὲρ ἀπάντων ὑμῶν ἰδίως, τοσαύτη νὰ μοὶ δοθῆ παρ' ὑμῶν εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα· ἔπειτα δὲ, ὅτι μέλλει νὰ ᾔηται συμφέρον καὶ πρὸς εὐδοξίαν κοινῶς, καὶ πρὸς εὐσέβειαν ἑκάστου, τοῦτο νὰ παραστήσωσιν οἱ θεοὶ πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς νὰ ἀποφασίσητε περὶ ταύτης τῆς δίκης.

§ 5. Ἐὰν μὲν ὁ Αἰσχίνης μὲ κατηγορεῖ μόνον περὶ ὅσων μ' ἐνεχάλει, καὶ ἐγὼ εὐθύς ἤθελον ἀπολογηθῆ περὶ αὐτοῦ τοῦ

προβουλευματος τῆς βουλῆς· ἐπειδὴ δὲ τὰλλα τὰ ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγων, ἀνάλωσεν ὄχι ὀλιγωτέρους λόγους, καὶ τὰ πλεῖστα ἐφεύθη κατ' ἐμοῦ, ἀναγκαῖον εἶναι, νομίζω, καὶ δίκαιον συνάμα, ἵνα ὀλίγα, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶπω πρὸς ἀναίρεσιν τούτων, ὅπως μηδεὶς ἐξ ὑμῶν παρασυρόμενος ἐκ τῶν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λόγων τοῦ κατηγοροῦ, ἀκούῃ μετ' ἀδιαφορίας τὰ περὶ τῆς κυρίας κατηγορίας δικαιολογήματά μου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἰδιωτικοῦ μου βίου, καθ' ὅσα λοιδορῶν με ἐβλασφήμησε περὶ ἐμοῦ, παρατηρήσατε πόσον ἀπλῶς καὶ δικαίως ἀπολογοῦμαι· εἰ μὲν γνωρίζετε ἐμὲ τοιοῦτον, ὅποιον ὁ Αἰσχίνης μὲ κατηγορεῖ (διότι δὲν ἔζησα ἀλλοῦ πού ἢ ἐν μέσῳ ὑμῶν), μὴ ἀνεχθῆτε μηδὲ λέξιν πρὸς ἀπολογία μου νὰ προσφέρω, οὐδὲ ἐὰν ὑπέρκαλα ἐπολιτεύθην πάντα τὰ κοινὰ τῆς πολιτείας πράγματα, ἀλλὰ σηκώθητε τώρα ἀμέσως καὶ καταδικάσατέ με· ἐὰν ὅμως πολὺ καλλιώτερον τούτου, καὶ ἐκ καλλιτέρων γονέων καταγόμενον, καὶ μηδενὸς τῶν εὐυπόληπτων πολιτῶν χεῖρονα (ἵνα μὴ περιαιτολογῶν εἶπω φορτικόν τι), καὶ τοιοῦτους ὑπολαμβάνητε καὶ γνωρίζετε καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς συγγενεῖς μου, τὸν μὲν Αἰσχίνην μηδὲ διὰ τὰς ἄλλας κατ' ἐμοῦ κατηγορίας πιστεύετε, διότι εἶναι φανερόν, ὅτι ὁμοίως ὅλα τὰ ἔπλαττεν· εἰς ἐμὲ δὲ τώρα ὁ τότε ἐκείνην τὴν εὐνοίαν, ἣν καθ' ὄλον τὸν χρόνον ἐπὶ ἄλλων δικαστικῶν ἀγῶνων ἐκ τῶν πρότερον γεγεννημένων ἀνεδείξατε. Ἄλλ', ὧ Αἰσχίνη, κακοήθης ὢν, τοῦτο παντελῶς εὐθῆως ἐνόμισας, ὅτι, ἀφήσας τοὺς λόγους περὶ ὧν ἔπραξα καὶ ἐπολιτεύθην, θέλω τραπῆ πρὸς τὰς κατ' ἐμοῦ λοιδορίας σου. Ὅχι, βεβαίως δὲν θέλω πράξει τοῦτο· διότι δὲν εἶμαι τοσοῦτον μωρός· ἀλλὰ τὰς μὲν ὑπὲρ τῆς πολιτείας πράξεις μου, καθ' ὧν σὺ καὶ κατεψεύδου καὶ διέβαλλες, ἀμέσως πρῶτον θέλω ἐξετάσει, ὕστερον δὲ θέλω ἀναφέρει καὶ τὰς κατ' ἐμοῦ

πομπώδεις ὕβρεις, τοσοῦτον ἀναιδῶς παρὰ σοῦ γεγενημένης, εἴαν θέλωσιν οἱ δικασταὶ ν' ἀκούσωσι ταῦτας.

§ 6. Αἱ μὲν λοιπὸν κατ' ἐμοῦ τοῦ Αἰσχίνου κατηγορίαι εἶναι πολλάι καὶ δειναί, καὶ οἱ νόμοι ἐπιβάλλουσι μεγάλας καὶ τὰς ἐσχάτας τιμωρίας εἰς τινὰς τούτων. Τοιούτων δὲ οὐσῶν τῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν εἰρημένων αἰτιάσεων, εἰ ἦσαν ἀληθεῖς, δὲν ἤθελε θυνηθῆ ἡ πόλις νὰ λάβῃ ἀξίαν τιμωρίαν παρ' ἐμοῦ, οὐδὲ κ' ἂν κατὰ προσέγγισιν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν. Ἄλλ' ὅμως ἡ προαίρεσις τοῦ Αἰσχίνου ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀγῶνος ἔχει καὶ ἐχθρικὸν σκοπὸν, καὶ ὕβριν, καὶ λοιδορίαν, καὶ ἐξευτελισμὸν κατ' ἐμοῦ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· διότι εἰ μὴ εἶχεν οὕτως, δὲν ἔπρεπε νὰ προσπαθῆ νὰ μοῦ ἀφαίρησεν τὸ δικαίωμα νὰ ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ συρρέουσantos δήμου, καὶ νὰ τύχω ἀπολογίας, οὐδὲ νὰ γείνη κατήγορος μετ' ἐχθρικῆς διχθέσεως καὶ φθόνου· τὸ ὅποιον, μὰ τοὺς θεοὺς, οὔτε ὀρθὸν εἶναι, οὔτε πολιτικόν, οὔτε δίκαιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἔπρεπε, δι' ὅσα ἔβλεπεν ἐμὲ ἀδικοῦντα τὴν πόλιν, ὄντα (κατ' αὐτὸν) τόσον μεγάλα, ὅποσα τώρα ὡς ὑποκριτῆς τραγωδίας ἐφωνάσκει καὶ διηγεῖτο, νὰ μεταχειρίζηται κατ' ἐμοῦ τὰς παρὰ τῶν νόμων ἐπιβαλλόμενας τιμωρίας εὐθὺς τότε, ὅτε παρηγόμενον· καὶ νὰ μὲ εἰσαγγέλλῃ, ἂν μὲ ἔβλεπε νὰ πράττω εἰσαγγελίας ἀξία, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ μὲ εἰσάγῃ ἐνώπιον ὑμῶν ἵνα κριθῶ· νὰ μὲ μηνύῃ δὲ ἐπὶ παρανομία, ἂν ἐγγράφως παράνομα προέτεινα· διότι ἂν κατηγορῆ τὸν Κτησιφῶντα ἐξ αἰτίας ἐμοῦ, ἀδύνατον βεβαίως ἦτο νὰ μὴ μηνύσῃ ἐμὲ αὐτὸν, ἂν ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο ν' ἀποδείξῃ τὰς κατ' ἐμοῦ κατηγορίας. Καὶ προσέτι, εἰ ἔβλεπεν ἐμὲ ἀδικοῦντα ὑμᾶς εἰς ἄλλο τι ἐκ τῶν ἄλλων, κατὰ τὰ ὅποια τώρα μὲ διέβαλλε καὶ διηγεῖτο, εἶναι περὶ πάντων τούτων νόμοι, καὶ δικαστικοὶ ἀγῶνες, καὶ κρίσεις, καὶ τιμωρίαι, πικρὰς καὶ μεγάλας ἔχουσαι· ποινὰς, καὶ ἡδύνατο ὁ

Αἰσχίνης ὄλα νὰ μεταχειρισθῆ κατ' ἐμοῦ· καὶ ὁπόταν ἐφαί-
νετο ὅτι ἔπραττε ταῦτα, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον μεταχειρίζετο
πρὸς τὰ ἀφορῶντά με, ἡ παροῦσα κατ' ἐμοῦ κατηγορία του
ἤθελεν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ ἔργα του· τῶρα δὲ παρεκτρα-
πεῖς τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας ὁδοῦ, καὶ φυγὼν τὰς ἀποδείξεις
ὅτε αὐτὰ τὰ πράγματα ἦσαν παρόντα, ὕστερον τοσοῦτου χρό-
νου συσσωρεύσας ὑποκρίνεται αἰτιάσεις, καὶ σκώμματα, καὶ
λοιδορίας. Ἐπειτα κατηγορεῖ μὲν ἐμὲ, εἰσάγει δὲ εἰς δίκην
τὸν Κτησιφῶντα· καὶ τοῦ μὲν ὄλου δικαστικοῦ ἀγῶνος ἐν τῷ
κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ του πρῶτιστον θέμα προβάλλει τὴν
πρὸς ἐμὲ ἔχθραν· οὐδέποτε ὅμως δὲν παρουσιάσθη ὡς φανερὸς
κατ' ἐμοῦ ἀντίδικος νὰ πολεμήσῃ τὴν ἔχθραν ταύτην, ἐν ᾧ
ἀφ' ἑτέρου φαίνεται ὅτι ζητεῖ νὰ στερήσῃ τὸν Κτησιφῶντα
τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων. Προσέτι δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις δικαίοις, τὰ ὅποια δύναται τις
ὑπὲρ τοῦ Κτησιφῶντος νὰ εἴπῃ, καὶ τοῦτο φαίνεται μοι, καὶ
πολὺ εὐλόγως, δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι διὰ τὴν μεταξὺ ἡμῶν
ἔχθραν, δίκαιον εἶναι ν' ἀντεξετασθῶμεν πρὸς ἀλλήλους ἐγὼ
καὶ ὁ Αἰσχίνης, καὶ ὄχι· τὸ μὲν ν' ἀγωνιζώμεθα πρὸς ἀλλή-
λους ν' ἀφίνωμεν, νὰ ζητῶμεν δὲ εἰς ἄλλον τινὰ νὰ προξε-
νήσωμεν κακόν· διότι τοῦτο εἶναι ὑπερβολὴ ἀδικίας.

§ 7. Ἐκ τούτων λοιπὸν δύναται τις νὰ ἴδῃ ὁμοίως, ὅτι
ὄλαι αἱ γενόμεναι κατηγορίαι οὔτε δικαίως ἐβρέθησαν, οὔτε
ἐπ' οὐδεμιᾶς ἀληθείας στηρίζονται. Θέλω δὲ καὶ καθ' ἐν ἑ-
καστον αὐτῶν νὰ ἐξετάσω, καὶ μάλιστα ὅσα ὑπὲρ τῆς εἰρή-
νης καὶ τῆς πρεσβείας ἐψεύσθη κατ' ἐμοῦ, ἀποδίδων εἰς ἐμὲ,
ὅσα ἔπραξεν αὐτὸς μετὰ τοῦ Φιλοκράτους. Εἶναι δὲ ἀναγ-
καῖον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ προσῆχον μάλιστα νὰ σᾶς
ὑπενθυμίσω, εἰς ποίαν κατάστασιν εὕρισκοντο τὰ πράγματα
κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἵνα θεωρήτε ἕκαστα καθ' ὃν
καιρὸν ἐγίνοντο.

Ἄφ' οὗ ἐξερράγη ὁ Φωκιῶδες πόλεμος, ὅχι δι' ἐμὲ (διότι ἐγὼ τότε δὲν εἶχον ἀναμιχθῆ εἰς τὰ πολιτικά), πρῶτον μὲν σεῖς τοιαύτην διάθεσιν εἶχετε, ὥστε τοὺς μὲν Φωκεῖς ἠθέλετε νὰ σωθῶσι, καὶ τοὶ βλέποντες ὅτι δὲν κάμνουσι δίκαια· διὰ δὲ τοὺς Θηβαίους ἠθέλετε εὐχαριστηθῆ, εἰ ἔπασχον ὅ,τι δῆποτε, ὀργιζόμενοι κατ' αὐτῶν εὐλόγως καὶ δικαίως· διότι εὐτυχήσαντες νὰ νικήσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐν Λεύκτροις, κατεχράσθησαν τῆς νίκης των. Ἐπειτα ὄλη ἡ Πελοπόννησος ἦτο διηρημένη· καὶ οὔτε οἱ ἐν Πελοποννήσῳ μισοῦντες τοὺς Λακεδαιμονίους εἶχον τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ καταβάλωσι τὴν ἐξουσίαν των, οὔτε οἱ πρότερον διὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἄρχοντες ἦσαν κύριοι τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐπεκράτει ἀναποφάσιτός τι ἔρις καὶ ταραχὴ καὶ μεταξὺ τούτων, καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ταῦτα δὲ βλέπων ὁ Φίλιππος, διότι ἦσαν φανερά, δαπανῶν χρήματα εἰς τοὺς ἐν ἐκάστη πόλει εὐρισκομένους προδότας, ὅλους συνέκρουε καὶ ἐτάραττεν εἰς τὸ μεταξὺ των· ὠφελούμενος δὲ ὁ Φίλιππος ἐκ τῶν σφαλμάτων καὶ τῆς κακοροσύνης τῶν ἄλλων, προητοιμάζετο, καὶ κατὰ πάντων ἠῤῥεανεν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὸ μάκρος τοῦ πολέμου ἐταλαιπωροῦντο οἱ τότε μὲν βαρεῖς Θηβαῖοι, νῦν δὲ ἀτυχεῖς, καὶ ἦτο φανερόν εἰς ὅλους, ὅτι ἤθελον ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγωσι πρὸς ὑμᾶς, ὁ Φίλιππος, ἵνα μὴ γείνη τοῦτο, μηδὲ νὰ συμμαχήσωσιν αἱ δύο πόλεις, Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι, εἰς ὑμᾶς μὲν ὑπεσχέθη εἰρήνην, εἰς δὲ τοὺς Θηβαίους βοήθειαν. Τί λοιπὸν συνέτρεξεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ κάμῃ ὑμᾶς θεληματικῶς σχεδὸν νὰ ἐξαπατάσθε; Ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διαγωγὴ, εἴτε πρέπει νὰ εἴπωμεν αὐτὴν κακίαν, εἴτε ἀνοησίαν, εἴτε καὶ τὰ δύο ταῦτα· οἵτινες, ἐν ᾧ σεῖς ἐπολεμεῖτε κατὰ τοῦ Φιλίππου συνεχῆ καὶ μακρὸν πόλεμον, καὶ τοῦτον μάλιστα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων κοινῶς ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐκ τῶν ἔργων ἔπειτα φανερόν ἐγένετο,

δὲν σὰς ἐβοήθουν οὔτε διὰ χρημάτων, οὔτε διὰ στρατιωτῶν, οὔτε διὰ κἀνενὸς ἄλλου ἐκ πάντων τῶν πρὸς πόλεμον ἀναγκαίων. Διὰ τὰ ὅποια καὶ δικαίως καὶ πρεπόντως ὀργιζόμενοι, ἐτοίμως ὑπηκούσατε νὰ δεχθῆτε τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις τοῦ Φιλίππου.

§ 8. Ἡ μὲν τότε λοιπὸν συμφωνηθεῖσα εἰρήνη ἐγένετο διὰ τὰ εἰρημένα, καὶ οὐχὶ δι' ἐμέ, ὡς ὁ Αἰσχίνης μὲ διέβαλλε· τὰ δὲ ἀδικήματα τοῦ Αἰσχίνου μετὰ τῶν ὁμοφρόνων του καὶ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ εἰρήνῃ δωροδοκίας τῶν θέλει εὑρεῖ τις, ἂν ἐξετάζη δικαίως, αἷτια τῆς παρούσης δυστυχῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Καὶ ταῦτα πάντα ἀκριβῶς ἀναφέρω καὶ διηγοῦμαι χάριν τῆς ἀληθείας· ἐὰν δὲ ἐν τούτοις φαίνωνται, ὅτι ἐπράχθησαν μεγάλα τινὰ ἀδικήματα, βεβαίως κἀνενὸς τούτων δὲν εἶμαι αἷτιος ἐγώ· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, ὅστις πρῶτος ὠμίλησε καὶ ἀνέφερεν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης εἶναι Ἀριστόδημος ὁ ὑποκριτής· ὁ δὲ δεχθεὶς τὴν γνώμην ταύτην, καὶ γράψας ψήφισμα περὶ εἰρήνης, καὶ λαθῶν χρήματα παρὰ τοῦ Φιλίππου ἐμίσθωσε τὸν ἑαυτὸν του μετὰ τοῦ Αἰσχίνου διὰ ταῦτα, εἶναι Φιλοκράτης ὁ Ἀγνούσιος, ὁ ἰδικὸς σου, Αἰσχίνη, σύντροφος, οὐχὶ ἰδικὸς μου, οὐδὲ ἂν σὺ διαβραγῆς ψευδόμενος ἐναντίον μου· οἱ δὲ δι' ὅποιονδήποτε λόγον συνυποστηρίξαντες (διότι ἀφίνω ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσω τοῦτο) εἶναι ὁ Εὐδούλος καὶ ὁ Κηφισοφῶν· ἐγὼ δὲ παντελῶς δὲν ἔπραξα τοιοῦτόν τι. Ἀλλ' ὅμως ἐν ᾧ ταῦτα εἶναι τοιοῦτοτρόπως, καὶ δεικνύονται οὕτως ὄντα ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας, εἰς τοιαύτην ἀναίδειαν ἔφθασεν ὁ Αἰσχίνης, ὥστε ἐτόλμα νὰ λέγῃ, ὅτι τάχα ἐγὼ ὄχι μόνον ἔγεινα αἷτιος τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἀκόμη ὅτι καὶ ἐμπόδισα τὴν πόλιν νὰ κάμῃ αὐτὴν κοινῶς μετὰ τῆς συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἐπειτα, ὦ. . . τί ἂν σὲ ὀνομάσῃ τις, ὀρθῶς δύναται νὰ σὲ ὀνομάσῃ; Πότε σὺ παρῶν ἡγανάκτησας, βλέπων με στεροῦντα τὴν πόλιν

τόσην μεγάλην πρᾶξιν καὶ συμμαχίαν, ὅποιαν τώρα μὲ τραγικὸν πάθος ἐθρήνεϊς καὶ διηγοῦ; ἢ ἐμφανισθεῖς ἐνώπιον τοῦ δήμου, ἐδίδαξας καὶ ἐξέθεσας ταῦτα, τὰ ὁποῖα τώρα κατηγορεῖς; Καὶ λοιπὸν ἂν ἐγὼ ἐπωλήθην εἰς τὸν Φίλιππον, ἵνα ἐμποδίσω κοινήν εἰρήνην μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔμενε πρὸς σὲ νὰ μὴ σιγήσης, ἀλλὰ νὰ φωνάζης, καὶ νὰ διαμαρτύρησαι καὶ νὰ φανερόνης εἰς τούτους τὴν προδοσίαν μου. Δὲν ἔκαμες λοιπὸν ποτὲ τοῦτο, οὐδὲ σὲ ἤκουσε ποτε κανεὶς νὰ ἐκβάλλης τοιαύτην φωνήν· καὶ εὐλόγως· διότι οὔτε πρεσβεία τότε ἦτο ἀπεσταλμένη πρὸς κανένα τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ὅλοι ἦσαν φανεροὶ τί ἐφρόνουν περὶ εἰρήνης· οὔτε οὗτος περὶ τούτων εἶπε κανέν ὀρθόν. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ διαβάλλει τὴν πόλιν τὰ μέγιστα διὰ ταύτας τὰς ψευδολογίας· διότι ἐὰν, ἐν ᾧ ἄφ' ἐνὸς προσεκαλεῖτε τοὺς Ἑλληνας εἰς πόλεμον, ἄφ' ἐτέρου σεῖς οἱ ἴδιοι ἐστελλετε πρέσβεις περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐκάμνετε πρᾶξιν ὅχι ἀξίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τιμίων ἀνθρώπων, ἀλλ' ἰδίαν τοῦ Εὐρυβάτου. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ταῦτα ἀληθῆ, ὅχι, δὲν εἶναι· διότι καὶ τί θέλοντες ἠθέλετε στείλει πρέσβεις τὸν καιρὸν ἐκεῖνον νὰ καλέσητε τοὺς Ἑλληνας εἰς συνέλευσιν; διὰ τὴν εἰρήνην; ἀλλ' ὑπῆρχεν εἰρήνη εἰς ὅλους. Ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον; ἀλλὰ σεῖς περὶ εἰρήνης συνδισκέπτεσθε. Λοιπὸν ἐγὼ οὔτε ἀρχηγός, οὐδὲ αἴτιος φαίνομαι τῆς ἐξ ἀρχῆς εἰρήνης, οὐδὲ ἀληθινὸν δεικνύεται κανέν ἐκ τῶν ἄλλων, εἰς ὅσα κατ' ἐμοῦ ἐψεύσθη.

§ 9. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ πόλις ἔκαμε τὴν εἰρήνην, ἐδῶ πάλιν σκέφθητε, τί προηρέθη νὰ κάμνη καθεὶς ἐξ ἡμῶν· διότι καὶ ἐκ τούτων θέλετε γνωρίσει, τίς συνηγωνίζετο πάντα ὑπὲρ τοῦ Φιλιππου, καὶ τίς ὁ ἐνεργῶν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ζητῶν τὸ συμφέρον νῆς πόλεως. Ἐγὼ λοιπὸν βουλευτῆς ὢν, προέτεινα νὰ ψηφισθῆ, Ν' ἀποπλεύσωσι τὸ συντομώτερον οἱ πρέσβεις εἰς τοὺς τόπους, ὅπου ἠθέλον μάθει ὅτι εἶναι ὁ Φίλιππος, καὶ

νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ ἀμοιβαίως τοὺς τῆς εἰρήνης ὄρκους· ὁ Αἰσχίνης ὅμως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἀφ' οὗ ἐγὼ ἔγραψα τοιοῦτον ψήφισμα, δὲν ἠθέλησαν νὰ κάμωσι ταῦτα. Τί δὲ ἐσήμαινε τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; Ἐγὼ θέλω τὸ διδάξει. Συνέφερον εἰς μὲν τὸν Φίλιππον νὰ περάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερος χρόνος μετὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν ὄρκων· εἰς ὑμᾶς δὲ, ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερος. Διὰ τί; Διότι σεῖς μὲν ἐπαύσατε ὅλας τὰς τοῦ πολέμου ἐτοιμασίας ὄχι μόνον ἀφ' ἧς ἡμέρας ὠμόστατε τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἠλπίσατε ὅτι θέλει γενῆ ἡ εἰρήνη· ὁ δὲ Φίλιππος τοῦτο μάλιστα ὄλον τὸν χρόνον ἐμηχανεύετο, νομίζων, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ὅσα μέρη ἤθελε προλάβει νὰ κυριεύσῃ ἐκ τῆς ἐπικρατείας ἡμῶν προ- τοῦ νὰ δώσῃ τοὺς ὄρκους, ὅλα ταῦτα βεβαίως θέλει ἔχει· διότι οὐδόλως δὲν παραβιάζει τὴν εἰρήνην ἕνεκα τούτων. Ταῦτα προβλέπων ἐγὼ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ συλλογιζόμενος, ἔγραψα τοῦτο τὸ ψήφισμα, νὰ πλεύσωσιν οἱ ἡμέτεροι πρέσβεις εἰς τοὺς τόπους, ὅπου ἂν ἦτο ὁ Φίλιππος, καὶ τάχιστα νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ τοὺς ὄρκους· ἵνα γαίην ἡ εἰρήνη πρὶν ἢ ὁ Φίλιππος κυριεύσῃ παρὰ τῶν Θρακῶν, τῶν ἡμετέρων συμμάχων, ἐκεῖνα τὰ ὀχυρὰ χωρία, τὰ ὁποῖα τώρα ὁ Αἰσχίνης ὡς μηδαμινὰ κατεφρόνει, τὸ Σέρβριον, τὸ Μύρτιον, καὶ τὴν Ἐργίσκη, καὶ νὰ μὴ προλάβῃ νὰ κυριεύσῃ τὰς δυνατὰς ταύτας θέσεις, καὶ καταστασθῆ κύριος τῆς Θράκης· μηδὲ, ἀφ' οὗ ἐντεῦθεν εὐπορήσῃ ἐκ πολλῶν χρημάτων καὶ στρατιωτῶν, εὐκόλως ἐπιχειρήσῃ ἐκ τούτων νὰ κυριεύσῃ καὶ τὰ λοιπὰ ἐκεῖ μέρη. Ἐπειτα τοῦτο τὸ ψήφισμα δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Αἰσχίνης, οὐδὲ ἀναγινώσκει· μὲ διαβάλλει δὲ, διότι βουλευτὴς ὢν, ἐνόμισα πρέπον νὰ εἰσάξω τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ κάμω; Νὰ γράψω νὰ μὴ παρουσιασθῶσιν οἱ ἐπὶ τούτῳ ἔλθόντες πρέσβεις, ἵνα συνομιλήσωσι μεθ' ὑμῶν; ἢ νὰ δια-

τάξω τὸν ἐπιστάτην τοῦ θεάτρου νὰ μὴ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τόπον πρὸς θεωρίαν ; Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο δὲν ἐγράφετο ἐν τῷ ψήφισματι, πικηρόντες δύο ὀβολοὺς ἤθελον εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ θέατρον. Τὰ μικρὰ λοιπὸν συμφέροντα τῆς πόλεως, ἔπρεπε νὰ φυλάττω, τὰ δὲ μέγιστα, ὡς κάμνουσιν οἱ περὶ τὸν Αἰσχίνην, ἔπρεπε νὰ πωλήσω εἰς τὸν Φίλιππον ; Ὅχι βεβαίως. Λάβε λοιπὸν τοῦτο τὸ ψήφισμα (τὸ ὁποῖον καλῶς γνωρίζων ὁ Αἰσχίνης, ἀπεσιώπησε), καὶ ἀνάγνωθι· λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ

« Ἐπὶ ἄρχοντος Μνησιφίλου, τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς ἑκατομβαιῶνος, ἐπὶ τῆς Πρυτανείας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, Δημοσθένης Δημοσθένης ἐκ τοῦ δήμου Παιανίας εἶπεν· ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος ἀποστείλας πρέσβεις περὶ εἰρήνης, ἔκαμε συνθήκας πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων, συμπεφωνημένας παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἃς εὐαρεστηθῆ ἢ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ἵνα ἐκλεχθῶσιν ἀμέσως πέντε πρέσβεις μεταξὺ ὄλων τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἐκτελεσθῆ ἡ εἰρήνη, ἣτις ἀπεφασίσθη ἐν τῇ πρώτῃ συνελεύσει· οἱ δὲ ἐκλεχθησόμενοι, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς, ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖ, ὅπου ἤθελον μάθει ὅτι εἶναι ὁ Φίλιππος· καὶ τὸ συντομώτερον νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ καὶ νὰ δώσωσι τοὺς ὄρκους ἐπὶ ταῖς συμπεφωνημέναις συνθήκαις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, συμπεριλαμβάνοντες καὶ τοὺς συμμάχους ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Πρέσβεις ἐξελέχθησαν Εὐβουλος Ἀναφλύστιος, Αἰσχίνης Ἀτρομήτου Κοθωκίδης, Κηρισσοφῶν Ῥαμνούσιος, Δημοκράτης Φλυεύς, Κλέων Κοθωκίδης. »

§ 10. Ἐνῶ ἐγὼ τότε ἔγραψα ταῦτα, καὶ ἐζήτησαν τὸ συμφέρον τῆς πόλεως καὶ οὐχὶ τὸ τοῦ Φιλίππου, ὀλίγον φροντίσαντες περὶ τούτων οἱ καλοὶ οὗτοι πρέσβεις, ἐκάθητο ἐν

Μακεδονία τρεῖς δλοκλήρους μῆνας, ἕως οὗ ἤλθεν ὁ Φίλιππος ἐκ Θράκης, ἀφ' οὗ ὑπέταξεν ὅλους τοὺς ἐκεῖ τόπους, ἐνῶ ἠδύναντο εἰς δέκα ἡμέρας, ἢ μᾶλλον εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, καὶ νὰ σώσωσι τοὺς τόπους ἐκείνους, λαμβάνοντες τοὺς ὄρκους πρὶν ἐκεῖνος κυριεύσῃ αὐτούς· διότι δὲν ἤθελεν ἐγγίσει αὐτούς, ἐὰν ἦσαν παρόντες οἱ ἡμέτεροι πρέσβεις· ἐπειδὴ ἄλλως δὲν ἠθέλομεν τὸν ὀρκίσει· ὥστε ἤθελεν ἀποτύχει τὴν εἰρήνην, καὶ δὲν ἤθελεν ἔχει καὶ τὰ δύο, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὰ χωρία. Τοιαύτη λοιπὸν ἐγένετο ἐν τῇ πρεσβείᾳ ταύτῃ ἡ πρώτη μὲν ἀπάτη τοῦ Φιλίππου, δωροδοκία δὲ τῶν ἀδίκων τούτων καὶ ἐχθρῶν εἰς τοὺς θεοὺς ἀνθρώπων· διὰ τὸ ὅποιον καὶ τότε, καὶ τώρα, καὶ πάντοτε ὁμολογῶ, ὅτι πολεμῶ καὶ διαφέρομαι πρὸς αὐτούς.

§ 11. Ἄλλο δὲ εὐθὺς ἐφεξῆς, ἔτι τούτου μεγαλείτερον κακούργημα, ἴδετε. Ἄφ' οὗ ὁ Φίλιππος ὤμοσε τὴν εἰρήνην (ἀφ' οὗ προλαθὼν ἐκυρίευσε τὴν Θράκην ἐξ αἰτίας τούτων, διότι δὲν ἐπείσθησαν εἰς τὸ ψήρισμά μου), ἀγοράζει πάλιν αὐτούς, ἵνα μὴ ἀναχωρήσωσιν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἀθήνας, ἕως οὗ προετοιμάσῃ ὁ Φίλιππος τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῶν Φωκέων· ἐπὶ σκοπῶ νὰ μὴ ἦναι αὐτοὶ ἐδῶ καὶ ἀπαγγεῖλωσιν εἰς ὑμᾶς, ὅτι μέλλει ὁ Φίλιππος καὶ προπαρασκευάζεται νὰ στρατεύσῃ κατὰ τῶν Φωκέων, ὑμεῖς δὲ ἐξέλθητε, καὶ περιπλεύσαντες διὰ τῶν τριήρων εἰς Θερμοπύλας, ὡς πρότερον, κλείσητε τὸν πορθμὸν τῶν Θερμοπυλῶν· ἀλλ' ἄμα ἀκούσητε παρὰ τούτων ἀναγγελλόντων εἰς ὑμᾶς ταῦτα, καὶ ὁ Φίλιππος νὰ ἦναι ἤδη ἐντὸς τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ σεῖς νὰ μὴ δύνησθε πλέον τότε νὰ κάμητε τίποτε. Τοσοῦτον δὲ φόβον καὶ πολλὴν ἀγωνίαν εἶχεν ὁ Φίλιππος, μήπως, καὶ τὰς Θερμοπύλας ἂν προελάμβανε νὰ καταλάβῃ πρὸ τοῦ οἱ Φωκεῖς νὰ καταστραφῶσι παρ' αὐτοῦ, ἀπο-

φασίσητε ἅμα ἀκούσαντες νὰ τοὺς βοηθήσητε, καὶ ἀποτύχη τοῦ σκοποῦ του, ὥστε πάλιν μισθώνει τὸν ἀξιοκαταφρόνητον τοῦτον Αἰσχίνην, ὄχι κοινῶς μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβειων, ἀλλ' ἰδιαιτέρως αὐτὸν, τοιαῦτα πρὸς ὑμᾶς νὰ εἶπῃ καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ ψευδῶς, ὥστε διὰ τούτων ἅπαντα τὰ τῶν Φωκέων ἐχάθησαν.

§ 12. Κρίνω δὲ ἄξιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς τοῦτο νὰ ἐνθυμησθε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ λόγου μου, ὅτι ἂν ὁ Αἰσχίνης δὲν μὲ κατηγορεῖ ἔξω τῆς ἐγγράφου μηνύσεώς του, οὐδ' ἐγὼ ἤθελον κάμει λόγον ἔξω τῆς κυρίας ὑποθέσεως· ἐπειδὴ ὅμως ὁ Αἰσχίνης μετεχειρίσθη συγχρόνως κατ' ἐμοῦ πᾶσαν αἰτίασιν καὶ βλαστημίαν, ἀνάγκη ν' ἀποκριθῶ καὶ ἐγὼ ὀλίγον εἰς καθὲν τῶν κατηγορουμένων. Ποῖοι λοιπὸν ἦσαν οἱ παρὰ τούτου τότε ῥηθέντες λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἅπαντα τὰ πράγματα τῶν Φωκέων ἐχάθησαν; Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ταράττησθε, εἰάν ὁ Φίλιππος ἐπέρασεν ἐντὸς τῶν Θερμοπυλῶν· διότι εἰάν ἡσυχάζητε, θέλουσι γίνεσθαι ὅλα ὅσα σεῖς θέλετε, καὶ θέλετε ἀκούσει ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν, ὅτι ὁ Φίλιππος θέλει γενῆ φίλος μὲν ἐκείνων καθ' ὧν ὡς ἐχθρὸς ἔρχεται, τούναντίον δὲ ἐχθρὸς τῶν ὁποίων ἔρχεται ὡς φίλος· διότι, ἔλεγε, κάμνουσι τὰς φιλίας ὄχι αἰλέξεις, ὡς κομποῤῥημονῶν ἔλεγεν, ἀλλ' ἡ ταυτότης τῶν συμφερόντων· συμφέρει δὲ καὶ εἰς τὸν Φίλιππον, καὶ εἰς τοὺς Φωκεῖς, καὶ ὁμοίως εἰς ὅλους ὑμᾶς νὰ ἐλευθερωθῶμεν τῆς ἀναισθησίας καὶ ὑπερηφανείας τῶν Θηβαίων. Ταῦτα δὲ εὐχαρίστως τινὲς ἤκουον παρ' αὐτοῦ, διὰ τὴν τότε ὑπάρχουσαν ἀπέχθειαν κατὰ τῶν Θηβαίων. Τί λοιπὸν συνέβη μετὰ ταῦτα; Εὐθύς, μετ' ὀλίγον ὕστερον, οἱ μὲν ταλαίπωροι Φωκεῖς ἐχάθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ κατεστράφησαν αἱ πόλεις των· σεῖς δὲ ἡσυχάζοντες ἐν εἰρήνῃ, διότι ἐπίσθητε εἰς τοῦτον, ἠναγκάσθητε μετ' ὀλίγον νὰ μετακομίζητε δι' ἀσφάλειαν τὰ

πράγματά σας ἐκ τῶν ἀγρῶν, οὗτος δὲ νὰ λάβῃ διὰ τὴν προδοσίαν του χρυσίον· καὶ ἀκόμη πρὸς τούτοις συνέβη οἱ μὲν Θηβαῖοι καὶ Θετταλοὶ νὰ μισῶσι τὴν πόλιν μας, ὡς θέλουσαν τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, πρὸς δὲ τὸν Φίλιππον νὰ γνωρίζωσι χάριν διὰ τὰ πεπραγμένα κατὰ Φωκέων. Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, ἀνάγνωθι, ὦ Γραμματεῦ, καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ Καλλισθένους, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλίππου, διότι καὶ ἐκ τῶν δύο τούτων θέλουσι γείνει ὄλα ταῦτα φανερά· λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

«Ἐπὶ Μνησιφίλου ἄρχοντος, γενομένης συγκλήτου ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, κατὰ γνώμην καὶ τῶν πρυτάνεων καὶ τῆς βουλῆς, τὴν εἰκοστὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, Καλλισθένης Ἐτεονίκου Φαληρεὺς εἶπεν· οὐδεὶς Ἀθηναῖος ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει νὰ διανυκτερεύῃ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἔξω τῆς πόλεως ἀλλὰ θέλουσι διαμένει ἐν τῇ πόλει (Ἀθηνῶν) καὶ ἐν Πειραιεῖ, ἐξαιρουμένων ἐκείνων ὅσοι εἶναι διωρισμένοι ἐν τοῖς φρουρίοις. Ἐκαστος δὲ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις φυλαττόντων ὀφείλει νὰ διατηρῇ τὴν ὁποίαν παρέλαβε θέσιν, μὴ ἀπουσιάζων μήτε ἐν καιρῷ ἡμέρας, μήτε ἐν καιρῷ νυκτός. Ὅστις δὲ ἀπειθήσῃ εἰς τὸ παρὸν ψήφισμα, θέλει τιμωρηθῆ ὡς ἔνοχος προδοσίας, ἐκτὸς ἐὰν ἀποδείξῃ ὅτι συνέβη ἀδύνατόν τι εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Τὸ δὲ ἀδύνατον τοῦτο θέλει κρίνει ὁ ἐπὶ τῶν ὄπλων στρατηγός, καὶ ὁ ἐπὶ τῆς διοικήσεως, καὶ ὁ Γραμματεὺς τῆς βουλῆς. Νὰ μετακομίσωσι δὲ τὸ συντομώτερον καὶ ἅπαντα τὰ ἐν ἀγροῖς πράγματα· τὰ μὲν ἐντὸς 120 σταδίων, εἰς τὴν πόλιν τῶν (Ἀθηνῶν) καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ· τὰ δὲ ἐκτὸς 120, εἰς Ἐλευσίνα, καὶ Φυλὴν, καὶ Ἄφιδναν, καὶ Ῥαμνοῦντα, καὶ Σούνιον. Ἐγνωμοδότησε ταῦτα Καλλισθένης Φαληρεὺς».

Ἄρα γε διὰ ταῦτας τὰς ἐλπίδας ἐκάμνετε τὴν εἰρήνην, ἢ ταῦτα ὑπέσχετο πρὸς ὑμᾶς οὗτος ὁ μισθωτός; — Ἀνάγνωθι πάλιν καὶ τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν μετὰ ταῦτα ἔστειλεν ἐδῶ ὁ Φίλιππος.

Ἐπιστολὴ Φιλίππου.

«Ὁ Βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Γνωρίζετε ὅτι ἡμεῖς διέβημεν ἔσω τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ ὅτι ὑπετάξαμεν τὴν Φωκίδα· καὶ ὅσα μὲν πολίσματα θεληματικῶς παρεδίδοντο, φρουράς ἐμβάσαμεν εἰς αὐτὰ· τὰ δὲ μὴ ὑπακούοντα, διὰ τῆς βίας τῶν ὀπλῶν κυριεύσαντες, καὶ ἐξανδραποδίσαντες, κατεκάρκαμεν. Ἀκούων δὲ, ὅτι σεῖς ἐτοιμάζεσθε νὰ ἔλθητε πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, γράφω πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐνοχλήσθε περισσότερον περὶ τούτων· διότι, ἐν γένει νὰ εἶπω, δέν μοι φαίνεται ὅτι κάμνετε διόλου δίκαια, ἀφ' οὗ συνωμολογήσατε τὴν εἰρήνην, ὁμοίως νὰ θέλητε ν' ἀντιπαρατάττητε κατ' ἐμοῦ τὰς δυνάμεις σας, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ οἱ Φωκεῖς δὲν συμπεριλήφθησαν ἐν ταῖς κοιναῖς ἡμῶν συνθήκαις. Ὡστε εἰ μὴ ἐμμένητε εἰς τὰ συμπεφωνημένα, δέν θέλετε κατορθώσαι ἄλλο τι εἰ μὴ ὅτι πρῶτοι σεῖς ἀδικεῖτε, παραβαίνοντες τὴν εἰρήνην.»

13 Ἀκούετε πῶς σφῶς ὁ Φίλιππος φανερόναι καὶ ὀριστικῶς ἐκφράζεται, διὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῆς, πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμμάχους ὅτι ταῦτα ἐγὼ ἔκαμα ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν Ἀθηναίων καὶ μετὰ λύπης των; Ὡστε, ἐάν ὀρθῶς σκέπηθῃ, ὧ ἠδικῶσι καὶ Θετταλοῖ, τούτους μὲν θέλετε ὑπολάθει ἐχθρούς, πρὸς ἐμὲ δὲ θέλετε πιστεύει. Καὶ δὲν ἔγραψε μὲν αὐτολεξεί: οὕτως, ἠθέλητε ν' ὁμῶς ταῦτα νὰ δεῖξῃ. Ἐκ τούτων λοιπὸν τάχιττα παρέσυρεν αὐτούς, ὥστε τίποτε

ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων νὰ μὴ προβλέπωσι, μηδὲ νὰ αἰσθάνωνται, ἀλλ' ἀφῆκαν αὐτὸν νὰ ὑποτάξῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὄλα τὰ πράγματα. Ἐξ αἰτίας τούτων ὅμως οἱ ταλαίπωροι Θηβαῖοι περιέπεσαν εἰς τὰς παρούσας συμφοράς. Ὁ δὲ συνεργὸς καὶ συναγωνιστὴς ταύτης τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Θηβαίων καὶ Θετταλῶν πρὸς τὸν Φίλιππον, καὶ ὁ ἐδῶ ὑποσχεθεὶς τὰ ψευδῆ καὶ ἐξαπατήσας ὑμᾶς, εἶναι οὗτος ὁ Αἰσχίνης ὁ θρηνολογῶν τώρα τὰ παθήματα τῶν Θηβαίων, καὶ διηγούμενος αὐτὰ ἐλευσινῶς· ἐν ᾧ αὐτὸς εἶναι αἴτιος καὶ τούτων, καὶ τῶν κακῶν τῶν Φωκέων, καὶ ὄλων τῶν ἄλλων ὅσα ἔπαθον οἱ Ἕλληνες. Καὶ τῷ ὄντι εἶναι φανερόν, Αἰσχίνη, ὅτι σὺ θλίβεσαι διὰ τὰ συμβεβηκότα, καὶ ἐλεεῖς τοὺς Θηβαίους, ἐν ᾧ ἐκ τῆς δυστυχίας των ἀπέκτησας εἰς ἀμοιβὴν τῶν προδοσιῶν σου κτήματα ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ ἀπολαμβάνεις τοὺς καρποὺς ἐκείνων· ἐγὼ δὲ χαίρω, ὅστις εὐθὺς ἐζητούμην νὰ παραδοθῶ εἰς τιμωρίαν ὑπὸ τοῦ καταστρέψαντος τὰς Θήβας Ἀλεξάνδρου.

§ 14. Ἄλλ' ἐγὼ ἔπεσα εἰς λόγους, τοὺς ὁποίους μετ' ὀλίγον ἴσως ἀρμόζει νὰ εἶπω. Ἐπανέρχομαι δὲ πάλιν εἰς τὰς ἐποδείξεις, ὅτι αἱ δωροδοκίαι τούτων καὶ τ' ἀδικήματα ἔγειναν αἴτια τῶν νῦν παρόντων δυστυχημάτων.

*Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐξηπατήθητε μὲν ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διὰ τούτων τῶν ἐν ταῖς πρεσβείαις μισθωσάντων τὸν ἑαυτὸν των εἰς αὐτὸν, ἐξηπατήθησαν δὲ καὶ οἱ ταλαίπωροι Φωκεῖς, καὶ κατεστράφησαν αἱ πόλεις των, τί συνέη; οἱ μὲν ἀξιοκαταφρόνητοι Θετταλοὶ, καὶ οἱ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι ἐνόμιζον τὸν Φίλιππον φίλον, εὐεργέτην, σωτῆρα· καὶ τὰ πάντα ἤτο ἐκεῖνος εἰς αὐτούς· καὶ οὐδὲ ἤθελον ν' ἀκούσωσι λέξιν παρ' ἄλλου, ἐάν τις ἄλλο τι ἤθελε νὰ εἶπη. Σεῖς δὲ, καὶ τοὶ ὑποπτευόμενοι τὰ πεπραγμένα, καὶ δυσταρεστούμενοι, ἐφυλάττετε ὅμως τὴν εἰρήνην· διότι τίποτε δὲν ἠδύνασθε νὰ κά-

μητε μόνοι. Καί οἱ ἄλλοι δὲ Ἕλληνες, ἐξηπατημένοι ὁμοίως μὲ ὕμᾶς καὶ ἀποτυχόντες τῶν ἐλπίδων, ἐφύλαττον ὁμοῦς εὐχαρίστως τὴν εἰρήνην, καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἐκ πολυλοῦ χρόνου πολεμούμενοι. Διότι ὅτε ὁ Φίλιππος περιτρέχων κατέστρεχε τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ Τριβαλλοὺς, καὶ τινὰς δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ δυνάμεις πολλὰς καὶ μεγάλας προσέθετεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, καὶ διέφθειρε δωροδοκῶν τινὰς ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἀπερχομένους εἰς αὐτὸν ἐλευθέρως διὰ τὴν εἰρήνην, ἐξ ὧν εἰς ἧτο καὶ ὁ Αἰσχίνης· τότε ναί, τότε ὅλοι, καθ' ὧν ταῦτα ἐμηχανεύετο ὁ Φίλιππος, ἐπολεμοῦντο. Ἐὰν ὅμως δὲν τὸ ἤθλάνοντο, ἄλλος λόγος οὗτος, τοῦ ὁποίου ἐγὼ δὲν εἶμαι αἷτιος· ἐγὼ ὅμως τὸ προέλεγον, καὶ διεμαρτυρόμην καὶ παρ' ὑμῖν πάντοτε, καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἐστελλέμεν πρέσβυς· αἱ δὲ πόλεις ἔπασχον ἠθικὴν νότον· διότι οἱ μὲν πολιτευόμενοι καὶ οἱ ἐνεργοῦντες τὰ δημόσια πράγματα ἐδωροδοκοῦντο καὶ διεφθείροντο ἕνεκα τῶν χρημάτων, οἱ δὲ ἐκτὸς τῶν πραγμάτων ἰδιῶται καὶ τὸ κοινὸν πλῆθος μέρος μὲν δὲν προέβλεπον τὰ δεινὰ, μέρος δὲ ἐδεδεάζοντο ὑπὸ καθημερινῆς ῥαθυμίας καὶ ὀκνηρίας· καὶ τοιοῦτόν τι πάθος ἔπαθον ὅλοι, διότι καὶ ἄρχοντες καὶ ἰδιῶται ἐνόμιζον, ὅτι τὸ κακὸν δὲν θέλει πέσει εἰς τὸν ἑαυτὸν των, ἀλλ' αὐτοὶ ὑπελάμβανον, ὅτι, ὅταν θέλωσι, διὰ τῶν κινδύνων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων θέλουσιν εἶσθαι ἀσφαλεῖς. Ἐπειτα ὅμως συνέβη αἱ μὲν ἐλεύθεραι πόλεις νὰ χάσωσι τὴν ἐλευθερίαν ἀντὶ τῆς πολλῆς καὶ ἀκαίρου ῥαθυμίας· οἱ δὲ προεστῶτες τῶν πόλεων καὶ οἱ νομιζόντες ὅτι πωλοῦσι τὰλλα ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ των, ἠσθάνθησαν ὅτι πρῶτον ἐπώλησαν τὸν ἑαυτὸν των· διότι ἀντὶ τῶν ὀνομάτων φίλων σχετικῶν ἐκ φιλοξενίας, δι' ὧν τότε ὠνομάζοντο, ὅτε ἐδωροδοκοῦντο, τῶρα ὀνομάζονται κόλακες, καὶ ἐχθροὶ τῶν θεῶν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα ἀνήκει. Εὐλόγως.

§ 15. Διότι οὐδεὶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐξοδεύει χρήματα, διότι ζητεῖ τὸ συμφέρον τοῦ προδότου· οὐδὲ ἀφ' οὗ γείνη κύριος τοῦ διὰ δωροδοκίης ἀγορασθέντος, μεταχειρίζεται πλέον περὶ τῶν λοιπῶν σύμβουλον τὸν προδότην· διότι οὐδεὶς ἤθελεν εἶθαι εὐδαιμονέστερος τοῦ προδότου. Ἀλλὰ δὲν εἶναι οὕτως, δὲν εἶναι. Πῶς; Παντελῶς δὲν συμβαίνει οὕτως. (Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ ζητῶν νὰ ἀρχῇ κατασταθῇ ἀφ' αὐτῆς κύριος τῶν πραγμάτων, εἶναι δεσπότης καὶ τῶν πωλητάντων ταῦτα προδοτῶν· γνωρίζων δὲ τὴν πονηρίαν των, τότε δὰ, τότε καὶ μιτεῖ, καὶ ἀπιστεῖ, καὶ καταφρονεῖ αὐτούς. Λάβετε ὑπ' ὄψιν αὐτὰ τὰ πράγματα· διότι καὶ ἂν παρῆλθεν ὁ καιρὸς τῶν πραγμάτων, ὁ καιρὸς ὁμοῦς τοῦ νὰ διδάσκωνται ἐξ αὐτῶν οἱ φρόνιμοι πάντοτε εἶναι παρών. Ἔως τότε ὁ Λακθένης ὠνομάζετο φίλος τοῦ Φιλίππου, ἕως οὗ ἐπρόδωκε τὴν Ὀλυμπον· ἕως τότε ὁ Τιμόλαος, ἕως οὗ ἔχασε τὰς Θήβας· ἕως τότε ὁ Εὐδίκος καὶ Σίμος οἱ Λαρισαῖοι, ἕως οὗ ὑπέταξαν τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὸν Φίλιππον. Ἐπειτα ἐγέμινεν ὅλη ἡ οἰκουμένη ἐκ προδοτῶν, διωκομένων, καὶ ὑβρίζομένων, καὶ κάθε κακὸν πασχόντων. Καὶ τί δὲν ἔπαθεν ὁ Ἀρίστρατος ἐν Σικυῶνι; καὶ τί ὁ Περὶλαος ἐν Μεγάροις; Δὲν εἶναι ἀπερριμμένοι; Ἐκ τούτων δὲ καὶ σαφέστατά τις δύναται νὰ ἴδῃ, ὅτι ὁ μάλιστα φυλάττων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, καὶ περισσότερον ἀντιλέγων εἰς τούτους τοὺς ἀντιπατριώτας, οὗτος, Αἰσχίνης, προμηθεύει εἰς ὑμᾶς τοὺς προδότας καὶ μισθωτοὺς νὰ ἔχητέ τι ἀκόμη νὰ δωροδοκῆσθε· καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους τῶν φιλοπατρίδων τούτων Ἀθηναίων, καὶ τῶν ἀνυπαταμένων εἰς τὰ θελήματά σας, σεῖς οἱ προδόται εἶθε σῆροι καὶ ἔμμισθοι· ἐπειδὴ, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἑαυτὸν σας, πρὸ πολλοῦ, ὡς προδόται, ἠθέλετε εἶθαι ἀπολωλότες.

§ 16. Καὶ ἐν ᾧ ἔχω ἐτι πολλὰ νὰ εἶπω περὶ τῶν τότεπραχθέντων, νομίζω ὁμοῦς, ὅτι τὰ εἰρημένα εἶναι περισσό-

τερα τῶν ἰκανῶν. Αἴτιος δὲ ὁ Αἰσχίνης, ὅστις, ὡς ἐβλοκρασίαν τινὰ, ρίπτει κατ' ἐμοῦ τῆς πονηρίας καὶ τῶν τότε ἀδικημάτων του τὴν διαγωγὴν, διὰ τὴν ὁποίαν ἤτο ἀναγκαῖον ν' ἀθωωθῶ πρὸς τοὺς νῦν τῆς νεωτέρας ἡλικίας ἀκροατὰς μου, ὡς πρὸς τὰ γεγονότα τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Ἠνωχλήθητε δὲ ἴσως καὶ σεῖς, οἱ γνωρίζοντες τὴν τούτου τότε μισθαρίαν, καὶ πρὶν ἢ ἐγὼ εἶπω τίποτε. Καὶ ὅμως τὴν μισθαρίαν ταύτην ὀνομάζει φιλίαν καὶ φιλοξενίαν. Καὶ πρὸ δλίγου, ἐν τῇ κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ του, εἶπέ μου, ὅτι ἐγὼ τὸν ὀνειδίζω διὰ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου φιλοξενίαν. Ἐγὼ νὰ σὲ ὀνειδίσω διὰ τὴν φιλοξενίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου; Πόθεν τὴν ἔλαβες, ἢ πῶς τὴν ἤξιώθης; Ποτὲ δὲν ἠδυνάμην νὰ σὲ εἶπω ἐγὼ οὔτε σχετικὸν ἐκ φιλοξενίας τοῦ Φιλίππου, οὔτε φίλον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Δὲν εἶμαι τοσοῦτον παράφρων· ἐκτὸς πλέον ἂν πρέπη καὶ τοὺς θεριστάς, καὶ τοὺς ἐργάτας τοὺς ἐργαζομένους ἄλλο τι διὰ μισθοῦ, νὰ ὀνομάζωμεν φίλους καὶ σχετικοὺς ἐκ φιλοξενίας τῶν μισθονόντων αὐτούς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ταῦτα οὕτως, δὲν εἶναι. Πόθεν; Λεῖπει πολὺ νὰ ἦναι οὕτως. Ἀλλ' ἐγὼ σὲ λέγω πρότερον μὲν τοῦ Φιλίππου, καὶ νῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου μισθωτὸν, καὶ ἅπαντες οὗτοι οἱ παρόντες Ἀθηναῖοι τὰ αὐτὰ λέγουσιν. Ἐὰν δὲ ἀμφιβάλλης, ἐρώτησον αὐτούς· μᾶλλον δὲ ἐγὼ ἀντὶ σοῦ θέλω κάμει τοῦτο. Τί σὰς φαίνεται, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μισθωτὸς εἶναι ὁ Αἰσχίνης, ἢ ἐκ φιλοξενίας φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου;... Ἀκούετε τί λέγουσιν;

§ 17. Θέλω δὲ τώρα ν' ἀπολογηθῶ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἐγγράφου μηνύσεως, καὶ νὰ διηγηθῶ τὰς πράξεις μου· ἵνα ὁ Αἰσχίνης, καὶ τοι γνωρίζων, ὅμως ἀκούσῃ διὰ τί εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιτύχω καὶ τὰς ἀμοιβάς, τὰς ὁποίας τὸ προβούλευμα μοὶ ἀπονέμει, καὶ ἀκόμη πολλῶν μεγαλειτέρας δωρεᾶς τούτων. Λάβε λοιπὸν, ὦ Γραμματεῦ, καὶ ἀνάγνωθί

μοι ταύτην τὴν ἔγγραφον μήνυσιν τοῦ Αἰσχίνου κατὰ τοῦ Κτησιφῶντος.

Ἡ ἔγγραφος μήνυσις (Γραφή).

« Ἐπὶ Χαιρώνδου Ἄρχοντος, τῆ ἕκτη τοῦ μηνὸς Ἐλαφβολιῶνος, ὁ Αἰσχίνης Ἄτρομήτου Κοθωκίδης, ἐπαρουσίασε πρὸς τὸν Ἄρχοντα, ἔγγραφον μήνυσιν περὶ παρονομίας κατὰ τοῦ Κτησιφῶντος τοῦ Λεωπθέου Ἀναφλυστίου, διότι ἔγραψε ψήρισμα παράνομον, ὅτι τάχα πρέπει νὰ στεφανωθῆ ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανεύς διὰ χρυσοῦ στεφάνου, καὶ νὰ κηρυχθῆ ὁ στέφανος ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπὶ τῶν μεγάλων Διονυσίων, ὅτε παριστάνονται νέα τραγωδία, ὅτι ὁ δῆμος στεφανώνει τὸν Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα διὰ χρυσοῦ στεφάνου, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν ἀδιαλείπτως ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη καὶ εἰς ἔλους τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ διὰ τὴν ἀγαθότητά του· καὶ διότι ἐξακολουθεῖ πράττων καὶ λέγων τὰ βέλτιστα εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ κάμνη ὅ,τι δύναται καλόν· ἐπειδὴ ταῦτα πάντα ἔγραψε ψευδῆ καὶ παράνομα, ἐν ᾧ οἱ νόμοι δὲν συγχωροῦσι πρῶτον μὲν νὰ καταθέτωνται ψευδῆ ἔγγραφα εἰς τὰ δημόσια ἀρχεῖα, ἔπειτα νὰ στεφανόνηται ὑπεύθυνός τις, ὁ δὲ Δημοσθένης εἶναι ὑπόλογος, ὡς ἐπιστάτης ἐπὶ τῆς ἐπιτελευτῆς τῶν τειχῶν, καὶ διωρισμένος ταμίας ἐπὶ τῶν τοῦ θεάτρου θεωρικῶν χρημάτων· καὶ προσέτι νὰ μὴ ἀναγορεύηται ὁ στέφανος ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπὶ τῶν Διονυσίων, ὅτε παριστάνονται νέα τραγωδία· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡ Βουλὴ ἀπονέμη τὸν στέφανον, ν' ἀνακηρύττηται ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ· ἐὰν δὲ ἡ πόλις, ἐν Πνυκί ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ λαοῦ. Τίμημα, τάλαντα πενήκοντα, Κλητῆρες, Κηρισφῶν Κηρισφῶντος Ῥαμνούσιος, Κλέων Κλέωνος Κοθωκίδης. »

§ 18. Ταῦτα λοιπόν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶναι τὰ μέρη τοῦ ψηφίσματος, τὰ ὁποῖα κατηγορεῖ. Ἐγὼ δὲ ἀπ' αὐτῶν τούτων νομίζω ὅτι ἐν πρώτοις θέλω ἀποδείξει εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ δικαίαν τάξιν θέλω ἀπολογηθῆ· διότι φυλάττων τὴν αὐτὴν τοῦ λόγου τάξιν τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Αἰσχίνης ἐφύλαξεν ἐν τῇ ἐγγράφῳ μνηύσει του, περὶ πάντων θέλω διμιλῆσαι λεπτομερῶς κατὰ τάξιν, καὶ τίποτε θεληματικῶς δὲν θέλω παραλείψει. Ἡ μὲν κρίσις λοιπόν τοῦ ὅτι ἔγραψεν ὁ Κτησιφῶν ἐν τῷ ψηφίσματι, ὅτι ἐγὼ ἐξακολουθῶ πράττων καὶ λέγων τὰ βέλτιστα εἰς τὸν δῆμον, καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ κάμνω ὅ,τι ἀγαθὸν δύναμαι, καὶ ὅτι πρέπει νὰ μ' ἐπαινῇ ὁ δῆμος διὰ ταῦτα, ἢ κρίσις τούτων, νομίζω, εὐρίσκεται εἰς τὰς πράξεις τοῦ πολιτικοῦ μου βίου· διότι ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τούτων θέλει εὐρεθῆ, εἴτε ἀληθῆ καὶ προσήκοντα ἔγραψε ταῦτα περὶ ἐμοῦ ὁ Κτησιφῶν, εἴτε καὶ ψευδῆ· τὸ δὲ νὰ εἶπῃ ὁ Κτησιφῶν ἐν τῷ ψηφίσματι, ὅτι πρέπει νὰ μὲ στεφανώσῃ ὁ δῆμος, καὶ νὰ κηρύξῃ ὁ κήρυξ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ νὰ μὴ γράψῃ πρὸς τούτους, «ἀπ' οὗ δῶσω λογοδοσίαν», καὶ τοῦτο, νομίζω, ἔχει σχέσιν εἰς τὰς πολιτικὰς μου πράξεις, εἴτε εἶμαι ἄξιος τοῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀνακηρύξεώς του ἐν τῷ θεάτρῳ ἐν μέσῳ τῶν Ἀθηναίων, εἴτε καὶ μὴ. Προσέτι δὲ νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ δεῖξω καὶ τοὺς νόμους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἦτο συγκεχωρημένον εἰς τὸν Κτησιφῶντα νὰ γράψῃ ταῦτα. Μετὰ τοσαύτης δικαιοσύνης καὶ ἀπλότητος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔκρινα νὰ κάμω τὴν ἀπολογία· θέλω δὲ προχωρήσει εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις μου. Καὶ ἄς μὴ με ὑπολάβῃ τις, ὅτι ἀναβάλλω ν' ἀπολογηθῶ εἰς τὴν κατηγορίαν, ἐὰν πέσω εἰς τὴν διήγησιν πράξεων καὶ λόγων, ἀφορώντων ὅλην τὴν Ἑλλάδα· διότι ὁ κατηγορῶν τούτους τοὺς λόγους τοῦ ψηφίσματος, ὅτι δηλαδὴ ἐγὼ λέγω καὶ πράττω τὰ ἄριστα, καὶ κατηγορήσας ταῦτα ὡς ὄχι ἀληθῆ, οὗτος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις κάμνει καταλ-

λήλους καὶ ἀναγκαίους, ἕνεκα τῆς ἀπολογίας μου εἰς τὴν κατηγορίαν, τοὺς λόγους περὶ ἀπάντων, ὅσα ἐπολιτεύθην καὶ ἔπραξα. Ἐπειτα ἐν ᾧ εἶναι πολλὰ εἶδη ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν πατρίδα, ἐγὼ ἐξέλεξα τὴν ἀφορῶσαν τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις· ὥστε εἶναι δίκαιον νὰ κάμω καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐκ τούτων.

§ 19. Θέλω ἀφήσει τὴν διήγησιν περὶ ἐκείνων, ὅσα προέλαβε καὶ ἐκυρίευσεν ὁ Φίλιππος πρὶν ἢ ἐγὼ ἀρχίσω νὰ πολιτεύωμαι καὶ νὰ δημηγορῶ· διότι οὐδὲν τούτων δὲν νομίζω νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς ἐμέ. Ἐκεῖνα δὲ θέλω σᾶς ὑπενθυμίσει, καὶ περὶ τούτων θέλω δώσει λόγον, δι' ὅσα ἐμποδίσθη ὁ Φίλιππος, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐγὼ ἐπαρουσιάσθην εἰς τὰ πολιτικά, ἀφ' οὗ ὀλίγα τινὰ εἶπω προκαταρκτικὰ τοῦ λόγου.

Μέγα πλεονέκτημα, ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχε τότε ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου· διότι ἐν μέσῳ τῶν Ἑλλήνων οὐχί τινων, ἀλλ' ὁμοίως μεταξὺ πάντων, συνέβη νὰ γείνη ἀφρονεῖς πρῶδοτων, καὶ δωροδόκων, καὶ ἀνθρώπων ἐχθρῶν τῶν θεῶν, καὶ τοσαύτη, ὅσῃν οὐδεὶς ἀκόμη πρότερον ἐνθυμεῖται ὅτι ἔγεινε. Τούτους λαβὼν ὁ Φίλιππος συναγωνιστὰς καὶ συνεργούς, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες καὶ πρότερον εὐρίσκοντο εἰς κακὴν καὶ στασιαστικὴν κατάστασιν εἰς τὸ μεταξὺ των, εἰς ἔτι χειροτέραν ἔφερον, ἄλλους μὲν ἐξαπατῶν, εἰς ἄλλους δὲ δίδων χρήματα, ὅλους δὲ κατὰ πάντα τρόπον διασθεΐρων· καὶ διήρπεν εἰς πολλὰς φατρίας, ἐν ᾧ ἐν ἦτο τὸ συμφέρον ὄλων, τὸ νὰ ἐμποδίζωσι τὸν Φίλιππον νὰ μὴ μεγαλώσῃ. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἦσαν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καὶ εὐρίσκοντο εἰς ἄγνοιαν, ὅτι ἡ δυναστεία τοῦ Φιλίππου ἐλάμβανε κατ' ὀλίγον σύστασιν καὶ αὐξησιν, σκέφθητε σεῖς, ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ, νὰ πράττῃ, καὶ νὰ κάμνῃ ἡ πόλις, καὶ περὶ τούτων παρ' ἐμοῦ ζητήσατε νὰ λάβητε λογα-

ριασμόν· διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ τάξας τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

§ 20. Τί λοιπόν, Αἰσχίνη, ἔπρεπεν ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἀφήτατα τὴν μεγαλοφροσύνην, καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ βαθμοῦ της ὡς πρώτη ἑλληνικὴ πόλις, νὰ καταταχθῇ ἐν τῇ τάξει τῶν Θετταλῶν καὶ Δολόπων, καὶ νὰ συνεργῇ ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου εἰς κατάρτησιν τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ νὰ καταστρέψῃ τὰ καλὰ, καὶ τὰ δικαιώματα τῶν προγόνων! ἢ τοῦτο μὲν δὲν ἔπρεπε νὰ κάμνη, διότι ἀληθῶς ἦτο δεινόν, ἀλλὰ νὰ παραβλέπῃ νὰ γίνωνται ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἔβλεπεν ὅτι θέλουσι συμβῆ, ἐάν τις μὴ ἐμποδίσῃ, καὶ προηρθάνετο ὡς φαίνεται, πρὸ πολλοῦ; Ἀλλὰ τώρα εὐχαρίστως ἤθελον ἐρωτήσῃ τὸν μάλιστα ἐπικρίνοντα ὅσα ἐπράχθησαν, μετὰ ποίας μερίδος ἤθελε νὰ καταταχθῇ ἡ πόλις μετὰ τῆς συναϊτίας τῶν συμβάντων εἰς τοὺς Ἑλληνας κακῶν, καὶ αἰσχυρῶν, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ κατατάξῃ τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ τοὺς ὁμοίους των; ἢ μετὰ τῆς παραβλεψάσης νὰ γίνωνται ταῦτα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ἰδίας πλεονεξίας, εἰς τὴν ὁποίαν μερίδα θυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τοὺς Ἀρκάδας, καὶ τοὺς Ἀργεῖους; Ἀλλὰ καὶ τούτων πολλοὶ, μᾶλλον δὲ ὅλοι, χειρότερα ὑμῶν ἔπαθον· διότι καὶ ἂν ὁ Φίλιππος, ἅμα ὡς ἐνίκησεν εὐθὺς ἀπεσύρετο, καὶ μετὰ ταῦτα ἠτύχαζε, καὶ δὲν ἐπείραζε διόλου κἀνένα μήτε ἐκ τῶν συμμάχων του, μήτε ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ὅμως καὶ τότε ἤθελεν εἶναι μέμφεις τις καὶ κατηγορία κατὰ τῶν μὴ ἐναντιωθέντων εἰς τὰς πράξεις του· ἀρ' οὐ ὅμως ὅλων ὁμοίως ἀρήρσθε τὸ ἀξίωμα, τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ἐλευθερίαν, καὶ μάλιστα τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα ὅσων ἠδύνατο, πῶς ἡμεῖς δὲν ἐβουλεύθητε ἐνδοξότατα ὅλων, διότι ἐπέισθητε εἰς ἐμέ; Ἀλλ' ἐπανέρχομαι εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν.

§ 21. Τί, Αἰσχίνη, ἔπρεπε νὰ κάμνη ἡ πόλις, ἐν ᾧ ἔβλε-

πεν, ὅτι ὁ Φίλιππος ἐνεργεῖ νὰ γείνη ἄρχων καὶ τύρρανος τῶν Ἑλλήνων ; ἢ τί ἔπρεπε νὰ λέγω ἢ νὰ γράφω ὁ σύμβουλος, ἐγὼ ὁ σύμβουλος τῶν Ἀθηναίων; διότι τοῦτο μάλιστα ἔχει μεγάλην σημασίαν· ὅς τις καλῶς ἐγνώριζον, ὅτι ὅλον τὸν χρόνον μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἐγὼ ἀνέβην τὸ ῥητορικὸν βῆμα, ἢ πατρὶς ἠγωνίζετο πάντοτε περὶ πρωτείων, καὶ τιμῆς, καὶ δόξης καὶ ὅτι ἐθυσίασε περισσοτέρους στρατιώτας καὶ χρήματα ὑπὲρ φιλοτιμίας, καὶ τῶν συμφερόντων ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ἢ ὅσα ἐξώδευσαν οἱ ἄλλοι Ἑλληνας ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ των. Διότι ἔβλεπον αὐτὸν τὸν Φίλιππον, καθ' οὗ ἡμεῖς ἠγωνιζόμεθα, ὅτι ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας ἦτο ἔσπερημένος τὸν ὀφθαλμὸν, συντετριμμένος τὸ κλειδοκῆκαλον τῆς ὤμοπλάτης, κολοβωμένος τὴν χεῖρα καὶ τὸ σκέλος, καὶ εὐχαρίστως καὶ ἐτοίμως ἀποβάλλοντα ἐκ τοῦ σώματός του πᾶν ὅ,τι ἡ τύχη ἤθελε νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ, ὥστε μετὰ τιμῆς καὶ δόξης νὰ ζῆ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου. Καὶ βεβαίως οὐδὲ τοῦτο θέλει τολμήσει τις νὰ εἴπῃ, ὅτι εἰς μὲν τὸν Φίλιππον, ὅστις ἐτράφη ἐν Πέλλῃ, ἦτις τότε ἦτο χωρίον ἄδοξον καὶ μικρὸν, ἔπρεπε νὰ γεννηθῆ τσαύτη μεγαλοψυχία, ὥστε νὰ ἐπιθυμήσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ νὰ βάλῃ τοῦτο εἰς τὸν νοῦν του, εἰς ὑμᾶς δὲ οἵτινες εἴσθε Ἀθηναῖοι, καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν βλέπετε ὑπομνήματα τῆς ἀρετῆς τῶν προγόνων εἰς ὅλα, καὶ διὰ τῶν πανηγυρικῶν λόγων, καὶ διὰ τῶν θεατρικῶν παραστάσεων, νὰ ὑπάρξῃ τσαύτη μικροψυχία, ὥστε αὐθόρμητοι θεληματικῶς νὰ παραχωρήσητε εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων. Οὐδεὶς δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ εἴπῃ ταῦτα· ἐπίλοιπον λοιπὸν καὶ ἀναγκαῖον συνάμα ἦτο δικαίως νὰ ἐναντιώμεθα εἰς ὅλα, ὅσα ἐκεῖνος ἔπραττεν ἀδικῶν ὑμᾶς. Τοῦτο λοιπὸν ἐκάμνετε μὲν ὑμεῖς ἐξ ἀρχῆς, εὐλόγως καὶ προσηκόντως· ἔγραφον δὲ καὶ συνεβούλευον ἐγὼ, καθ' οὗς ἐπολιτευόμεν χρόνους· δημολογῶ τοῦτο.

§ 22. Ἄλλὰ τί ἔπρεπε νὰ κάμω ; Τώρα πάλιν σ' ἐρωτῶ. Ἀφῆτας ὄλα τὰ ἄλλα, Ἀμφίπολιν, Πύδναν, Ποτίδαιαν, Ἀλόνησον, δὲν ἀνακαλῶ εἰς τὴν μνήμην κἀνὲν τούτων· τὸ δὲ Σέβριον, καὶ Δορίσκον, καὶ τὴν πόρθησιν τῆς Πεπαρήθου, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἠδικήθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἢ πόλις, οὐδὲ ὡς εἰ ἐγειναν θέλω νὰ θεωρήσω· καὶ ὅμως σὺ εἶπας, ὅτι λέγω ταῦτα ἵνα ἐμβάλω εἰς ἔχθραν τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐν ᾧ τὰ περὶ τῶν ἀδικιῶν τούτων ψηφίσματα ἦσαν τοῦ Εὐδούλου, καὶ Ἀριστοφῶντος, καὶ Διοπειθούς, καὶ οὐχὶ ἰδικά μου, ὦ ἄνθρωπε, ὁ εὐκόλως λέγων πᾶν ὅ,τι θελήσης· καὶ οὐδὲν τώρα περὶ τούτων θέλω ὀμιλήσει. Ἄλλ' ὁ Φίλιππος, ὅστις ἐσφετερίζετο τὴν Εὐβοίαν καὶ τὴν κατεσκεύαζεν ὡς ὀρμητήριον κατὰ τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐπεχείρει νὰ ὑποτάξῃ τὰ Μέγαρα, καὶ κατελάμβανε τὸν Ὠρεδὸν, καὶ κατέσκαπτε τὸν Πορθμὸν, καὶ καθίστα ἐν μὲν Ὠρεῶν τύραννον τὸν Φιλιστίδην, ἐν δὲ Ἐρετρίας Κλειτάρχον, καὶ τὸν Ἑλλησποντον ὑπέταττε, καὶ ἐπολιόρκει τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τὰς μὲν κατέστρεψε, εἰς ἄλλας δὲ ἐπανάφερε τοὺς ἐξορίστους τυραννόφονας, ὁ Φίλιππος, ταῦτα πάντα κάμνων, τί, ἠδίκει καὶ παρέβαινε τὰς συνθήκας, καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, ἢ ὄχι ; Καὶ τί, ἔπρεπε νὰ φανῇ τις τῶν Ἑλλήνων ὁ μέλλων νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν νὰ κάμνη ταῦτα, ἢ ὄχι ; Διότι ἐὰν μὲν δὲν ἔπρεπε, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ φανῇ ἢ Ἑλλάς ὅτι εἶναι ἡ λεγομένη Μυσῶν λεία, ἐν ᾧ ζῶσι καὶ ὑπάρχουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἡμάρτησα μὲν ἐγὼ ὀμιλήσας περὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦ Φιλίππου, ἡμάρτησε δὲ καὶ ἡ πόλις ἢ πεισθεῖται εἰς ἐμέ· ἔστωσαν δὲ ταῦτα πάντα, ὅσα ἐπράχθησαν, ἰδικά μου ἁμαρτήματα. Ἐὰν δὲ ἔπρεπε νὰ φανῇ τις ἐμποδιστὴς τῶν ἀδικημάτων τοῦ Φιλίππου, τίς ἄλλος ἔπρεπε νὰ γεινῆ ἢ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ;

§ 23. Ταῦτα λοιπὸν πράττων ἐπολιτευόμεν ἐγὼ τότε.

Καὶ βλέπων τὸν Φίλιππον ὑποδουλόνοτα τοὺς ἀνθρώπους, ἠναντιούμην, καὶ ἀδικλείπτως προέλεγον, καὶ ἐδίδασκον νὰ μὴ ἐγκαταλείπωμεν ταῦτα εἰς αὐτόν. Καὶ ὅμως ὁ Φίλιππος ἔλυσε τὴν εἰρήνην λαβὼν τὰ πλοῖα, Αἰτχίνη, καὶ ὄχ' ἢ πόλις. Φέρε λοιπὸν αὐτὰ τὰ ψηφίσματα, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλίππου, καὶ ἀνάγνωθι κατὰ τάξιν, ὦ Γραμματεῦ· διότι ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τούτων θέλει γενῆ φανερόν, τίνας ἕκαστος εἶναι αἴτιος. Λέγε.

Ψ' Η Φ Ι Σ Μ Α.

«Ἐπὶ ἄρχοντος Νεοκλέους τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος συναχθείσης ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐκκλησίας συγκλήτου, ὁ Εὐδούλος Μνησιθέου Κυθήριος εἶπεν· ἐπειδὴ ἀνήγγειλαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ὅτι τὸν ναύαρχον Λεωδάμαντα καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ ἀποσταλέντα εἴκοσι πλοῖα εἰς Ἑλλάσποντον, ἵνα συνοδεύσωσι τὰ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας ἐρχόμενα σιταγωγὰ ποῖα, συλλαβὼν ὁ στρατηγὸς τοῦ Φιλίππου Ἀμύντας ἔφερεν εἰς Μακεδονίαν, καὶ τὰ κρατεῖ ὑπὸ φύλαξιν· ἅς ἐπιμεληθῶσιν οἱ Πρυτάνεις καὶ οἱ στρατηγοί, ἵνα συναχθῆ ἡ Βουλὴ, καὶ ἐκλεχθῶσι πρέσβεις ν' ἀποσταλῶσι πρὸς τὸν Φίλιππον· οἵτινες φθάσαντες, θέλουσι συνδιαλεχθῆ πρὸς αὐτόν περὶ τῆς ἀρέσεως καὶ τοῦ ναυάρχου, καὶ τῶν πλοίων, καὶ τῶν στρατιωτῶν. Καὶ ἂν ὁ Ἀμύντας ἔκαμε ταῦτα ἐξ ἀγνοίας, θέλουσιν εἰπεῖν, ὅτι ὁ δῆμος δὲν παραπονεῖται κατ' αὐτοῦ· ἂν δὲ συνέλαβε τὸν Λεωδάμαντα πλημμελοῦντα παρὰ τὰ διατεταγμένα, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι λαβόντες ταῦτα ὑπ' ὄψιν, θέλουσι τὸν τιμωρήσει κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ὀλιγωρίας· ἂν ὅμως κἀνὲν τούτων δὲν ἦναι, ἀλλ' ἀσθαριέτως ἢ ὁ ἀποστείλας, ἢ ὁ ἀπεσταλμένος ἐνήργησαν τοῦτο, καὶ τοῦτο μαθόντες παρὰ τοῦ Φιλίππου νὰ γράψωσιν, ὅπως πληροφοροῦ-

μενος ὁ δῆμος βουλευθῆ τί πρέπει νά κάμῃ.» Τοῦτο τὸ ψήφισμα λοιπὸν ἔγραψεν ὁ Εὐδούλος, ὅχι ἐγὼ· τὸ δὲ ἐφεξῆς ὁ Ἀριστοφῶν, ἔπειτα ὁ Ἡγήσιππος, ἔπειτα πάλιν ὁ Ἀριστοφῶν, ἔπειτα ὁ Φιλοκράτης, ἔπειτα ὁ Κηριστοφῶν, ἔπειτα ὅλοι οἱ ἄλλοι· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἔγραψα περὶ τούτων. Λέγε τὸ ψήφισμα.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α.

«Ἐπὶ Νεοκλέους Ἀρχοντος, τὴν 30 Βοηδρομιῶνος, κατὰ γνώμην τῆς Βουλῆς, οἱ Πρυτάνεις καὶ οἱ στρατηγοὶ ὠμίλησαν, ἀναφέροντες τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ ψηφισθέντα· Ὅτι ἀπεφάσισεν ὁ δῆμος νά ἐκλεχθῶσι πρέσβεις πρὸς τὸν Φίλιππον περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τῶν πλοίων, καὶ νά δοθῶσιν ὁδηγίαι, καὶ τὰ ψηφισθέντα τῆς ἐκκλησίας. Ἐξελέχθησαν δὲ πρέσβεις, ὁ Κηριστοφῶν Κλέωνος Ἀναφλύστιος, ὁ Δημόκριτος Δημοφῶντος Ἀναγυράσιος, ὁ Πολύκριτος Ἀθημάντου Κοθωκίδης. Ἐπρυτάνευεν ἡ Ἴπποβοωντίς φυλή, Ἀριστοφῶν δὲ Κολυττεύς Πρόεδρος εἶπεν». Καθὼς λοιπὸν ἐγὼ δαικνύω ταῦτα τὰ ψηφισματα, οὕτω καὶ σὺ, Αἰσχίνη, δεῖξον ποῖον ἐγὼ γράψας ψήφισμα, εἶμαι αἷτιος τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις· διότι ἂν εἶχες, πρότερον τοῦτο παντὸς ἄλλου ἤθελες παρουσιάσει. Καὶ προσέτι οὐδ' ὁ Φίλιππος παντελῶς δὲν κατηγορεῖ ἐμὲ περὶ τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ἐγκαλεῖ ἄλλους. Ἀνάγνωθι δὲ αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλίππου.

Ἐπιστολὴ Φιλίππου.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Ἐλθόντες πρὸς ἐμὲ οἱ

παρ' ὑμῶν σταλέντες πρέσβεις, ὁ Κηφισοφῶν, καὶ ὁ Δημόκριτος, καὶ ὁ Πολύκριτος, συνδιελέχθησαν περὶ τῆς ἀφέσεως τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐναυάρχει ὁ Λεωδάμας. Γενικῶς γὰρ εἶπω, μοι φαίνεσθαι ὅτι εἴσθε εἰς μεγάλην ἀπλότητα, ἐὰν νομίζητε γὰρ μὲ ἀπατήσητε, ὅτι ἕξαπεστάλησαν μὲν ταῦτα τὰ πλοῖα ἐπὶ προφάσει μὲν γὰρ συνοδεύσασαι τὸν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς Λῆμνον φερόμενον σῆτον, πράγματι ὅμως γὰρ βοηθήτωσι τοὺς Σηλυμβριανούς, οἵτινες πολιορκοῦνται μὲν ὑπ' ἐμοῦ, δὲν συμπεριελήφθησαν ὅμως εἰς τὰς μεταξὺ ἡμῶν περὶ φιλίας κοινῶς κειμένης συνθήκας. Καὶ ταῦτα διετάχθησαν εἰς τὸν ναύαρχον ἐν ἀγνοίᾳ μὲν τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἰδίως δὲ ὑπὸ τινῶν Ἀρχόντων, καὶ τινῶν ἄλλων, ἰδιωτῶν μὲν ὄντων τῶρα, θελόντων ὅμως διὰ κάθε τρόπον, ἵνα ὁ Δημός ἀναλάβῃ τὸν πόλεμον ἀντὶ τῆς νῦν πρὸς ἐμὲ ὑπαρχούσης φιλίας, καὶ φιλοτιμουμένων πολλῶν μᾶλλον γὰρ κατορθώτωσι τοῦτο, ἢ γὰρ βοηθήτωσι τοὺς Σηλυμβριανούς· διότι ὑπολαμβάνουσι τοῦτο ὅτι θέλει εἶναι εἰς αὐτοὺς πόρος κέρδους· ἀλλ' ὅμως δὲν μοι φαίνεται τοῦτο, ὅτι ὑπάρχει χρησίμον οὔτε εἰς ὑμᾶς, οὔτε εἰς ἐμέ. Διὰ τοῦτο καί τινα νῦν πρὸς ἡμᾶς καταχθέντα πλοῖα ἀφίνω πρὸς χάριν σας· καὶ τοῦ λοιποῦ, ἐὰν θέλητε γὰρ μὴ ἐπιτρέπετε εἰς τοὺς προεστῶτας ὑμῶν κακοήθως γὰρ πολιτεύονται, ἀλλὰ τιμωρεῖτε, καὶ ἐγὼ θέλω προσπαθήσει γὰρ διαφυλάττω τὴν εἰρήνην. Εὐτυχεῖτε.»

§ 24. Ἐνταῦθα πού ποτε δὲν ἀναφέρει τὸν Δημοσθένην, οὐδὲ αἰτίαν καμμίαν κατ' ἐμοῦ. Διὰ τί λοιπὸν ἐγκαλῶν τοὺς ἄλλους, δὲν ἐνεθυμήθη τὰς ἰδικὰς μου πράξεις; Διότι, ἐὰν ἔγραφε τίποτε περὶ ἐμοῦ, ἤθελεν ἐνθυμηθῆναι τὰ ἰδιά του ἀδικήματα· διότι εἰς τὰς ἀδικίας τοῦ Φιλίππου προσεῖχον ἐγὼ, καὶ εἰς ταύτας ἠγαντιούμην. Καὶ πρῶτον μὲν ἔγραψα τὸ ψήφισμα πρὸς ἀποστολὴν τῆς εἰς Πελοπόννησον πρεσβείας, ὅτε πρῶτον ὁ Φίλιππος εἰς Πελοπόννησον παραιοῦσεν· ἔ-

πειτα τῆς εἰς Εὐβοίαν, ὅτε ἤρχιζε νὰ πειράζῃ τὴν Εὐβοίαν. ἔπειτα τῆς οὐχὶ πλέον πρεσβείας, ἀλλὰ τῆς ἐκστρατείας εἰς ᾿Ωρεδὸν καὶ ᾿Ερέτριαν, ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος κατέστησε τυράννους ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀπέστειλα ἔλας τὰς ναυτικὰς μοίρας, διὰ τῶν ὁποίων ἐσώθη ἡ Χερσόνησος, καὶ τὸ Βοζάντιον, καὶ ἔλοι οἱ σύμμαχοι. Ἐκ τούτων εἰς ὑμᾶς μὲν προῆλθον τὰ κάλλιστα, ἔπαινοι, δόξαι, τιμαί, στέφανοι καὶ χάριτες παρὰ τῶν εὐεργετηθέντων· ἐκ δὲ τῶν ἀδικουμένων εἰς μὲν τοὺς τότε εἰς ὑμᾶς πεισθέντας, πολλάκις, ὅσα σεῖς προείπατε, καὶ νὰ σᾶς νομίζωσιν ὄχι μόνον εὐνοϊκοὺς εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἴσθε φρόνιμοι ἄνθρωποι, καὶ μάντις, διότι ἀπέβησαν ὅσα προείπατε εἰς αὐτοὺς.

§ 25. Καὶ ὅμως, ὅτι πολλὰ μὲν χρήματα ἤθελε δώτει ὁ Φιλιστίδης, ἵνα ἔχη τὸν ᾿Ωρεδὸν, πολλὰ δὲ ὁ Κλειτάρχος, ἵνα ἔχη τὴν ᾿Ερέτριαν, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Φίλιππος, ἵνα ἔχη τὰς πόλεις ταύτας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὡς ἐπιτειχίσματα καθ' ἡμῶν, καὶ παντελῶς νὰ μὴ ἐξελέγχηται, μηδὲ κάνεις πανταχοῦ νὰ τὸν ἐξετάζῃ διὰ τὰς ἀδίκους πράξεις του, οὐδεὶς ἄγνοεῖ· καὶ ὀλιγώτερον ἔλων δὲν τὸ ἄγνοεῖς σὺ, Αἰσχίνη. Διότι οἱ τότε παρὰ τοῦ Κλειτάρχου, καὶ τοῦ Φιλιστίδου ἐδῶ ἐρχόμενοι πρέσβεις εἰς τὴν οἰκίαν σου κατέλυον, Αἰσχίνη, καὶ σὺ ἦτο πρόξενός των· τοὺς ὁποίους ἡ μὲν πόλις ὡς ἐχθροὺς, καὶ οὔτε δίκαια, οὔτε συμφέροντα λέγοντας, ἐδίωξε· σὺ ὅμως τοὺς εἶχες φίλους. Κάνεν τούτων ὅμως δὲν κατωρθώθη ὑπ' αὐτῶν, ὃ Αἰσχίνη, ὅστις ἐλασφημεῖς περὶ ἐμοῦ καὶ λέγεις, ὅτι σιωπῶ μὲν ἀφ' οὗ λάβω χρήματα, φωνάζω δὲ ἀφ' οὗ τὰ ἐξοδεύσω. Ἀλλὰ σὺ δὲν κάμνεις οὕτω· ἀλλὰ φωνάζεις καὶ ἔχων, δὲν θέλεις δὲ παύσει ποτὲ, ἐὰν δὲν σὲ παύσωσιν οὗτοι οἱ νῦν δικάζοντες ἡμᾶς, καθιστῶντές σε σήμερον ἄτιμον.

§ 26. Ἐπειδὴ λοιπὸν σεῖς ἐστεφανώσατε ἐμὲ τότε διὰ

ταῦτα, καὶ ἔγραψεν ὁ Ἀριστόνικος τὰς αὐτὰς συλλαβὰς, τὰς ὁποίας τῶρα ἔγραψεν οὗτος ὁ Κτησιφῶν, καὶ ἀνεκηρύχθη ἐν τῷ θεάτρῳ ὁ στέφανος, καὶ μοι ἔγεινεν ἤδη δεύτερον τοῦτο κήρυγμα, οὔτε ἀντεῖπε παρῶν ὁ Αἰσχίνης, οὔτε τὸν γράψαντα τὸ ψήφισμα κατηγόρησε. Λάβε λοιπόν, Γραμματεῦ, καὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα, καὶ ἀνάγνωθι μοι· λέγε.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α.

«Ἐπὶ Χαιρωνίδου Ἡγέμονος Ἄρχοντος, τὴν 25 Γαμηλιῶνος, πρυτανεύουσης τῆς Λεοντίδος φυλῆς, Ἀριστόνικος Φρεαῤῥίος εἶπεν· Ἐπειδὴ ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς προσέφερε πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ διὰ τῶν ψηφισμάτων του ἐβοήθησε καὶ πρότερον καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος καιροῦ πολλοὺς συμμάχους, καὶ ἠλευθέρωσε τινὰς τῶν πόλεων τῆς Εὐβοίας, καὶ πάντοτε ἐξακολουθεῖ ν' ἀγαπᾷ τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ λέγει καὶ κάμνει ὅ,τι ἂν δυνηθῇ ἀγαθὸν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ὡς εὐχρεστηθῆ ἢ Βουλῇ καὶ ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων, νὰ ἐπαινέσωσι τὸν Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα, καὶ νὰ στεφανώσωσι διὰ χρυσοῦ στεφάνου, καὶ ν' ἀναγορεύσωσι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐπὶ τῶν Διονυσίων, ὅτε παριστάνονται νέαι τραγωδίαί τῆν δὲ ἀναγόρευσιν τοῦ Στεφάνου νὰ ἐπιμεληθῆ ἢ πρυτανεύουσα φυλὴ καὶ ὁ ἀγωνοθέτης. Προέτεινε ταῦτα ὁ Ἀριστόνικος Φρεαῤῥίος».

Εἶναι λοιπόν τις ἐξ ὑμῶν ὅστις γνωρίζει, ὅτι συνέβη εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα αἰσχύνῃ, ἢ χλευασμῶς, ἢ γέλωτος τὰ ὁποῖα ὁ Αἰσχίνης εἶπεν ὅτι θέλουσι συμβῆ, ἐὰν ἐγὼ στεφανωθῶ; Καὶ ὅμως ὅταν τὰ πράγματα ἦναι νέα καὶ γνώριμα εἰς ὅλους, ἐὰν ἦναι καλὰ, ἀνταμείβονται· ἐὰν κακὰ,

τιμωροῦνται. Φαίνομαι λοιπὸν ἐγὼ τότε, ὅτι ἐκρίθην ἄξιος χάριτος, καὶ οὐχὶ μέμφεως, οὐδὲ τιμωρίας.

§ 27. Λοιπὸν μέχρι μὲν ἐκείνων τῶν χρόνων, καθ' οὓς ταῦτα ἐπράχθησαν, καθ' ὅλους ὠμολογήθη ὅτι ἐπραττον τὰ ἀριστα ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ διότι συμβουλευόν, ὅτε ἐβουλευέσθε, καὶ γράφων ψηφίσματα ἐνίκων· καὶ διότι κατωρθώθησαν τὰ γραφέντα, καὶ ἕνεκα τούτων ἀπεδίδθησαν στέφανοι καὶ εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς ἐμὲ, καὶ εἰς ὅλους ὑμᾶς· καὶ διότι σεῖς ἐκάμνετε θυτίκας καὶ τελετάς εἰς τιμὴν τῶν θεῶν, διότι ταῦτα ἦσαν καλά. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπεδιώχθη ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁ Φίλιππος, ὑπ' ὑμῶν μὲν διὰ τῶν ὅπλων, ὑπ' ἐμοῦ δὲ διὰ τῆς πολιτικῆς διαγωγῆς καὶ διὰ τῶν ψηφισμάτων, κἂν διαβῶσσι τινες τούτων, ἄλλο μέσον βλάβης ὡς ἐπιτείχισμα ἐζήτει κατὰ τῆς πόλεως. Βλέτων δὲ ὅτι περισσότερον ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἡμεῖς μεταχειρίζομεθα πλεῖστον σίτον, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ γείνη κύριος τῆς ἐκ τῆς Θράκης μετακομίσεως τοῦ σίτου, ἀπελθὼν εἰς Θράκην ἀπήτει παρὰ τῶν Βυζαντίων, ὄντων συμμαχῶν του, τὸ μὲν πρῶτον νὰ συμτολεμῶσι μετ' αὐτοῦ τὸν ἐναντίον ὑμῶν πόλεμον· ἐπειδὴ δὲ οἱ Βυζάντιοι δὲν ἤθελον, καὶ ἔλεγον ὅτι δὲν ἔγιναν σύμμαχοί του ἐπὶ τιαύτῃ συμφωνίᾳ, καὶ ἔλεγον ἀληθινὰ, θέσας χαράνωμα περίξ τῆς πόλεως, καὶ ἐπιστήσας μηχανὰς, ἐπολιόρκει τὸ Βυζάντιον. Ἐν ᾧ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, δὲν θέλω νὰ ἐρωτήσω, τί ἔπρεπε νὰ κάμνητε ὑμεῖς, διότι εἰς ὅλους εἶναι φανερόν. Ἄλλὰ τίς ἐβοήθητε τοὺς Βυζαντίους, καὶ ἔτωσεν αὐτούς; Τίς ἐμπόδιτε τὸν Ἑλλήτποντον ν' ἀποξενωθῆ ὑμῶν κατ' ἐνείνους τοὺς χρόνους; Ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Ὅταν δὲ εἶπω ὑμεῖς, λέγω τὴν πόλιν. Ἄλλὰ τίς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις συνεβούλευε τὴν πόλιν, καὶ ἔγραψε τὰ ψηφίσματα, καὶ ἐνήργει, καὶ ἀπλῶς παρέδιδεν ἀνεπιφυλάκτως τὸν ἑαυτὸν

του εἰς ἐνέργειαν τῶν πραγμάτων; Ἐγώ. Ὅποσον δὲ ταῦτα ὠρέληταν ὄλους, δὲν πρέπει νὰ τὸ μάθητε ἐκ λόγων, ἀλλὰ λάβετε πείραν τούτου ἐκ τῶν ἔργων· διότι ὁ τότε πρὸς τὸν Φίλιππον γενόμενος πόλεμος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔφερε καλὴν δόξαν εἰς ὑμᾶς, σᾶς ἔφερε καὶ ἅπαντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἀφρονώτερα, καὶ εὐθηνότερα ἢ ἡ νῦν εἰρήνη, τὴν ὁποῖαν οὗτοι οἱ χορηστοὶ πολῖται, διὰ μελλούσας τῶν συμφερόντων τῶν ἐλπίδας, φυλάττουσι πρὸς βλάβην τῆς πατρίδος. Ἄλλ' εἶθε! οὗτοι μὲν οἱ πρόδοται τῆς πατρίδος ν' ἀποτύχωσι, καὶ νὰ μὴ γείνωσι μετοχοὶ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα σεῖς οἱ ἀγαθοὶ πολῖται παρακαλεῖτε τοὺς θεοὺς νὰ δίδωσι, εἰς ὑμᾶς δὲ νὰ μὴ συμβῆ κανὲν ἐκ τῶν κακῶν, ὅσα οὗτοι προαιροῦνται! Ἄλλ' ἀνάγνωθι πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ ψήφισμα διὰ τοὺς στεφάνους τῶν Βυζαντίων καὶ τῶν Περινηθίων, δι' ὧν, ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ταύτης διαγωγῆς, ἐστεφάνωσαν τὴν πόλιν.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ.

« Ἐπὶ Ἱερομνήμονος Βοσπορίχου ὁ Δαμάγητος εἶπεν ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ λαοῦ, ἀφ' οὗ ἔλαβε γνώμην παρὰ τῆς Βουλῆς· ἐπειδὴ ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων καὶ κατὰ τοὺς παρελθόντας καιροὺς ἀδιαλείπτως ἐξηκολούθει ἀγαπῶν τοὺς Βυζαντίους, καὶ τοὺς συμμάχους, καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν Περινηθίων, καὶ τῶρα πρὸ ὀλίγου ἀκόμη πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας προσέφερον, ὅτε Φίλιππος ὁ Μακεδὼν, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως πρὸς καταστροφὴν τῶν Βυζαντίων καὶ Περινηθίων, ἔφθειρε τὸν τόπον καὶ ἔκοπτε τὰ δένδρα, διότι βοηθήσας [ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων] διὰ πλοίων ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ σίτου, καὶ βελῶν καὶ ὀπλιτῶν, ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τῶν μεγάλων κινδύνων, καὶ ἀποκατέστησε τὴν πάτριον πολιτείαν, καὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς τά-

φους. Ἄς εὐαρεστηθῆ ὁ Δῆμος τῶν Βυζαντίων καὶ Περι-
 θίων νὰ δώῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους δικαίωμα τοῦ ἀμοιβαίως
 δίδειν καὶ λαμβάνειν γυναικας εἰς γάμον, τοῦ ἔχειν τὰ τοῦ
 πολίτου δικαιώματα, τοῦ ἀποκτᾶν ἐν ἡμῖν γῆν καὶ οἰκίας,
 τοῦ ἔχειν πρωτοκαθεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶνι, εἴσοδον ἐλευθέραν
 εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον, πρώτους ἔχοντας θέσιν
 μετὰ τοὺς ἱερεῖς, καὶ νὰ ἦναι ἀτελεῖς οἱ θέλοντες νὰ κατοι-
 κῶσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει· καὶ νὰ στήσῃ τρεῖς ἀνδριάντας
 ἐν τῷ Βοσπορίῳ δεκκῆς πήχων παριστάνοντας τὸν Δῆμον
 τῶν Ἀθηναίων στεφανούμενον ὑπὸ τοῦ Δήμου τῶν Βυζαντίων
 καὶ Περιθίων· καὶ ν' ἀποστείλῃ καὶ θεωροὺς εἰς τὰς ἐν
 Ἑλλάδι πανηγύρεις, τὰ Ἴσθμια, καὶ Νέμεα, καὶ Ὀλύμπια,
 καὶ Πύθια, καὶ ν' ἀνακηρύξωσι τοὺς στεφάνους, δι' ὧν ὁ
 Δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ἐστεφανώθῃ ὑφ' ἡμῶν, ἵνα πάντες οἱ
 Ἕλληνας γνωρίζωσι τὴν ἀρετὴν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὴν
 εὐγνωμοσύνην τῶν Βυζαντίων καὶ Περιθίων.»

Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ψήφισμα, δι' οὗ οἱ ἐν Χερσονήσῳ ἀπέ-
 νειμαν εἰς ἡμᾶς στεφάνους.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΧΕΡΣΟΝΗΣΙΤΩΝ.

«Οἱ κατοικοῦντες ἐκ τῶν χερσονησιτῶν Σηστῶν, Ἐλεσύν-
 τα, Μάδυτον, Ἀλιωπεκόννησον, στεφανοῦσι τὴν Βουλὴν καὶ
 τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων διὰ χουτοῦ στεφάνου ἐξήκοντα
 ταλάντων· καὶ ἐγείρουσι βωμὸν Χάριτος καὶ τοῦ Δήμου τῶν
 Ἀθηναίων, διότι ἔγεινεν αἴτιος εἰς τοὺς Χερσονησίτας τοῦ
 μεγίστου ὄλων τῶν ἀγαθῶν, ἐλευθερώσας ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ
 Φιλίππου καὶ ἀποδώσας τὰς πατρίδας, τοὺς νόμους, τὴν
 ἐλευθερίαν, τὰ ἱερά· καὶ εἰς ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας
 δὲν θέλει λείψει ὁ Δῆμος τῶν Χερσονησιτῶν εὐχαριστῶν»

καὶ κάμων ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων ὅτι δύναται ἀγαθόν. Ταῦτα ἐψήφισαν ἐν κοινῷ Βουλευτηρίῳ.»

Λοιπὸν ἡ προαίρεσίς μου καὶ ἡ πολιτικὴ μου διαγωγὴ κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ σώσῃ τὴν Χερσόνητον καὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τότε νὰ ὑποταχθῇ ὁ Ἑλλάσποντος ὑπὸ τὸν Φίλιππον, καὶ νὰ τιμᾶται ἡ πόλις ἐκ τούτων, ἀλλ' ἔδειξε καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν καλοκάγαθίαν τῆς ἡμετέρας πόλεως, καὶ τὴν κακίαν τοῦ Φιλίππου. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Φίλιππος φίλος καὶ σύμμαχος ὢν τῶν Βυζαντιῶν, ἐφάνη ὑπὸ πάντων πολιτορκῶν αὐτοῦ· καὶ τούτου τί αἰτιώτερον ἢ μιαιώτερον δύναται νὰ γείνη; σεις δὲ, ὅτινες εὐλόγως ἠδύνασθε νὰ μεμφοῖσθε αὐτοὺς διὰ πολλὰ καὶ δίκαια διὰ τὰς ἀγνωμοσύνας αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους, ὄχι μόνον δὲν ἐμνησικακήσατε, οὐδὲ ἀφήκατε αὐτοὺς ἀδικουμένους, ἀλλ' ἐφάνητε καὶ σωτήρες τῶν ἐκ τούτων δὲ ἀπεκτῆσατε παρὰ πάντων δόξαν, εὖνοιαν, καὶ τιμὴν. Καὶ βεβαίως ὅλοι γνωρίζουσιν, ὅτι πολλοὺς μὲν ἐστεφανώσατε ἤδη ἐκ τῶν ἀναμιχθέντων εἰς τὰ πολιτικά· οὐδεὶς ὁμῶς δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ πόλις ἐστεφανώθη δι' οἰονδήποτε ἄλλον, σύμβουλον λέγω καὶ ῥήτορα, εἰμὴ δι' ἐμέ!

§ 28. Ἴνα λοιπὸν δείξω πρὸς ὑμᾶς, ὅτι καὶ αἱ ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ Αἰσχίνης κατὰ τῶν Εὐδοσίων καὶ τῶν Βυζαντιῶν, ὑπενθυμίζων ἂν ἐπράχθη δυσάρεστόν τι παρ' αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, εἶναι συκοφανταί, ὄχι μόνον διότι εἶναι ψευδεῖς (διότι νομίζω ὅτι ὑμεῖς γνωρίζετε τοῦτο), ἀλλὰ καὶ ἂν ἀληθεῖς ἦσαν, οὕτω συνέφερε νὰ μεταχειρισθῆτε τὰ πράγματα, ὡς ἐγὼ τὰ μεταχειρίσθην, θέλω νὰ διηγηθῶ ἐν ἡ δύο ἐκ τῶν καλῶν πράξεων τῆς πόλεως, ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς σχεδὸν χρόνων, καὶ ταῦτα δι' ὀλίγων λέξεων· διότι καὶ κάθε ἀνθρώπος ἰδιαιτέρως, καὶ πᾶσα πόλις κοινῶς πρέπει νὰ προπαθῶσι νὰ ἐνεργῶσι τὰ μέλλοντα τῆς πολιτείας πράγματα κατὰ τὰ κάλ-

λιστα παραδείγματα τῶν προῦπαρξάντων. Σεις λοιπὸν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξουσίαζον τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ κατεῖχον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των δι' Ἀρμοσίων, καὶ διὰ φρουρῶν τὴν Εὐβοίαν, τὴν Τάναγραν, ἔβλην τὴν Βοιωτίαν, τὴν Αἴγιναν, τὰς Κλεωνάς, τὰς ἄλλας νήτους, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν δὲν εἶχε τότε οὔτε πλοῖα, οὔτε τεῖχη, σεις ἐξεστρατεύσατε εἰς Ἀλιάρτον, καὶ πάλιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Κόρινθον, ἐν ᾧ οἱ τότε Ἀθηναῖοι εἶχον πολλὰς αἰτίας νὰ μνηστικῶσι καὶ κατὰ τῶν Κορινθίων, καὶ κατὰ τῶν Ἑηθαιῶν δι' ὅσα ἐπράχθησαν ἐπὶ τοῦ Δεκελείου πολέμου· ἀλλὰ δὲν ἔκαμνον τοῦτο, οὔδε παντελῶς τὸ διενοήθησαν. Καὶ ὁμοίως τότε, Λιγύνη, καὶ τὰς δύο ἐκστρατείας ταύτας οὔδ' ὑπὲρ εὐεργετῶν τὰς ἔκαμνον, οὔδ' ἀκινδύνους τὰς ἐβλεπον. Ἀλλὰ διὰ ταῦτα δὲν ἄφινον νὰ γάνωνται οἱ καταφεύγοντες εἰς τὸν ἑαυτὸν των· ἀλλ' ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς ἤθελον νὰ παραδίδωσι τὸν ἑαυτὸν των εἰς τοὺς κινδύνους, ὀρθῶς καὶ καλῶς σκεπτόμενοι. Διότι τέλος τῆς ζωῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ θάνατος, καὶ ἂν τις ἤθελε φυλάττει τὸν ἑαυτὸν του ἐγκλεισμένον ἐντὸς ἀφανοῦς οἰκίσκου. Πρέπει λοιπὸν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νὰ ἐπιχειρίζωνται μὲν πάντοτε ὅλα τὰ καλὰ, βάλλοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, νὰ ὑποφέρωσι δὲ γενναίως ὅτι ὁ Θεὸς δώτη. Ταῦτα ἔκαμνον οἱ πρόγονοί σας, ταῦτα ἐπράξατε καὶ σεις οἱ γεροντότεροι ἐξ ὑμῶν· οἵτινες, ἐπειδὴ οἱ Ἑηθαῖοι, νικήσαντες ἐν Λεύκτροις, ἐπεχείρουν νὰ καταστρέψωσι τοὺς Λακεδαιμονίους, τοὺς ἐμποδίσατε, καὶ τοι οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἦσαν φίλοι, οὔδ' εὐεργεταί, ἀλλὰ πολλὰς καὶ μεγάλας ἀδικίας ἠδίκησαν τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ δὲν ἐφοβήθητε τὴν τότε ὑπάρχουσαν δύναμιν καὶ δόξαν τῶν Ἑηθαιῶν, οὔδ' ἐσυλλογίσθητε ὅτι θέλετε κινδυνεύσει ὑπὲρ ἀνθρώπων, οἵτινες τόσα ἀδικήματα ἐπραξαν εἰς ὑμᾶς. Ἐδείξατε ὁμοίως εἰς ὅλους τοὺς Ἑλ-

ληνας ἐκ τούτων, ὅτι ἂν τις κάμη εἰς ὑμᾶς οἰονδήποτε σφάλμα, θέλετε μὲν δογισθῆ κατ' αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα· ἂν ὅμως κινδυνεύη ὑπὲρ σωτηρίας ἢ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὔτε μνηστικακεῖτε κατ' αὐτοῦ, οὔτε λογαριάζετε τὰς καθ' ὑμῶν ἀδικίας του.

§ 29. Καὶ ὄχι μόνον εἰς ταῦτα ἐδείξτε τοιοῦτον γενναῖον φρόνημα, ἀλλὰ πάλιν δὲν παρεδέψατε τὴν Εὐβοίαν, ἐνῶ τὴν ἐσφετερίζοντο οἱ Ῥηβάτοι, οὐδὲ ἀνεκαλέσατε εἰς τὴν μνήμην σας τὰς περὶ Ὠρωποῦ ἀδικίας τοῦ Θεοδώρου, ἀλλ' ἐδογθήσατε καὶ τούτους, συνηματισθέντων τότε πρῶτον ἐν τῇ πόλει εἰς βοήθειαν τῶν Εὐβοίων ἐθελοντῶν τριηράρχων, εἰς ἐκ τῶν ὁποίων ἤμην ἐγώ. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται ἤδη νὰ ὁμιλήσω περὶ τούτων. Καὶ βεβαίως καλῶς ἐπράξατε, καὶ διότι ἐσώσατε τὴν νῆσον Εὐβοίαν· καὶ ἀκόμη πολὺ καλλίτερον τούτου, διότι, κατασταθέντες κύριοι καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν πόλεων, ἀπεδώκατε ταῦτα δικαίως εἰς αὐτοὺς τοὺς εἰς ὑμᾶς ἀμαρτήσαντας Εὐβοεῖς, παντελῶς μὴ λογαριάσαντες τὰ ὅσα ἠδικήθητε εἰς ὅσα σας ἐνεπιστεύθησαν. Δυνάμενος δὲ νὰ εἶπω πάμπολλα ἄλλα, ναυμαχίας, ἐξορμήσεις διὰ ξηρᾶς, ἐκστρατείας καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν γενομένας, καὶ τώρα ἐπὶ τῶν ἰδικῶν σας ἡμερῶν, τὰς ὁποίας ἡ πόλις ἔκαμε διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τὰ παραλείπω. Ἐπειτα ἐν ᾧ ἐγὼ ἐθεώρουν, ὅτι ἡ πόλις εἰς τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους καιροὺς ἤθελε ν' ἀγωνίζηται ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν ἄλλων, τί ἔμελλον νὰ παρακινήσω ἢ νὰ συμβουλευσω αὐτὴν νὰ κάμνη, ἐν ᾧ ἡ συμβουλή τρόπον τινὰ ἦτο ὑπὲρ αὐτῆς ; Νὰ μνηστικακῆ μὰ τὴν ἀλήθειαν πρὸς τοὺς θέλοντας νὰ σωθῶσι, καὶ νὰ ζητῆ προφάσεις, διὰ τὰς ὁποίας ἠθέλομεν προδώσει ἑλας μας τὰ συμφέροντα ; Καὶ τίς δὲν ἤφελε μὲ φονεύσει δικαίως, εἰάν τι καλὸν ὑπάρχη εἰς τὴν πόλιν μας ; ἐπειδὴ ἀκριβῶς γνωρίζω, ὅτι πραγματικῶς σεῖς

δὲν ἠθέλετε πράξει. Διότι, ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι ἠθέλετε, τί ἠθέλε σᾶς ἐμποδίζει ; μήπως δὲν εἴχετε ἐξουσίαν, ἢ δὲν ἦσαν ἐδῶ οὔτοι νὰ σᾶς παρακινήσωσι εἰς τοῦτο ;

§ 30. Θέλω λοιπὸν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν σειρὰν τῶν μετὰ ταῦτα πολιτικῶν μου πράξεων· καὶ θεωρήσατε πάλιν ἐκ τούτων τί ἦτο τὸ ὠφελιμώτατον εἰς τὴν πόλιν. Βλέπων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι τὸ ναυτικὸν ὑμῶν κατ' ὀλίγον ἐφθειρέτο, καὶ ὅτι οἱ μὲν πλοῦσοι ὀλίγα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξοδεύοντες ἐγίνοντο ἀσύδοτοι, οἱ δὲ μετρίαν ἢ ὀλίγην περιουσίαν ἔχοντες πολῖται κατεστρέφοντο, ἢ δὲ πόλις ἕνεκα τούτων ἔμενεν ὀπίσω ὡς πρὸς τὴν ἐγκαίριον ἐνέργειαν τῶν πράξεών της, προέτεινα νόμον, καθ' ὃν τοὺς μὲν πλοῦσίους ἠνάγκασα νὰ συνεισφέρωσι δικαίως ἀναλόγως τῆς περιουσίας των, τοὺς δὲ πένητας ἔπαυσα ἀδικουμένους, τὴν δὲ πόλιν ἔκαμα (τὸ ὁποῖον ἦτο χρησιμώτατον) νὰ κάμνη ἐγκαίρως τὰς ναυτικὰς παρασκευὰς της. Καὶ κατηγορηθεὶς εἰς ἀγῶνα ὁμοιον τοῦ παρόντος, ὅτι ἔγραψα παράνομον ψήφισμα, εἰτῆλθον ἐνώπιον ὑμῶν νὰ δικασθῶ καὶ ἀπελύθην· ὁ δὲ κατήγορός μου δὲν ἔλαβε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. Καὶ ὅμως πότα χρήματα νομίζετε ὅτι μοὶ ἔδωκαν οἱ ἡγεμόνες τῶν συμμοριῶν, ἢ οἱ δεῦτεροι, ἢ οἱ τρίτοι, κυρίως μὲν νὰ μὴ προτείνω τὸν νόμον τοῦτον, εἰ δὲ μὴ τοῦλάχιστον, ἀφ' οὗ τὸν προέτεινα, νὰ ἀναβάλω τὴν περὶ κύρους συζήτησίν του ; Τόσα πολλὰ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥστε συστέλλομαι νὰ εἶπω πρὸς ὑμᾶς. Καὶ εὐλόγως ἔπραττον ταῦτα ἐκεῖνοι· διότι κατὰ μὲν τοὺς προτέρους νόμους ἠδύναντο δεκαεξ ὁμοῦ νὰ ἐξοπλίζωσιν ἓν πλοῖον· καὶ αὐτοὶ μὲν ἐδαπάνων ὀλίγα ἢ τίποτε, οἱ δὲ ἄποροι πολῖται ἠφρανίζοντο· κατὰ δὲ τὸν ἰδικόν μου νόμον ἐπλήρουνεν ἕκαστος τὸ προκύπτον κατ' ἀναλογίαν τῆς περιουσίας του· καὶ ὁ κατὰ τοὺς προτέρους νόμους συνεισφέρων ἓν δέκαστον ἔκτον διὰ τὴν ἐξόπλισιν ἑνὸς πλοίου, ἐφάνη κατὰ τὸν ἰδικόν μου

τριηράρχος δύο· διότι οὐδὲ τριηράρχους ὠνόμαζον τὸν ἑαυ-
τὸν τῶν, ἀλλὰ συντελεῖς. Ἴνα ἀκυρωθῶσι λοιπὸν αἱ ἐκ τοῦ
ἰδικοῦ μου νόμου ὑποχρεώσεις, καὶ μὴ ἀναγκασθῶσι νὰ κά-
μνωσι τὰ δίκαια, κάθε τι ἔδιδον. Ἀνάγνωθί μου λοιπὸν πρῶ-
τον τὸ ψήφισμα, κατὰ τὸ ὁποῖον εἰσῆλθον νὰ δικασθῶ κατη-
γορηθεῖς ὡς παράνομα γράψας, ἔπειτα τοὺς καταλόγους, τὸν
κατὰ τὸν πρότερον νόμον, καὶ τὸν κατὰ τὸν ἰδικόν μου. Λέγε.

Ψ' Η Φ Ι Σ Μ Α.

«Ἐπὶ ἄρχοντος Πολυκλέους, τὴν δεκάτην ἕκτην τοῦ μη-
νὸς Βοηδρομιῶνος, ἐπὶ τῆς πρυτανίας τῆς φυλῆς Ἴπποθων-
τίδος, ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς κροτέεινε νόμον
εἰς τὸ ναυτικὸν ἀρχεῖον ἀντὶ τοῦ προτέρου, καθ' ὃν ἐκανονί-
ζοντο αἱ συντέλειαι τῶν τριηράρχων· καὶ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆ-
μος τὸν παραδέχθησαν· ὁ δὲ Πατροκλῆς Φλυεὺς κατηγόρησε
τὸν Δημοσθένην ὡς παρανόμως προτείναντα τοῦτον· ἐπειδὴ
δὲ δὲν ἔλαβε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἐπλήρωσε πρό-
στιμον πεντακοσίας δραχμῶν.»

Φέρε δὲ καὶ τὸν καλὸν κατάλογον τοῦ προτέρου νόμου.

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ.

«Οἱ τριηράρχοι ἅς προσκαλῶνται εἰς προπαρασκευὴν μιᾶς
τριήρεος ἀνὰ δέκα ἕξ ἐκ τῶν ἐν τοῖς λόχοις συντελειῶν, ἀπὸ
τῆς ἡλικίας εἴκοσι πέντε ἐτῶν μέχρι τεσσαράκοντα, κατα-
βάλλοντες ἕκαστος ἴσον ποσὸν συνεισφορᾶς.»

Φέρε τώρα, συγκριτικῶς πρὸς τοῦτον, τὸν κατάλογον
κατὰ τὸν ἰδικόν μου νόμον.

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ.

«Οἱ τριήραρχοι ἄς ἐκλέγωνται εἰς προπαρασκευὴν μιᾶς τριήρεος κατ' ἐκτίμησιν τῆς περιουσίας των, ἀρχομένης τῆς ἐκτιμήσεως ἀπὸ δέκα ταλάντων καὶ ἐπάνω· ἐὰν δὲ ἡ περιουσία ἐκτιμηθῇ περισσοτέρων χρημάτων τῶν δέκα ταλάντων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πλεονάζοντος, ἢ συνεισφορά ἐκάστου ἔστω μέχρι τριῶν πλοίων καὶ ἐνὸς ὑπηρετικοῦ· κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἀναλογίαν ἔστω καὶ ἡ συνεισφορά διὰ τοὺς ἔχοντας περιουσίαν ὀλιγωτέραν τῶν δέκα ταλάντων, ἐνουμένους καὶ τούτους εἰς συνεισφορὰν ἀναλόγως τῆς περιουσίας των μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῶν δέκα ταλάντων εἰς προπαρασκευὴν μιᾶς τριήρεος.»

§ 31. Ἐγὼ γὰρ νομίζετε, ὅτι ὀλίγον ἐβοήθησα τοὺς πένητας ἐξ ὑμῶν, ἢ ὅτι οἱ πλούσιοι ἤθελον ἐξοδεύσει ὀλίγα, ἵνα ἀπαλλαχθῶσιν ἐκ τοῦ νόμου μου νὰ μὴ συνεισφέρωσι δικαίως; Καυχῶμαι λοιπὸν ὄχι μόνον διότι δὲν ἐνέδωκα κατὰ ταῦτα, οὐδὲ ὅτι κατηγορηθεὶς ἀπελύθην, ἀλλὰ καὶ διότι ἔθεσα νόμον συμφέροντα, καὶ ὅτι ἐκ τῆς πείρας ἔδειξεν ὅτι εἶναι τοιοῦτος. Διότι καθ' ὅλον τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ ἐγένοντο οἱ ἀποστολοὶ τοῦ στόλου κατὰ τὸν ἰδικόν μου νόμον, κἀνεὶς ποτε τριήραρχος δὲν παρεπονέθη ὡς ἀδικούμενος ἐνώπιόν σας, οὔτε ἐκάθησεν ἰκέτης ἐν Μουρυχίᾳ, οὐδὲ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν ἀποστολέων· οὐδὲ τριήρης τῆς πόλεως ἐχάθη ἀπομείνασα ἐξω τοῦ λιμένος, οὐδὲ ἐν τῷ λιμένι ἀπέμεινε, μὴ δυναμένη διὰ τὸ ἀνέτοιμόν της νὰ ἐκπλεύσῃ. Καὶ ὅμως κατὰ τοὺς προτέρους νόμους ὅλα ταῦτα ἐγένοντο. Τὸ δὲ αἷτιον τούτων ἦσαν οἱ πένητες, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκπληρῶσι τὰ τριηραρχικά των καθήκοντα· καὶ ἐκ τούτων συνέβαινον πολλὰ

ἀτοπήματα. Ἐγὼ λοιπὸν μετέφερον τὰ τριηραρχικὰ βάρη ἐκ τῶν ἀπόρων εἰς τοὺς εὐπόρους, καὶ ὅλα ἐγίνοντο ὡς ἔπρεπε. Καὶ προσέτι καὶ κατὰ τοῦτο εἶμαι ἄξιος νὰ ἐπαινεθῶ, ὅτι πάντοτε προετίμησα ὅλας τὰς τοιαύτας πολιτικὰς πράξεις, ἐκ τῶν ὁποίων συνέβαινον εἰς τὴν πόλιν δόξα καὶ τιμαί, καὶ δυνάμεις· κἀμμία δὲ ἰδική μου πολιτικὴ πρᾶξις δὲν εἶναι συκοφαντικὴ, καὶ πικρὰ, καὶ κακοήθης, οὐδὲ ταπεινὴ τῆς πόλεως ἀναξία.

§ 32. Θέλω φανῆ προσέτι, ὅτι εἶχον τὸ αὐτὸ ἦθος ἐν τῇ πολιτικῇ μου διαγωγῇ καὶ ὡς πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν Ἑλλάδα· διότι οὔτε ἐν τῇ πόλει προετίμησα μᾶλλον τὰς χάριτας τῶν πλουσίων παρὰ τὰ τοῦ λαοῦ δίκαια, οὔτε ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἠγάπησα τὰ δῶρα καὶ τὴν φιλίαν τοῦ Φιλίππου παρὰ τὰ συμφέροντα κοινῶς πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας. Νομίζω δὲ ὅτι μοὶ μένει ὑπόλοιπον νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ στεφάνου ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ περὶ τῆς λογοδοσίας ὡς τειχοποιῶς καὶ ὡς ἐπὶ τῶν τοῦ θεάτρου χορημάτων· διότι ὅσον ἀφορᾷ, ὅτι ἐπολιτευόμεν ἄριστα, καὶ πάντοτε ἤμην εὐνοῦς καὶ πρόθυμος νὰ κάμνω καλὸν εἰς ὑμᾶς, νομίζω ὅτι ἱκανῶς ἐφανερῶθη ἐκ τῶν εἰρημένων. Καὶ ὅμως παραλείπω ν' ἀναφέρω τὰ μέγιστα τῆς πολιτικῆς μου διαγωγῆς καὶ τῶν πράξεών μου, διότι νομίζω, ὅτι πρέπει πρῶτον μὲν κατὰ τάξιν ν' ἀπολογηθῶ περὶ τῆς κατηγορίας, ὅτι παρανόμως ἔγραψεν ὁ Κτησιφῶν νὰ στεφανωθῶ, ἔπειτα, καὶ ἂν τίποτε μὴ εἶπω περὶ τῆς λοιπῆς πολιτικῆς μου διαγωγῆς, νομίζω ὅτι ὁμοίως ἐκάστου ὑμῶν ἢ συνείδησις ὁμολογεῖ ταῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ.

§ 33. Τοὺς περισσοτέρους δὲ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Λισχίνου, τοὺς ὁποίους ἄνω κάτω συγχύζων ἔλεγε περὶ τῶν παραδισθεέντων νόμων, οὔτε σεῖς, μὰ τοὺς θεοὺς, νομίζω ὅτι ἐνοήσατε, οὔτε ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ κατα-

λάβω· ἐγὼ ὁμῶς θέλω ὁμιλήσει· ἀπλῶς τὸν ὁρθὸν δρόμον περὶ τῶν δικαίων· διότι τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ νὰ λέγω, ὅτι δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος, τὸ ὁποῖον οὗτος πολλάκις διέβαλλε καὶ μετὰ βεβαιότητος ἔλεγεν, ὥστε ὁμολογῶ, ὅτι καθ' ἕνα τὸν βίον εἶμαι ὑπεύθυνος εἰς ὑμᾶς, ἢ δι' ὅσα χρήματα διεχειρίσθη, ἢ δι' ὅσας πολιτικὰς πράξεις ἐνήργησα. Δι' ὅσα ὁμῶς ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας μου ἀθροιστήτως ἐχάρισα εἰς τὸν Δῆμον, περὶ τούτων λέγω, ὅτι καμμίαν ἡμέραν δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος (ἀκούεις, Αἰσχίνη;), οὐδὲ ἄλλος κανεῖς, οὐδὲ ἂν τύχη νὰ ἦναί τις τῶν ἐννέα Ἀρχόντων. Διότι τίς νόμος εἶναι τοσοῦτον ἄδικος καὶ μισάνθρωπος, ὥστε ἐξ ἐκείνου, ὅστις ἐχάρισέ τι ἐκ τῆς περιουσίας του, καὶ ἔκαμε πρᾶγμα φιλόανθρωπον καὶ φιλόδωρον, ν' ἀφαιρῇ μὲν τὴν εὐγνωμοσύνην, νὰ τὸν σύρη δὲ εἰς τοὺς συκοφάντας, καὶ τούτους νὰ διορίζῃ ἐπὶ τῆς λογοδοσίας του δι' ὅσα ἔδωκεν; οὐδεὶς βεβαίως. Ἐὰν ὁμῶς ὁ Αἰσχίνης λέγῃ τὸ ἐναντίον, ἃς τὸν δείξῃ, καὶ ἐγὼ θέλω στέρξει, καὶ θέλω σιωπήσει. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοιοῦτος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Ἀλλ' οὗτος συκοφαντῶν, ὅτι ἐπὶ τῶν θεωρικῶν χρημάτων τότε ὦν ἐχάρισα τὰ χρήματα, λέγει, «ἡ Βουλὴ ἐπήνεσε τότε ἐμὲ, ἐν ᾧ ἡμῖν ὑπεύθυνος.—». Ἀλλ' ἡ Βουλὴ, ὦ συκοφάντα, δὲν μὲ ἐπήνεσε δι' ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἡμῖν ὑπεύθυνος, ἀλλὰ δι' ὅσα ἐξ ἰδίων μου ἐχάρισα.

§ 34. Ἀλλὰ, λέγει,—«Σὺ ἦσο καὶ τειχοποιός». Καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ὁρθῶς ἐπηνούμην, διότι ἐχάρισα εἰς τὸν Δῆμον ὅσα ἐξ ἰδίων μου περιπλέον ἐδαπάνησα, καὶ δὲν τὰ ἐλογαρίαζον νὰ τὰ λάβω· διότι ὁ μὲν λογαριασμὸς δαπανηθέντων δημοσίων χρημάτων ἀπαιτεῖ λογοδοσίαν καὶ ἐλεγκτὰς πρὸς ἐξέτασιν, ἢ δὲ χάρις εἶναι δίκαιον ν' ἀνταμείβηται δι' εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπαίνου. Διὰ ταῦτα ὁ Κτησιφῶν ἔγραψε περὶ ἐμοῦ τὸ παρὰ σοῦ κατηγορηθὲν ψήφισμα. "Ὅτι δὲ ταῦτα

ἔχουσιν οὕτως, καὶ εἶναι ὀρισμένα ὄχι μόνον ἐκ τῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἠθῶν, εὐκόλως ἐγὼ πολλαχόθεν θέλω δεῖξει. Διότι πρῶτον μὲν ὁ Ναυσικλῆς στρατηγῶν, πολλάκις ἐστεφανώθη παρ' ὑμῶν, δι' ὅσα ἐξ ἰδίων ἀφῆκεν εἰς τὸν Δῆμον· ἔπειτα καὶ ὁ Διότιμος, διότι ἐχάρισε τὰς ἀσπίδας, καὶ πάλιν ὁ Χαρίδημος, ἐστεφανώθησαν· ἔπειτα ὁ ἐδῶ παρῶν Νεοπτόλεμος, γενόμενος ἐπίστάτης πολλῶν ἔργων, ἐτιμήθη δι' ὅσα ἐχάρισε. Λυπηρὸν πρᾶγμα τῇ ἀληθείᾳ ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο, εἰάν τις διορισθῆ ἄρχων ἀρχῆς τινος, ἢ νὰ μὴ τῷ συγχωρῆται, διότι εἶναι ἀρχων, νὰ χαρίζῃ τίποτε ἐκ τῆς περιουσίας του πρὸς τὴν πόλιν, ἢ ἐὰν χάριση, ἀντὶ νὰ ἀπολαύσῃ εὐγνωμοσύνην, νὰ ὑποβάλληται εἰς λογοδοσίας. Πρὸς ἀπόδειξιν λοιπὸν, ὅτι ἀληθινὰ ταῦτα λέγω, λάβε, καὶ ἀνάγνωθι τὰ εἰς τιμὴν τούτων γενόμενα ψηφίσματα· λέγε.

Ψ' Ψ Φ Ι Σ Μ Α.

« Ἄρχων [ἦν] Δημόνικος Φλυεύς. Τὴν εἰκοστὴν ἔκτην τοῦ Βοηδρομιῶνος, κατὰ γνώμην τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου, ὁ Καλλίας Φρεάρβριος εἶπεν· ὅτι εὐαρεστεῖται ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος νὰ στεφανώσῃ τὸν Ναυσικλέα, στρατηγὸν τῶν ὀπλιτῶν, διότι, ἐν ᾧ δισχίλιοι ὀπλῖται Ἰθηναῖοι ἦσαν ἐν τῇ νήσῳ Ἰμβρῶ, καὶ ἐδόχθουν τοὺς κατοικοῦντας τὴν νῆσον ταύτην Ἰθηναίους, ὁ δὲ Φίλων, ὁ διορισμένος ταμίας τοῦ στρατοῦ, δὲν ἠδύνατο ἕνεκα τῶν τρικυμιῶν νὰ πλεύσῃ, καὶ νὰ μισθοδοτήσῃ τοὺς ὀπλίτας, ὁ Ναυσικλῆς ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας ἔδωκε χρήματα, καὶ δὲν ἐζήτησε νὰ τὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Δήμου· καὶ ὁ στέφανος ν' ἀναγορευθῆ ἐπὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Διονυσίων, ὅτε παρίστανται νέαι τραγωδίαί.»

Α Λ Λ Ο Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α.

«Εἶπε Καλλιῆς Φρεάρβριος, κατὰ τοὺς λόγους τῶν Πρυτάνεων, συμφώνους πρὸς τὴν γνώμην τῆς Βουλῆς· ἐπειδὴ Χαρίδημος, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ, ἀποσταλείς εἰς Σαλαμίνα, καὶ Διότιμος, ὁ στρατηγὸς τοῦ ἵππικοῦ, ἰδόντες ὅτι ἐν τῇ μάχῃ πλησίον τοῦ ποταμοῦ στρατιῶται τινες ἐγυμνώθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐξ ἰδίης δαπάνης καθώπλισαν τοὺς νέους στρατιώτας δι' ὀκτακοσίων ἀσπίδων, ἃς εὐαρεστηθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος νὰ στεφανωθῆ ὁ Χαρίδημος καὶ ὁ Διότιμος διὰ χρυσοῦ στεφάνου, καὶ νὰ κηρυχθῶσιν εἰς τὰ μεγάλα Παναθήναια ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι, καὶ εἰς τὰ Διονύσια ἐπὶ τῆς παραστάσεως νέων τραγωιδιῶν· τὸ δὲ κήρυγμα νὰ ἐπιμεληθῶσιν οἱ θεσμοθέται, οἱ Πρυτάνεις, καὶ οἱ Ἀγωνοθέται.»

§ 35. Ἐκαστος τούτων, Αἰσχίνης, ἦτο μὲν ὑπεύθυνος τῆς ὁποίας ἤρχην, δὲν ἦτο ὅμως ὑπεύθυνος διὰ τὰς εὐεργεσίας διὰ τὰς ὁποίας ἐστεφανοῦτο. Λοιπὸν δὲν εἶμαι οὐδ' ἐγὼ· διότι τὰ αὐτὰ δίκαια βεβαίως ἔχω καὶ ἐγὼ πρὸς τοὺς ἄλλους περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων. Ἐχάρισα εἰς τὸν Δῆμον; ἐπαινοῦμαι διὰ ταῦτα, διότι δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος δι' ὅσα ἐχάρισα. Εἶχον ἀρχήν; ἀλλ' ἔδωκα λογοδοσίαν δι' ὅσα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς μου διεχειρίσθην, οὐχὶ ὅμως καὶ δι' ὅσα ἐχάρισα. Ναί· ἀλλ' ἀδίκως ἤρξα; ἔπειτα παρὼν σὺ, ὅτε μὲ εἰσήγον οἱ λογισταὶ πρὸς ἐξελέγξιν, δὲν μὲ κατηγορεῖς; Ἴνα λοιπὸν ἰδῆτε, ὅτι ὁ ἴδιος Αἰσχίνης μαρτυρεῖ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ἐστεφανώθη δι' ὅσα δὲν ἤμην ὑπεύθυνος, λάβε καὶ ἀνάγνωθι ὄλον τὸ ψήφισμα τὸ γραφέν ὑπὲρ ἐμοῦ. Διότι ἐκ τούτων τῶν μερῶν τοῦ ψηφίσματος, τὰ ὁποῖα δὲν κατηγορήσε, θέλει φανῆ ὅτι συκοφαντεῖ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατηγορεῖ. Λέγε.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α.

«Ἐπὶ Ἀρχοντος Εὐθυκλέους, τὴν 22 τοῦ μηνὸς Πυανεψιώνος, ἐπὶ τῆς πρυτανείας τῆς φυλῆς Οἰνηίδος, ὁ Κτησιφῶν Λεωσθένους Ἀναφλύστιος εἶπεν· Ἐπειδὴ ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς, γενόμενος ἐπιμελητῆς τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν, καὶ ἐξοδεύσας περιπλέον εἰς τὰ δημόσια ἔργα ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας τρία τάλαντα, ἐχάρισε ταῦτα εἰς τὸν Δῆμον· καὶ διορισθεὶς ταμίας ἐπὶ τῶν τοῦ θεάτρου χρημάτων, εἰς τὰ ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν συναχθέντα θεωρικὰ χρήματα διὰ τὰς θυσίας ἐχάρισεν ἕξ ἰδίων του μναῖς ἑκατόν· ἃς εὐκρεστηθῆ ἢ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐπαινεθῆ ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς, ἕνεκα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς καλοκάγαθίας, τὴν ὁποίαν ἐξακολουθεῖ ἀδιαλείπτως νὰ ἔχη ἐν παντὶ καιρῷ ὑπὲρ τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων· καὶ νὰ στεφανωθῆ διὰ χρυσοῦ στεφάνου, καὶ νὰ κηρυχθῆ ὁ στέφανος ἐν τῷ θεάτρῳ, τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων, ὅτε παραστάνονται νέαι τραγωδίαί· τὴν δὲ κήρυξιν νὰ ἐπιμεληθῆ ὁ Ἀγωνοθέτης.»

§ 36. Λοιπὸν ταῦτα εἶναι, ὅσα ἐχάρισα εἰς τὸν Δῆμον, ἐκ τῶν ὁποίων κἀνὲν σὺ, Αἰσχίνη, δὲν κατηγόρησας· ὅσα δὲ ἡ Βουλὴ λέγει, ὅτι πρέπει νὰ μοὶ ἀποδοθῶσιν ἀντὶ τούτων, ταῦτα κατηγορεῖς. Ὁμολογῶν λοιπὸν νόμιμον τὸ νὰ λαμβάνη τις τὰ χαριζόμενα, κατηγορεῖς ὡς παράνομον τὸ ν' ἀποδίδῃ χάριν διὰ ταῦτα; Ποῖος ἄλλος λοιπὸν, ὦ θεοί, ἤθελεν εἶσθαι καμπόνηρος ἄνθρωπος, καὶ ἐχθρὸς τῶν θεῶν, καὶ τῷ ὄντι βάρβαρος, ἐὰν δὲν ἦναι ὁ τοιοῦτος; Ὅσον δὲ περὶ τῆς κηρύξεως ἐν τῷ θεάτρῳ, τὸ μὲν ὅτι μυρία μυριάκις ἐκηρύχθησαν, παραλείπω, καὶ ὅτι ἐγὼ ὁ ἴδιος πολλάκις ἐστεφανώθην πρότερον. Ἀλλὰ, διὰ τὴν ἀγάπην τῶν θεῶν, Αἰσχίνη, τόσον εἶσαι σκαιὸς καὶ ἀναίσθητος, ὥστε δὲν δύνασαι νὰ ἐννοήσης,

ὅτι διὰ μὲν τὸν στεφανούμενον ὁ στέφανος ἔχει τὴν αὐτὴν τιμὴν, ὅπου καὶ ἂν ἀνακηρυχθῇ· διὰ δὲ τὸ συμφέρον τῶν στεφανούντων γίνεται τὸ κήρυγμα ἐν τῷ θεάτρῳ; διότι ὅλοι ὅσοι ἀκούσῃσι προτρέπονται εἰς τὸ νὰ εὐεργετῶσι τὴν πόλιν· καὶ ἐπαινοῦσι· περισσότερον τοὺς ἀποδίδοντας τὴν χάριν ἢ τὸν στεφανούμενον. Διὰ τοῦτο ἡ πόλις ἐνομοθέτησε τοῦτον τὸν νόμον. Λάβε δὲ, καὶ ἀνάγνωθί μου αὐτὸν τὸν νόμον.

Ν Ο Μ Ο Σ.

«Ἐὰν δῆμὸς τις στεφανόνῃ τινὰ, ἅς κάμνη τὰς κήρυξεις τῶν στεφάνων ἐν αὐτῷ τῷ ἰδίῳ δῆμῳ· ἐκτὸς ἐὰν ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ἢ ἡ Βουλὴ στεφανόνῃσι τινὰς· διότι συγχωρεῖται ν' ἀνακηρύττωνται οὗτοι ἐν τῷ θεάτρῳ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων.»

§ 37. Ἀκούεις, Αἰσχίνη, ὅτι ὁ νόμος σαφῶς λέγει, — «Ἐκτὸς ἐὰν ὁ Δῆμος, ἢ ἡ Βουλὴ ψηφίσῃ νὰ στεφανώσῃ; τούτους ἅς ἀναγορεύῃ ἐν τῷ θεάτρῳ ὁ κήρυξ. —» Τί λοιπὸν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; Τί πλάττετε λόγους; διὰ τί δι' ἐλλεβόρου δὲν καθαρίζεις τὸν ἑαυτὸν σου διὰ ταῦτα; Ἀλλὰ δὲν αἰσχύνεσαι, εἰσάγων με εἰς τὰ δικαστήρια διὰ φθόνον, καὶ ὄχι διὰ κἀνὲν ἀδίκημα; καὶ ὅτι ἐκ τῶν νόμων ἄλλους μὲν μεταβάλλεις, ἄλλων δὲ ἀφαιρεῖς μέρη, τοὺς ὁποίους ὀλοκλήρους ἦτο δίκαιον ν' ἀναγινώσκῃς εἰς τοὺς δικαστὰς, οἵτινες ὤμοσαν νὰ ψηφίσωσι κατὰ τοὺς νόμους; Ἐπειτα σὺ, ἐν ᾧ κάμνεις τοιαῦτα, λέγεις ὅποια προτερήματα πρέπει νὰ συνυπάρχωσιν εἰς τὸν δημοτικὸν ἄνδρα, ὡς ὁ δίδων εἰς τινα κατ' ἔγγραφον συμφωνίαν νὰ τῷ κατασκευάσῃ ἀνδριάντα, ἔπειτα τὸν λαμβάνει, ἐν ᾧ δὲν ἔχει τὰ ἐγγράφως συμφωνηθέντα· ἢ νομίζεις, ὅτι οἱ δημοτικοὶ ἄνδρες γνωρίζονται ἐκ τῶν λόγων, καὶ ὄχι ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν βίου.

Καὶ φωνάζεις, ὀνομάζων ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα, ὥσπερ ἐξ ἀμάξης λέγων, ὅσα ὑπάρχουσιν εἰς σὲ καὶ εἰς τὸ γένος σου, καὶ ὄχι εἰς ἐμέ. Καὶ ὅμως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ τοῦτο ἐγὼ νομίζω, ὅτι διαφέρει ἡ λοιδορία τῆς κατηγορίας, ὅτι ἡ μὲν κατηγορία ἔχει ὑπ' ὄψιν ἀδικήματα, τὰ ὅποια τιμωροῦσιν οἱ νόμοι· ἡ δὲ λοιδορία, ὕβρεις, τὰς ὁποίας λέγουσι κατ' ἄλλων οἱ ἐχθροὶ, κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι οἱ πρόγονοί μας ἐσύστησαν ταῦτα τὰ δικαστήρια ὄχι νὰ συνάξωμεν ὑμᾶς εἰς ταῦτα, καὶ ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων ἀντιπαθειῶν νὰ λέγωμεν κατ' ἀλλήλων τὰ ἀπηγορευμένα, ἀλλ' ἵνα ἐξελέγγωμεν, ἐάν τις ἠδίκησε τὴν πόλιν. Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζων ὁ Αἰσχίνης ὄχι ὀλιγώτερον ἐμοῦ, προστίμησε νὰ μὲ πομπεύῃ, ἀντὶ νὰ μὲ κατηγορῇ.

§ 38. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ διέλθῃ ἐκ τῶν ὕβρειν ὁ Αἰσχίνης, χωρὶς νὰ λάβῃ ἴσον μέρος αὐτῶν. Ἀμέσως δὲ θέλω προχωρῆσαι εἰς ταῦτα, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐρωτήσω αὐτὸν τοῦτο μόνον· τίνας ἐχθρὸν, Αἰσχίνη, νὰ σὲ εἶπῃ τις, ἰδικὸν μου ἢ τῆς πόλεως; ἰδικὸν μου βεβαίως· ἔπειτα, ὅτε, κατὰ τοὺς νόμους, ἠδύναστο νὰ ζητήσῃς τιμωρίαν παρ' ἐμοῦ ὑπὲρ τούτων τῶν Ἀθηναίων, ἐάν τοὺς ἠδίκουν, ἐπὶ τῶν λογοδοσιῶν μου, ἐπὶ τῶν κατ' ἐμοῦ δικῶν, ἀφῆκας τοῦτο· ὅτε δὲ ἐγὼ εἶμαι ἀθῶος καθ' ὅλα, κατὰ τοὺς νόμους, τὸν χρόνον, τὴν προθεσίαν, ὅτι πολλάκις πρότερον ἐκρίθην περὶ πάντων, ὅτι οὐδέποτε δὲν ἐξηλέγχθη ὅτι ἠδίκουν ὑμᾶς τίποτε, ἡ δὲ πόλις ἐξ ἀνάγκης περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον θέλει γείνει μέτοχος τῆς δόξης τῶν δημοσίως πεπραγμένων, τότε παρουσιάσῃς κατήγορος; Πρόσεξον, Αἰσχίνη, μήπως, προσποιούμενος ὅτι εἶσαι ἰδικὸς μου ἐχθρὸς, ἦσαι τούτων.

§ 39. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀπεδείχθη εἰς ὅλους ἡ εὐτελής καὶ δικαία ψῆφος, ἀναγκάζομαι, ὡς φαίνεται, τώρα, καί τοι δὲν εἶμαι ἐκ φύσεως φιλολοιδορὸς, κινούμενος ὅμως ἐκ τῶν κατ

ἐμοῦ ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου εἰρημένων ὕβρεων, ἀντὶ τῶν κατ' ἐμοῦ πολλῶν καὶ ψευδῶν, νὰ εἶπω περὶ αὐτοῦ αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα, καὶ νὰ δείξω ποῖος ὢν ὁ Αἰσχίνης, καὶ ποίων γονέων, τόσον εὐκόλως αὐτὸς πρῶτος ἀρχίζει τὰς κακολογίας, καὶ τίνας λόγους ἐμοῦ χλευάζει, ἐν ᾧ αὐτὸς εἶπε τοιαῦτα, ὅποια ἤθελε συσταλῆ νὰ εἶπη καὶ ὁ κοινότερος ἄνθρωπος. Διότι ἐὰν ὁ κατηγορῶν ἦτο ἡ Αἰακὸς, ἡ Ῥαδάμανθυς, ἡ Μίνως, ἀλλ' ὄχι σπερμολόγος, περίτριμνα ἀγορᾶς, δλέθριος γραμματεὺς, νομίζω ὅτι δὲν ἤθελεν εἰπεῖ τοιαῦτα, οὐδὲ ἤθελε συσσωρεύσει τοσοῦτον φορτικὸς λόγους, φωνάζων ὡς ὑποκριτῆς τραγωδίας, ὦ γῆ, καὶ ἥλιε, καὶ ἀρετῆ, καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ πάλιν ἐπικαλούμενος σύνεσιν, καὶ παιδείαν, δι' ἧς διακρίνομεν τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσγρά· ταῦτα βεβαίως ἠκούετε αὐτὸν λέγοντα. Ἄλλὰ ποίαν κοινωνίαν, ὦ κάθαρμα, ἔχει μετὰ σοῦ καὶ μετὰ τῶν ἰδικῶν σου ἡ ἀρετῆ; ποίαν διακρίσιν ἔχεις σὺ τῶν καλῶν ἢ τῶν μὴ τοιοῦτων; πόθεν ἔλαβες, ἢ πῶς ἠξιώθης; ποῦ εἶναι συγκεχωρημένον εἰς σέ ν' ἀναφέρῃς παιδείαν; περὶ τῆς ὁποίας κἀνεῖς, οὐδὲ ἐκ τῶν ἀληθῶς ἐχόντων ταύτην, δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ εἶπη οὐδὲν τοιοῦτον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του· ἀλλ' ἤθελεν ἐρυθριάσει, καὶ ἂν ἄλλον ἠκούε λέγοντα ταῦτα. Οἱ δὲ στερούμενοι παιδείας, καθὼς σὺ, προσποιῶνται δὲ ὑπ' ἀναισθησίας ὅτι εἶναι πεπαιδευμένοι, ἔχουσι τοῦτο, ὅτι κάμνουσι τοὺς ἀκρατάς των νὰ ἀηδιάζωσιν, ὅταν λέγωσι τοιαῦτα περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, ἐν ᾧ δὲν νομίζονται ὅτι εἶναι τοιοῦτοι.

§ 40. Δὲν ἀπορῶ τί πρέπει νὰ εἶπω περὶ σοῦ καὶ περὶ τῶν ἰδικῶν σου, ἀλλ' ἀπορῶ, τί πρῶτον νὰ ἐνθυμηθῶ· τί, ὅτι ὁ πατήρ σου Τρόμης ἦτο δοῦλος παρὰ τῷ Ἑλπίᾳ τῷ πλησίον τοῦ Θεοῦ διδάσκοντι τὰ κολυβογράμματα, δεσμευόμενος διὰ χονδρῶν χοινίκων καὶ ξύλου; ἢ ὅτι ἡ μήτηρ σου, ἐν τῇ εὐτελεῖ της καλύβῃ, τῇ πρὸς τῷ Καλαμίτῃ ἤρωϊ, κάμνουσα

ἐν καιρῷ ἡμέρας γάμου, ἀνέθραψε σὲ τὸν καλὸν ἄνδρα καὶ τὸν ἔσχατον τοῦ θεάτρου ὑποκριτῆν; "Ὀλοὶ δὲ γνωρίζουσι ταῦτα, καὶ ἂν ἐγὼ δὲν τὰ εἶπω. Ἄλλὰ νὰ εἶπω, ὅτι ὁ ἀυλιτῆς τριήρεος Φορμίων, ὁ Δοῦλος Δίωνος τοῦ Φρεαδρίου, ἐσήκωσε τὴν μητέρα σου ἐκ τούτου τοῦ ἐντίμου ἔργου;

§ 41. Ἄλλὰ, μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς θεοὺς, φοβοῦμαι μήπως, λέγων περὶ σοῦ ὅσα σοὶ ἀνήκουσι, φανῶ ὅτι προαιροῦμαι νὰ λέγω λόγους μὴ ἀνήκοντας εἰς ἐμέ. Ταῦτα λοιπὸν θέλω ἀφήσει· θέλω δὲ ἀρχίσει ἐξ ὅσων ἔπραξεν ἐν τῷ βίῳ του· διότι οὐδὲ ἤτό τις ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους καταρᾶται ὁ Δῆμος. Διότι βραδέως· ἀλλὰ τί λέγω βραδέως; χθὲς μὲν καὶ ὀλίγον πρότερον ἔγειναν ὁμοῦ καὶ Ἀθηναῖος καὶ ῥήτωρ προσθέσας δὲ δύο συλλαβὰς, τὸν μὲν πατέρα του ἀντὶ Τρόμητος ἔκαμεν Ἀτρόμητον· τὴν δὲ μητέρα του πολὺ σεμνῶς ὠνόμασε Γλαυκοθέαν, τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐγνώριζον ὅτι ὠνομάζετο Ἐμπουσα· ἔλαβε δηλαδὴ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν, διότι ἐξ ἀκολασίας πάντα ἔκαμνε καὶ πάντα ἔπασχε· διότι πόθεν ἄλλοθεν ὠνομάσθη οὕτως; Ἄλλ' ὅμως τόσον ἀχάριστος καὶ φύσει πονηρὸς εἶσται, Αἰσχίνη, ὥστε, ἐν ᾧ ἐξ αἰτίας τούτων τῶν Ἀθηναίων ἔγεινας ἐλεύθερος ἐκ δούλου, καὶ πλούσιος ἐκ πτωχοῦ, ὄχι μόνον δὲν γνωρίζεις εἰς αὐτοὺς χάριν, ἀλλὰ καὶ μισθώσας τὸν ἑαυτὸν σου, κατὰ τούτων πολιτεύεσαι.

§ 42. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ ἀμφιβαλλόμενα, ὅτι δῆθεν ὑπὲρ τῆς πόλεως ὠμίλησεν ὁ Αἰσχίνης, θέλω τὰ ἀφήσει· ὅσα δὲ καθαρῶς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς πόλεως ἀπεδείχθη πρᾶττων, ταῦτα θέλω ἀναμνήσει. Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν γνωρίζει τὸν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν πολιτῶν ἀποβληθέντα Ἀντιφῶντα, ὅστις ὑποσχθεὶς εἰς τὸν Φίλιππον νὰ καύσῃ τοὺς ὑμετέρους ναυστάθμους, ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν· τὸν ὁποῖον ἐγὼ μὲν, κεκρυμμένον ἐν Πειραιεῖ, συνέλαβον, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν

ἔφερον, οὗτος δὲ ὁ βάσκανος φωνάζων καὶ κραυγάζων, ὅτι ἐν δημοκρατικῷ πολιτεύματι δεινὰ κάμνω ὑβρίζων τοὺς ἀτυχήσαντας πολίτας, καὶ περιφερόμενος ἄνευ ψηφίσματος νὰ κάμνω κατ' οἶκον ἔρευναν, ἐνήργησεν ὥστε ν' ἀφεθῆ. Καὶ ἂν ἡ βουλή τοῦ Ἀρείου Πάγου, αἰσθανθεῖσα τὸ πρᾶγμα, καὶ ἰδοῦσα τὴν ἀτόπως εἰς ὑμᾶς συμβᾶσαν ἄγνοιαν, δὲν ἐπεζήτη τὸν ἄνθρωπον, καὶ δὲν συνελάμβανε καὶ ἐπανέφερεν εἰς ὑμᾶς πάλιν, βεβαίως ὁ τοιοῦτος ἤθελεν ἐξαρκασθῆ, καὶ ἀποφυγὼν τὴν τιμωρίαν, ἤθελε σταλῆ ἔξω τῆς Ἀστικῆς ὑπὸ τούτου τοῦ σεμνολόγου· τῶρα ὁμως σεῖς βασανίσαντες διὰ τῆς στρέβλης τὸν Ἀντιφῶντα, ἐφονεύσατε· εἴθε καὶ τὸν Αἰσχίνην. Πάλιν, ἐν ᾧ σεῖς ἐχειροτονήσατε αὐτὸν σύνδικον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιομάτων σας ἐπὶ τοῦ ἐν Δήλῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, παρασυρθέντες ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀφήκατε καὶ ἐχάθησαν πολλὰ ἐκ τῶν κοινῶν, ἐπειδὴ προετιμήσατε περὶ τούτου τὴν γνώμην τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τὴν ἐκάμετε κυρίαν τοῦ πράγματος ν' ἀποφασίσῃ, αὐτὴ γνωρίζουσα τὰ τότε ὑπὸ τούτου πεπραγμένα, τοῦτον μὲν εὐθὺς ἀπέβαλεν ὡς προδότην, διώρισε δὲ σύνδικον τὸν Ὑπερίδην· καὶ ταῦτα ἔπραξε, φέρουσα τὴν ψῆφον ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, καὶ οὐδεμία ψῆφος δὲν ἐδόθη ὑπὲρ τούτου τοῦ μιαιοῦ. Καὶ ὅτι ταῦτα λέγω ἀληθῆ, ἄς καλεσθῶσιν οἱ μάρτυρες τούτων.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

«Ἐξ ὀνόματος ἀπάντων τῶν βουλευτῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου, οἱ ἐξῆς, Καλλίας Σουნიεύς, Βήνων Φλυεύς, Κλέων Φαληρεύς, Δημόνικος Μαραθώνιος, μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τοῦ Δημοσθένους, ὅτι ἐπειδὴ ποτε ὁ Δῆμος ἐχειροτόνησε τὸν Αἰσχίνην σύνδικον παρὰ τοῖς Ἀμφικτύοσι νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δήλῳ Ἀπόλλωνος, συνεδρεύσαντες

ἡμεῖς ἐκρίναμεν τὸν Ὑπερίδην, ὅτι εἶναι μᾶλλον ἄξιός να συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ ἀπεστάλη ὁ Ὑπερίδης».

§ 43. Λοιπὸν ὅτε ἐνῶ οὗτος ἐμελλε να συνηγορήσῃ, ἀπέβαλεν αὐτὸν ἡ βουλή, καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς ἄλλον, τότε ἀπεφάνθη ὅτι καὶ προδότης εἶναι, καὶ κακόβουλος πρὸς ὑμᾶς. Ἴδου λοιπὸν μία τοιαύτη πολιτικὴ διαγωγὴ τούτου τοῦ ἥρωος, ὁμοία (δὲν εἶναι ἀληθές ;) πρὸς τὰς παρ' αὐτοῦ κατηγορούμενας ἰδικάς μου. Ἐνθυμήθητε καὶ μίαν ἄλλην. Ὅτε ὁ Φίλιππος ἔστειλε Πύθωνα τὸν Βυζάντιον πρέσβυν πρὸς ὑμᾶς, καὶ συναπέστειλε μετ' αὐτοῦ πρέσβεις καὶ παρὰ τῶν συμμάχων του ἐπὶ σκοπῶ να ἐκθέσῃ τὴν πόλιν καὶ να τὴν δείξῃ ἀδικοῦσαν, τότε ἐγὼ μὲν δὲν ἐνέδωκα, οὐδὲ ὑπεχώρησα εἰς τὸν Πύθωνα θρασυόμενον, καὶ χύνοντα καθ' ὑμῶν πολλὰ βέβηματα λόγων, ἀλλὰ σηκωθείς ἀντεῖπον, καὶ τὰ τῆς πόλεως δίκαια δὲν ἐπρόδωκα, ἀλλ' ἐξήλεγξα τὸν Φίλιππον ἀδικοῦντα τοσοῦτον φανερώς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ σύμμαχοί του σηκωθέντες ὡμολόγουν· ὁ δὲ Αἰσχίνης συνηγωνίζετο μετ' αὐτῶν, καὶ τὰ ἐναντία ἐμαρτύρει κατὰ τῆς πατρίδος του, καὶ μάλιστα ψευδόμενος. Καὶ δὲν ἤρκεσθη εἰς ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ ἐφωράθη, ὅτι συνήρχετο μετὰ τοῦ κατασκόπου Ἀναξίνου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Θράσωνος. Ἀλλὰ βεβαίως ὅς τις μόνος μετὰ μόνου συνέρχεται τοῦ σταλέντος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ συνωμίλει, αὐτὸς οὗτος ὑπῆρχε φύσει κατάσκοπος, καὶ ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Καὶ ἐτι ταῦτα ἀληθινὰ λέγω, κάλεσόν μοι τοὺς μάρτυρας τούτων.

Μ Α Ρ Τ Υ Ρ Ε Σ .

« Ὁ Μελέδημος Κλέωνος, ὁ Ὑπερίδης Καλλιᾶστρος, ὁ Νικόμαχος Διοφάντου, μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τοῦ Δημοσθένους, καὶ μεθ' ὅρκου ἐβεβαίωσαν ἐνώπιον τῶν στρατηγῶν, ἐτι εἶ-

δον τὸν Αἰσχίνην Ἀτρομήτου Κοθωκίδην, ὅτι συνήρχετο διὰ νυκτὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Θράσωρος, καὶ συνωμίλει μετὰ τοῦ Ἀναξίνου, ὅστις ἐκρίθη ὅτι ἦτο καπάσκοπος τοῦ Φιλίππου. Αὐταὶ αἱ μαρτυρίαι ἀπεδόθησαν ἐπὶ Ἀρχοντος Νικίου, τὴν τρίτην τοῦ ἑκατομβαιῶνος.»

§ 44. Πάμπολλα λοιπὸν ἔχων νὰ εἶπω περὶ αὐτοῦ, τὰ παραλείπω· διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω πως· πολλὰ τούτων τῶ ὄντι ἀκόμη ἡδυνάμην ἐγὼ τῶρα νὰ δείξω, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Αἰσχίνης κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εὐρέθη τοὺς μὲν ἐχθροὺς ὑπηρετῶν, ἐμὲ δὲ βλάπτων. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐνθυμεῖσθε ἀκριβῶς, οὐδὲ ὀργίζεσθε διὰ ταῦτα ὅσον ἔπρεπεν· ἀλλὰ κατὰ κακὴν συνήθειαν, ἐδώκατε ἐξουσίαν εἰς τὸν θέλοντα νὰ ὑποσκελίξῃ καὶ νὰ συκοφαντῇ ἐκεῖνον, ὅστις θέλει νὰ εἴπῃ τι ὑπὲρ τῶν συμφερόντων σας, διότι ἀνταλλάσσετε τὸ συμφέρον τῆς πόλεως πρὸς τὴν ἐκ τῶν λοιδοριῶν ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν· διὰ τοῦτο εὐκολώτερον εἶναι, καὶ ἀσφαλέστερον νὰ λαμβάνῃ τις μισθὸν καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πόλεως, ἢ νὰ πολιτεύηται ἀναδεχόμενος τὴν ὑμετέραν ὑπεράσπισιν.

§ 45. Καὶ τὸ μὲν νὰ συναγωνίζηται φανερώς ὁ Αἰσχίνης ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου κατὰ τῆς πατρίδος, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου μεταξὺ ὑμῶν καὶ τοῦ Φιλίππου, καὶ τοι, ὦ γῆ, καὶ θεοί, εἶναι δεινὸν (καὶ πῶς ὄχι;), συγχωρήσατε, ἂν θέλητε, συγχωρήσατε τοῦτο εἰς αὐτόν· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἤδη φανερώς ἐσυλήθησαν τὰ ὑμέτερα πλοῖα, ἐπορθεῖτο ἡ Χερσόνησος, καὶ ὁ Φίλιππος ἤρχετο εἰς τὸν Ἀττικὴν, τὰ πράγματα τὸ πλέον δὲν ἦσαν ἀμφίβολα, ἀλλὰ συνεστήθη πόλεμος· ὅλοιον τὸν, τι τότε χρόνον ἔπραξε νὰ ὑπὲρ ὑμῶν ὁ βάσκανος οὗτος ὁ ἰσθμῆς, δὲν ἔχη νὰ δείξῃ· κἀνὲν δὲ, οὔτε μέγαν, οὔτε μικρὸν ψήφισμα δὲν εἶναι γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως. Ἄν δὲ λέγῃ ὅτι ἔχει, ἀμέσως τῶρα ἄς τὸ δείξῃ ἐν τῷ ὀρισμένῳ τῆς ἀγορεύσεώς μου χρόνῳ.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει κἀνέν. Καὶ ὁμοίως ἀνάγκη ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων νὰ ὁμολογήσῃ ὁ Αἰσχίνης, ἢ ὅτι δὲν εἶχε νὰ κατηγορήσῃ κατ' οὐδὲν τὰ τότε πρακτόμενα ὑπ' ἐμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔγραφεν ἄλλα διάφορα τῶν ψηφισμάτων μου· ἢ ὅτι ἐξήτει τὸ συμφέρον τῶν ἐχθρῶν τῆς πόλεως, καὶ δὲν ἔφεραν εἰς τὸ μέσον τὰ καλλίτερα τούτων. Ἄλλ' ἄρα γε οὐδὲ ὀμίλει, καθὼς (πρὸς ἀποφυγὴν εὐθύνης) οὐδὲ ἔγραφε ψηφίσματα, ὅταν ἔπρεπε νὰ κάμῃ κακόν τι εἰς ὑμᾶς; Ὅχι μόνον ὀμίλει, ἀλλ' οὐδ' εἰς ἄλλον ἔδιδε κειρὸν νὰ ὀμιλήσῃ.

§ 46. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἀδικήματα, ἕτα κρυφίως οὗτος ἐνήργει, ἠδύνατο ἴσως ἡ πόλις νὰ τὰ ὑποφέρῃ· ἀλλὰ κατῴρωσεν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον ἐπεσφράγισεν ἕλα τὰ πρότερον· περὶ τοῦ ὁποίου ἐξώθευτε τοὺς πολλοὺς λόγους, διηγούμενος πρὸς ὑμᾶς τὰ δείγματα τῶν Ἀμφικτυόνων περὶ τῶν Ἀμφισσέων Λοκρῶν, ἵνα διαστρέψῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὸ πρᾶγμα ὁμοίως δὲν ἔχει οὕτω πῶς; πολὺ ἀπέχει τὸ νὰ ἦναι τοιοῦτον. Ποτὲ δὲν θέλεις ἀποπλύνει σὺ τὸν ἑαυτὸν σου, Αἰσχίνη, δι' ἕσα ἐκεῖ ἔπραξας, ὅταν καὶ ἂν πολυλογήσῃς. Ἐπικαλοῦμαι δὲ ἐνώπιον ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅλους τοὺς θεοὺς, καὶ ἕλας τὰς θεᾶς, τοὺς κατοικοῦντας καὶ προστατεύοντας τὴν γῆν τῆς Ἀττικῆς, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Πύθειον, ὅστις εἶναι πατὴρ τῆς πόλεως θεὸς, καὶ παρακαλῶ ὅλους τούτους, ἂν μὲν ἐγὼ λέγω τὴν ἀλήθειαν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἂν εἶπον τότε εὐθύς ἐν τῷ Δήμῳ, ὅτε πρῶτον εἶδον τοῦτον τὸν μικρὸν ἐπιχειροῦντα τὴν ὑπόθεσιν ταύτην (διότι εὐθύς τὸν ἐνόησα), νὰ μοὶ δώσωσιν εὐτυχίαν καὶ σωτηρίαν· ἂν δὲ χάριν ἔχθρας, ἢ ἰδιαιτέρας φιλονεικίας κατηγορῶ τοῦτον ψευδῶς, νὰ μὲ στερήσωσι ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Ἄλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν κατηράσθην ταῦτα, καὶ τοσοῦτον σφοδρῶς διίσχυρίσθην; Διότι, ἐν ᾧ καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα ἔχω κείμενα ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχεῖῳ, ἐκ τῶν ὁποίων σαφῶς θέλω

ἐπιδείξει ταῦτα, καὶ ἐν ᾧ γνωρίζω ὅτι ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, ἐκεῖνο δὴ ὡς φοβοῦμαι, μήπως νομισθῇ ὁ Αἰσχίνης κατώτερος τὴν δύναμιν τοῦ νὰ πράξῃ ὅσα ἔπραξε· τὸ ὁποῖον πρότερον συνέβη, ὅτε ἔκαμε τοὺς ταλαιπώρους Φωκεῖς τὰ χαθῶσιν, ἀναγγείλας ἐδῶ τὰς ψευδολογίας.

§ 47. Διότι ὁ Αἰσχίνης εἶναι ὁ παρασκευάσας τὸν ἐν Ἀμφίσσῃ πόλεμον, διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθεν ὁ Φίλιππος εἰς Ἑλλάτιαν, καὶ διὰ τὸν ὁποῖον ἐξελέχθη ἡγεμῶν τῶν Ἀμφικτυόνων, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνέτρεψεν ὅλα τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἰς ἄνθρωπος ἔγεινεν αἴτιος πάντων τῶν μεγίστων κακῶν. Καὶ εὐθύς τότε, ἐν ᾧ ἐγὼ διεμαρτυρόμην καὶ ἐφώναζον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, — «Πόλεμον εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσάγεις, Αἰσχίνη, πόλεμον τῶν Ἀμφικτυόνων κατὰ τῆς Ἀττικῆς», οἱ μὲν συγκαθήμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ παράκλησιν τοῦ Αἰσχίνου δὲν μὲ ἄφινον νὰ δμιλήσω· οἱ δὲ εὗρισκοντο εἰς θαυμασμὸν, καὶ ὑπελάμβανον, ὅτι ἐγὼ, δι' ἰδίαν ἔχθραν, κάμνω κατ' αὐτοῦ ἀνύπαρκτον κατηγορίαν. Τίς δὲ ἦτο ἡ φύσις, ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τούτων τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ταῦτα συνερραδιουργήθησαν, καὶ πῶς ἐπράχθησαν, τώρα ἀκούσατε, ἐπειδὴ τότε ἐμποδίσθητε· διότι θέλετε ἰδεῖ, ὅτι καὶ ἐπιτηδείως τὸ πρᾶγμα συγκατασκευάσθη, καὶ μεγάλως θέλετε θαυμάσει πόση ἦτο ἡ πολιτικὴ δεινότης τοῦ Φιλίππου.

§ 48. Ὁ Φίλιππος δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ τέλος, οὐδὲ ν' ἀπαλλαγθῇ ἐκ τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου, ἐὰν δὲν ἤθελε κάμει τοὺς Θηβαίους καὶ Θετταλοὺς ἐχθροὺς τῆς πόλεώς μας. Καὶ τοι δὲ ἀθλίως καὶ κακῶς οἱ ὑμέτεροι στρατηγοὶ ἐπολέμουν κατὰ τοῦ Φιλίππου, ὅμως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πειρατῶν μυρία κακὰ ἔπραξε καὶ αὐτός· διότι οὔτε ἐξαγωγή ἐγένετο τῶν ἐν τῇ χώρᾳ του προϊόντων, οὔτε εἰσαγωγή τῶν ὄσων εἶχε χρεῖαν. Καὶ οὔτε διὰ θαλάσσης τότε ἦτο δυνατώ-

περος ὑμῶν, οὔτε εἰς τὴν Ἀττικὴν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ, διότι οὔτε οἱ Θετταλοὶ ἤθελον νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι καθ' ὑμῶν, οὔτε οἱ Θηβαῖοι τὸν ἄσινον νὰ περάσῃ διὰ τῆς χώρας των. Ἐν ᾧ δὲ ἐνίκη ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς παρ' ὑμῶν στελλομένους τυχόντας στρατηγούς (δὲν θέλω δὲ νὰ ἐλέγξω αὐτούς), ἔνεκα ὅμως τῶν φυσικῶν δυσκολιῶν τοῦ τόπου, καὶ τῶν ὑπαρχόντων περιστατικῶν καὶ τὰ δύο μέρη, συνέβαινε νὰ κακοπαθῇ καὶ αὐτός. Ἐάν λοιπὸν, διὰ τὴν ἰδίαν του ἔχθραν, ἐπιχειρεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Θετταλοὺς καὶ Θηβαίους νὰ στρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ καθ' ὑμῶν, ἐστοχάζετο, ὅτι οὐδεὶς ἤθελε δώσει προσοχὴν εἰς αὐτόν· ἂν ὅμως κάμῃ κοινὰς τὰς προφάσεις ἐκείνων, καὶ ἐκλεχθῇ ἀρχηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων κατὰ τῶν Ἀμφισσέων Λοκρῶν, εὐκολώτερον ἤλπιζε τοὺς μὲν νὰ ἐξαπατήσῃ, τοὺς δὲ νὰ πείσῃ. Τί λοιπὸν ἐπιχειρεῖ; παρατηρήσατε πόσον καταλλήλως· νὰ βάλῃ εἰς πόλεμον τοὺς Ἀμφικτυόνας, καὶ νὰ φέρῃ ταραχὴν εἰς τὴν συνέλευσίν των· διότι ὑπελάμβανεν, ὅτι περιπεσόντες οἱ Ἀμφικτυόνας εἰς ταῦτα, εὐθὺς ἤθελον χρειασθῆ αὐτόν. Ἐάν δὲ τὸν πόλεμον τοῦτον συνεβούλευέ τις ἐκ τῶν Ἱερομνημόνων, ἢ τῶν παρ' αὐτοῦ στελλομένων, ἢ παρὰ τῶν συμμάχων του, ἐνόμιζεν ὅτι καὶ οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Θετταλοὶ ἤθελον ὑποπευθῆ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἅπαντες ἤθελον φυλαχθῆ· ἂν ὅμως ὁ κάμνων τοῦτο ἦτο Ἀθηναῖος, καὶ ἀπεσταλμένος παρ' ὑμῶν, τῶν ἐχθρῶν τοῦ Φιλίππου, εὐκόλως ἤθελεν ἀπατήσῃ· τὸ ὅποσον καὶ συνέβη.

§ 49. Πῶς λοιπὸν κατώρθωσε τοῦτο; Μισθώνει τὸν Αἰσχίνην· ἐν ᾧ δὲ κἀνεὶς, νομίζω, προεῖδε τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ προεφυλάττετο, καθὼς συνειθίζονται νὰ γίνωνται τὰ τοιαῦτα παρ' ὑμῖν, προδότης ἦν Πυλαγόρας οὗτος, ἐν ᾧ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐχειροτόνησαν αὐτόν, ἀνεκηρύχθη Πυλαγόρας. Ἄμα δὲ ἀνέλαβε τὸ ἀξίωμα τῆς πόλειος, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, ἀφήσας καὶ παραβλέψας ὅλα τᾶλλα καθήκοντά του

ἔφερον εἰς πέρας ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐμισθώθη· καὶ συνθέ-
 σας καὶ διηγηθεὶς λόγους ἀπατηλοὺς καὶ μυθώδεις, ἔθεν κα-
 θιερώθη εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα ἢ γῆ τῆς Κιβύρας, πεί-
 θαι τοὺς Ἱερομνήμονας, ἀνθρώπους ἀπείρους λόγων, καὶ μὴ
 προβλέποντας τὸ μέλλον, νὰ ψηφίσωσιν, ἵνα ἐπιτοπίως ἐπι-
 σκεφθῶσι καὶ περιέλθωσι τὴν χώραν τῆς Κιβύρας· τὴν ὁποίαν
 οἱ μὲν Ἀμφισσεῖς εἶπον ὅτι γεωργοῦσι, διότι ἦτο ἰδική των·
 οὗτος δὲ κατηγορῶν ἔλεγεν, ὅτι εἶναι μέρος τῆς ἱεράς χώ-
 ρας, ἐν ᾗ οἱ Ἀμφισσεῖς Λοκροὶ δὲν ἐπέφερον καθ' ἡμῶν οὐ-
 δεμίαν δίκην, οὐδὲ τὰ ὁποῖα τώρα προφασίζεται ὁ Αἰσχίνης
 εἶναι ἀληθῆ. Θέλετε δὲ τὸ καταλάβει ἐκ τούτου· ὅτι οἱ Λο-
 κροὶ δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ κάμωσι κατὰ τῆς πόλεως δί-
 κην, χωρὶς διὰ τοῦ δικαστηρίου νὰ τὴν προσκαλέσωσι. Τίς
 λοιπὸν ἐκλήτευσεν εἰς τὸ δικαστήριον ὑμᾶς; ἐπὶ τίνας ἄρχον-
 τος; Εἶπέ, Αἰσχίνη, τὸν εἰδόμενόν, δεῖξον. Ἀλλὰ δὲν δύνασαι·
 ἀλλὰ κατεγράσθης ταύτην τὴν ἀνύπαρτον, καὶ ψευδῆ πρόφασιν.

§ 50. Ἐν ᾗ λοιπὸν οἱ Ἀμφικτύονες περιέτρεχον πρὸς
 ἐπίσκεψιν τὴν χώραν καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Αἰσχίνου, ἐπιπε-
 σόντες οἱ Λοκροὶ, ὀλίγον ἔλειψε νὰ κατακοντίσωσιν ὄλους
 διὰ τῶν κονταρίων των· συνήρπασαν μάλιστα καὶ τινὰς τῶν
 Ἱερομνημόνων. Ἐπειδὴ δὲ ἕνεκα τούτων ἐκινήθησαν κατὰ
 τῶν Ἀμφισσεῶν ἐγκληματικαὶ κατηγορίαι καὶ πόλεμοι, τὸ
 μὲν πρῶτον ὁ Κόττυρος ὠδήγησε κατὰ τῶν Λοκρῶν στρα-
 τευμα αὐτῶν τῶν Ἀμφικτύωνων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν ἐκ τῶν
 στρατευσίμων δὲν ἦλθον, οἱ δὲ ἐλθόντες δὲν ἔκαμνον τίποτε,
 εὐθύς, εἰς τὴν ἐπιούσαν συνεδρίσιν, οἱ διὰ ῥαδιουργίας προ-
 παρεςκευασμένοι καὶ ἀνέκαθεν πονηροὶ ἐκ τῶν Θεσσαλῶν
 καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων ἀνέθεσαν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν
 ἀρχιστρατηγίαν, καὶ ἔλαβον εὐλόγους προφάσεις διὰ τοῦτο·
 διότι εἶπον, ἢ αὐτοὶ πρέπει νὰ συνεισφέρωσι χρήματα καὶ νὰ
 τρέφωσι ξενικὸν στρατὸν, καὶ νὰ τιμωρῶσι τοὺς μὴ κάμνον-

τας ταῦτα· ἢ νὰ ἐκλέξωσι τὸν Φίλιππον. Τίς ἡ χρεῖα νὰ πολυλογῶ; Ἐνεκα τούτων ἐξελέχθη ὁ Φίλιππος στρατηγός. Καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα συλλέξας δύναμιν, καὶ περάσας τὰς Θερμοπύλας ὡς στρατεύων δῆθεν κατὰ τῆς Κιρραΐας χώρας, ἀφήσας κατὰ μέρος καὶ Κιρραίους καὶ Λοκροὺς, καταλαμβάνει τὴν Ἐλλάτειαν. Ἐὰν δὲ οἱ Θηβαῖοι, ἅμα εἶδον τοῦτο, δὲν μετεμελοῦντο εὐθὺς, καὶ δὲν ἠνοῦντο μεθ' ἡμῶν, ὄλος οὗτος ὁ τοῦ πολέμου χεῖμαρρος ἤθελεν εἰσβάλει εἰς τὰς Ἀθήνας· ἀμέσως ὅμως τότε ἐξαίφνης ἐμπόδισαν αὐτὸν οἱ Θηβαῖοι, μάλιστα μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δι' ἀγάπην θεοῦ τινος πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἔπειτα βεβαίως, ὅσον ἐξ ἐνὸς ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται, καὶ δι' ἐμέ. Δός μοι δὲ τὰ δόγματα ταῦτα τῶν Ἀμφικτυόνων, καὶ τὰς χρονολογίας, καθ' ἃς ἕκαστα ἐπράχθησαν, ἵνα ἰδῆτε ὁποίαν παραγῆν πραγμάτων ἔφερον αὕτη ἡ μικρὰ κεφαλὴ, καὶ δὲν ἐτιμωρήθη. Λέγε μοι τὰ δόγματα.

Δ Ο Γ Μ Α Α Μ Φ Ι Κ Τ Υ Ο Ν Ω Ν.

§ 54. « Ἐπὶ τοῦ Ἱερέως Κλειναγόρου, ἐπὶ τῆς ἐαρινῆς συνελεύσεως, οἱ Πυλαγόροι, καὶ οἱ Σύεδροι τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ τὸ κοινὸν τῶν Ἀμφικτυόνων ἀπεφάσισαν· ἐπειδὴ οἱ Ἀμφιστεῖς ἐπεμβαίνουσιν εἰς τὴν ἱερὰν γῆν καὶ σπεύρουσι καὶ βόσκουσι τὰ ζῷά των, ἃς ἀπέλθωσιν ἐπιτοπίως οἱ Πυλαγόροι καὶ οἱ σύεδροι, καὶ ἃς χωρίσωσι τὰ ὄρια διὰ στόλων, καὶ ν' ἀπαγορεύσωσι τοὺς Ἀμφιστεῖς νὰ μὴ ἐπεμβαίνωσι τοῦ λοιποῦ. »

ΕΤΕΡΟΝ ΔΟΓΜΑ.

« Ἐπὶ τοῦ Ἱερέως Κλειναγόρου, ἐπὶ τῆς ἐαρινῆς συνελεύσεως, οἱ Πυλαγόροι, καὶ οἱ Σύεδροι τῶν Ἀμφικτυόνων, καὶ τὸ κοινὸν τῶν Ἀμφικτυόνων ἀπεφάσισαν. Ἐπειδὴ οἱ κάτοι-

και τῆς Ἀμφίσσης μοιράσαντες τὴν ἱεράν γῆν γεωργοῦσι, καὶ τὰ ζῷά των βόσκουσι, καὶ ἀπαγορευόμενοι νὰ κάμνωσι τοῦτο, ἐλθόντες ὀπλισμένοι, τὸ κοινὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων ἐμπόδισαν διὰ τῆς βίας, καὶ τινὰς μάλιστα τῶν μελῶν του ἐτραυματίσαν, διὰ τοῦτο πέμπουσι πρέσβην τὸν ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων ἐκλεγμένον στρατηγὸν Κόττυφον, τὸν Ἀρκάδα, πρὸς Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, καὶ παρακαλοῦσιν, ἵνα βοηθήσῃ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ τοὺς Ἀμφικτύονας, ὅπως μὴ παραβλέψῃ τὸν θεὸν ἀδικούμενον ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν Ἀμφισσέων· καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες οἱ μετέχοντες τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἀμφικτυόνων ἐκλέγουσιν αὐτὸν αὐτοκράτορα στρατηγόν.»

Ἀνάγνωθι ἤδη καὶ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ταῦτα ἐγίνοντο· διότι εἶναι ἐκεῖνοι, καθ' οὓς ὁ Αἰσχίνης ἐπυλαγόρητε. Λέγε.

Χ Ρ Ο Ν Ο Ι .

« Ἄρχων (ἦτο) Μνησιθείδης, τὴν δεκάτην ἕκτην τοῦ μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. »

Δός μοι ἤδη καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλίππου, τὴν ὁποίαν, ἐπειδὴ οἱ Θηβαῖοι δὲν ὑπήκουον εἰς τὰς προσκλήσεις του, πέμπει πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ συμμάχους του, ἵνα ἰδῆτε καὶ ἐκ ταύτης σαφῶς, ὅτι τὴν μὲν ἀληθῆ πρόφασιν τῶν γινομένων, ὅτι δηλαδὴ ταῦτα ἔκαμνε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν Θηβαίων καὶ ὑμῶν, ἀπέκρυπτε· προσεποιεῖτο δὲ, ὅτι ἐνήργει κοινὰ πράγματα, καὶ τὰ ἐγκριθέντα ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων· ὁ Αἰσχίνης ὅμως ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις παρέδωκεν εἰς αὐτὸν ταύτας τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς προφάσεις. Ἀνάγνωθι.

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Η Φ Ι Λ Ι Π Π Ο Υ .

« Ὁ Βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τοὺς

δημιουργοὺς τῶν συμμάχων Πελοποννησίων καὶ τοὺς Συνέδρους, καὶ ἅπαντας τοὺς ἄλλους συμμάχους. Ἐπειδὴ οἱ Λακκοί, οἱ καλούμενοι Ὀξόλαι, κατοικοῦντες ἐν Ἀμφίσσῃ ἠσέθησαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, καὶ ἐρχόμενοι μεθ' ὄπλων λεηλατοῦσι τὴν ἱερὰν γῆν, θέλω μεθ' ὑμῶν νὰ βοηθήσω τὸν θεόν, καὶ νὰ τιμωρήσω τοὺς παραβαίνοντάς τι ἐκ τῶν ὄσων μετ' εὐσεβείας τιμῶσιν οἱ ἄνθρωποι. Ἐλθετε λοιπὸν εἰς συνάντησίν μου ὀπλισμένοι εἰς τὴν Φωκίδα, ἔχοντες τροφὰς τεσσαράκοντα ἡμερῶν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Λόφου κατὰ τοὺς Μακεδόνας, Βοηδρομιῶνος δὲ κατὰ τοὺς Ἀθηναίους, Πανέμου δὲ κατὰ τοὺς Κορινθίους. Κατὰ δὲ τῶν μὴ συναντησόντων πανστρατιᾶ, θέλομεν μεταχειρισθῆ, συμφώνως μετὰ τῶν παρ' ἡμῖν συμβούλων, τὰ διὰ συνθηκῶν ὀρισμένα πρόστιμα. Εὐτυχεῖτε. »

§ 52. Βλέπετε, ὅτι ὁ Φίλιππος κρύπτει τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτοῦ σκοποὺς, καὶ καταφεύγει εἰς τὰς προφάσεις τῶν Ἀμφικτυόνων ; Ἀλλὰ τίς ὁ συγκατασκευάσας μετ' αὐτοῦ ταῦτα ; τίς ὁ ἐνδῶσας εἰς ταῦτα τὰς προφάσεις ; τίς ὁ αἴτιος τῶν γεγενημένων κακῶν ; δὲν εἶναι ὁ Αἰσχίνης ; Μὴ λέγετε λοιπὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περιφερόμενοι ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔπαθε τοιαῦτα ὑφ' ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. Ὅχι ὑφ' ἑνὸς, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν καὶ πονηρῶν, τῶν διεσπαρμένων, ὦ γῆ καὶ θεοί, εἰς πάσας τὰς πολιτείας· καὶ εἰς τούτων εἶναι καὶ ὁ Αἰσχίνης, τὸν ὁποῖον, ἂν πρέπη ἀνευστολής νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἤθελον συσταλῆ νὰ εἴπω κοινὸν κακοῦργον ἅπάντων τῶν μετὰ ταῦτα ἀπολεσθέντων ἀνθρώπων, τόπων, πόλεων· διότι οὗτος εἶναι ὁ δῶσας τὸ σπέρμα, ὁ αἴτιος τῶν φυτρωσάντων κακῶν. Καὶ θαυμάζω, πῶς εὐθὺς, ἅμα τὸν εἶδατε, δὲν ἀπεστρέψατε τὸ πρόσωπόν σας ἀπ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὡς φαίνεται, πολὺ σκότος κρύπτει τὴν ἀλήθειαν ἀφ' ὑμῶν. Ἀλλὰ συνέθη εἰς ἐμὲ, ἐξετάζοντα τὰς

πράξεις τούτων κατὰ τῆς πατρίδος, νὰ φθάσω εἰς ὅσα ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐπολιτεύθην ἐναντιούμενος εἰς τούτους· τὰ ὅποια εὐλόγως διὰ πολλοὺς μὲν λόγους θέλετε ἀκροασθῆ παρ' ἐμοῦ· καὶ μάλιστα διότι εἶναι ἄτοπον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐὰν ἐγὼ μὲν ὑπέμεινα ὑπὲρ ὑμῶν ἐπίπονα ἔργα, σεῖς δὲ μηδὲ τοὺς λόγους τῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἔργων μου ἀνέχησθε ν' ἀκούσητε.

Ἐβλεπον λοιπὸν ἐγὼ, ὅτι καὶ οἱ Θεβαῖοι, σχεδὸν δὲ καὶ ὑμεῖς, ἕνεκα τῶν ἐνεργούντων τὰ τοῦ Φιλίππου καὶ διεφθαρμένων μεταξὺ τῶν Θεβαίων καὶ ὑμῶν, παρεβλέπετε, καὶ παντελῶς δὲν προσείχετε ὅ,τι καὶ εἰς τὰ δύο μέρη ἦτο φοβερόν, καὶ πολλὴν προσοχὴν χρειάζομενον, τὸ ν' ἀφίνητε δηλαδὴ τὸν Φίλιππον ν' αὐξάνη, καὶ ὅτι εἴσθε ἔτοιμοι νὰ ἐχθρευθῆτε μετὰ τῶν Θεβαίων, καὶ συγκρουσθῆτε πρὸς ἀλλήλους. Ἐγὼ λοιπὸν ἀδιαλείπτως παρατήρουν, πῶς νὰ μὴ γείνη τοῦτο· καὶ ὑπελάμβανον ὅτι ταῦτα συμφέρουσιν, ὅχι μόνον κρίνων ἀπὸ τῆς ἰδίας μου γνώμης, ἀλλὰ διότι ἐγνωρίζον, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοφῶν, καὶ πάλιν ὁ Εὐβούλος πάντα τὸν χρόνον ἤθελον νὰ κατορθώσωσι ταύτην τὴν μετὰ τῶν Θεβαίων φιλίαν· καὶ ἐνῶ πολλάκις διεφώνουν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν ἄλλων πολιτικῶν πραγμάτων, εἰς τοῦτο πάντοτε εἶχον τὴν αὐτὴν γνώμην· τοὺς ὁποίους ὁμῶς σὺ, πονηρόν θηρίον, ζῶντας μὲν κολακεύων παρηκολούθεις, ἀποθανόντας δὲ ἤδη δὲν αἰσχύνεσαι κατηγορῶν· διότι δι' ὅσα κατακρίνεις ἐμὲ περὶ τῆς συμμαχίας τῶν Θεβαίων, πολὺ μᾶλλον κατηγορεῖς ἐκείνους ἢ ἐμὲ, διότι πρότερον ἐμοῦ ἐκεῖνοι ἐνέκριναν ταύτην τὴν συμμαχίαν. Ἄλλ' ἐπανέρχομαι εἰς τὴν σειράν τῆς διηγήσεως, ὅτι, ἀφ' οὗ οὗτος μὲν διήγειρε τὸν ἐν Ἀμφίσσῃ πόλεμον, οἱ δὲ ἄλλοι οἱ σύνεργοί του συνεξετέλεσαν τὴν πρὸς τοὺς Θεβαίους ἐχθραν τῆς πόλεως, συνέβη νὰ ἔλθῃ ὁ Φίλιππος καθ' ἡμῶν, χάριν τοῦ ὁποίου ἔφερον εἰς σύγκρου-

σιν οὔτοι τὰς πόλεις· καὶ ἂν ὀλίγον τι δὲν προελαμβάνομεν, δὲν ἠθέλομεν δυνηθῆναι ἀναλάβωμεν πρὸς ὑπεράσπισίν μας. Τοσοῦτον μακρὰν εἶχον ὠθήσει τὰς μηχανορραφίας των. Πῶς δὲ διέκεισθε εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν Θηβαίων σχέσεις, θέλετε μάθει, ἀφ' οὗ ἀκούσητε τὰ ἐξῆς ψηφίσματα καὶ τὰς ἀποκρίσεις. Λάβε λοιπὸν ταῦτα, καὶ ἀνάγνωθί μοι.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Λ.

«Ἐπὶ ἄρχοντος Ἡροπόθου, τὴν 24 τοῦ μηνὸς Ἐλαφηβολιῶνος, ἐπὶ τῆς πρυτανείας τῆς φυλῆς Ἐρεχθίδος, κατὰ γνώμην τῆς Βουλῆς καὶ τῶν στρατηγῶν προτείνεται· ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος τινὰς μὲν γειτονικὰς πόλεις ἐκυρίευσεν, τινὰς δὲ πορθεῖ, καὶ συντόμως εἶπεῖν ἐτοιμάζεται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ παντελῶς δὲν λογαριάζει τὰς ἡμετέρας συνθήκας, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ λύσῃ τοὺς ὄρκους καὶ τὴν εἰρήνην, παραβαίνων τὰς κοινὰς πίστεις· ἃς εὐαρεστηθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος νὰ πέμψωσι πρὸς αὐτὸν κήρυκα καὶ πρέσβεις, οἵτινες θέλουσι συνομιλήσει μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸν προτρέψει, κυρίως μὲν νὰ φυλάττῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμόνοιαν καὶ τὰς συνθήκας· εἰ δὲ μὴ, νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν πόλιν νὰ σκεφθῆ, καὶ νὰ κάμῃ ἀνακωχὴν μέχρι τοῦ Θαρρηλιῶνος μηνός. Ἐξελέχθησαν ἐκ τῶν βουλευτῶν Σῆμος Ἀναγυράσιος, Εὐθύδημος Φλυάσιος, Βουλαγόρας Ἀλωπεκῆθεν».

Α Λ Λ Ο Ψ Η Φ Ι Σ Μ Λ.

«Ἐπὶ ἄρχοντος Ἡροπόθου, τὴν 29 τοῦ μηνὸς Μουνυχιῶνος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πολεμάρχου, προτείνεται· ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐχθρεύσῃ τοὺς Θηβαίους πρὸς ἡμᾶς, προητοιμάσθη δὲ καὶ μεθ' ὅλου τοῦ στρατεύματος νὰ ἔλθῃ

πρὸς τοὺς ἐγγυτάτους τῆς Ἀττικῆς τόπους, παραβαίνων τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας τοῦ πρὸς ἡμᾶς· ἃς εὐαρεστηθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος νὰ σταλῆ πρὸς αὐτὸν κήρυξ καὶ πρέσβεις, οἵτινες θέλουσι ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ, καὶ τὸν προτρέψῃ νὰ κάμῃ ἀνακωχὰς, ὅπως ὁ Δῆμος σκεφθῆ κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον· διότι τώρα δὲν κρίνει καλὸν νὰ στρατεύσῃ κατ' αὐτοῦ. Ἐξελέγηθησαν ἐκ τῶν βουλευτῶν Νέαρχος Σωσινόμου, Πολυκράτης Ἐπίφρονος· καὶ κήρυξ, ἐκλεχθεὶς ἐκ τοῦ δήμου, Εὐνομος Ἀναφλύστιος.»

Ἀνάγνωθι ἤδη καὶ τὰς ἀποκρίσεις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ.

«Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Ὅποιαν διάθεσιν ἀπ' ἀρχῆς ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, τὸ γνωρίζω, καὶ ποίαν προσπάθειαν καταβάλλετε, θέλοντες νὰ ἐκλύσῃτε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας τοὺς Θετταλοὺς καὶ τοὺς Θηβαίους, ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς Βοιωτοὺς. Ἄλλ' ἐν ᾧ αὐτοὶ φρονοῦσι καλλίτερα, καὶ δὲν θέλουσι νὰ ὑποτάξωσι τὴν ἐκλογὴν των εἰς τὴν ἰδικήν σας θέλησιν, ἀλλ' ἴστανται ἐκεῖ ὅπου τὸ συμφέρον των ἀπαιτεῖ, τώρα σεῖς μεταβαλόντες γνώμην, ἀπεστείλατε πρέσβεις καὶ κήρυκα πρὸς ἐμὲ, καὶ ἀνενθυμεῖσθε συνθήκας, καὶ ζητεῖτε τὰς ἀνακωχὰς, ἐν ᾧ παντελῶς δὲν ἠδικήθητε παρ' ἡμῶν. Ἐγὼ λοιπὸν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις σας, συγκατατίθεμαι δι' ὅσα μὲ παρακαλεῖτε, καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ κάμω τὰς ἀνακωχὰς, ἐὰν ὅμως σεῖς τοὺς μὴ ὀρθῶς συμβουλευόντας ὑμᾶς ἀποβάλητε, καὶ τοὺς ἀξιώσῃτε τῆς προσηκούσης ἀτιμίας. Ὑγιαίνετε.»

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΗΒΑΙΟΥΣ.

«Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν

Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον τῶν Θηβαίων. Ἐλαβον τὴν παρ' ὑμῶν ἐπιστολὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνανεόνετε τὴν μετ' ἐμοῦ ἐμόνοιαν καὶ εἰρήνην. Μανθάνω ὅμως, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι προσφέρουσι πρὸς ὑμᾶς πᾶσαν φιλοτιμίαν, θέλοντες νὰ σᾶς κάμωσι συμφώνους εἰς ὅσα σᾶς παρακινούσι. Πρώτερον μὲν σᾶς κατέκρινον, νομίζων ὅτι ἠθέλετε πεισθῆ εἰς τὰς ἐλπίδας ἐκείνων, καὶ ὅτι ἠθέλετε ἀκολουθήσει τὰς διαθέσεις αὐτῶν. Τώρα ὅμως γνωρίζας, ὅτι ὑμεῖς ζητεῖτε νὰ ἔχητε τὴν πρὸς ἡμᾶς εἰρήνην μᾶλλον, ἢ ν' ἀκολουθῆτε τὰς γνώμας ἄλλων, ἠὲ χαριστήθην, καὶ μᾶλλον κατὰ πολλὰ ἐπαινῶ ὑμᾶς, καὶ μάλιστα διότι ἐσκέφθητε περὶ τούτων ἀσφαλέστερον, καὶ νὰ διατηρῆται ἡ μεταξύ μας φιλία· τὸ ὁποῖον ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλει συντελέσει ὀλίγον ὑπὲρ τῶν τῶν συμφερόντων σας, ἐὰν μάλιστα σταθερῶς μένητε εἰς ταύτην σας τὴν διάθεσιν. Ὑγιαίνετε.»

§ 53. Ἄφ' οὗ ὁ Φίλιππος διέθεσεν οὕτως ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας τὰς πόλεις διὰ τοῦ Αἰσχίνου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του, καὶ ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τούτων τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν ἀποκρίσεων, ἦλθεν ἔχων τὰ στρατεύματά του καὶ κατέλαβε τὴν Ἑλλάτειαν νομίζων, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ ὁμονοήσητε σεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι, ὅτι δῆποτε καὶ ἂν ἔκαμνεν αὐτός. Ἄπαντες βεβαίως ἐνθυμεῖσθε τὸν τότε ἐν τῇ πόλει συμβάντα θόρυβον· ἀκούσατε ὅμως ὀλίγα, αὐτὰ τ' ἀναγκαιότατα. Ἦτο ἑσπέρα· ἦλθε δέ τις ἀγγέλων εἰς τοὺς Πρυτάνεις, ὅτι ἐκυριεύθη ἡ Ἑλλάτεια. Καὶ μετὰ ταῦτα οἱ μὲν, σηκωθέντες εὐθὺς ἐν ᾧ ἐδείπνουν, ἐδίωξαν ἐκ τῶν σκηνῶν τῶν τοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν πωλητὰς, καὶ ἔκαυσαν τὰ τῶν σκηνῶν σκεπάσματα· οἱ δὲ ἔστειλαν καὶ ἔφερον τοὺς στρατηγούς, καὶ τὸν σαλπικτὴν ἐκάλουν· καὶ ἡ πόλις ἦτο γεμάτη θορύβου. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν, ἅμα ἐξημέρωσεν, οἱ μὲν Πρυτάνεις τὴν Βουλὴν ἐκάλουν εἰς τὸ Βουλευτήριον· σεῖς δὲ

ἐπορεύεσθε εἰς τὴν Συνέλευσιν· καὶ πρὶν ἢ Βουλὴ συσκε-
φθῆ καὶ ἐκδώτῃ περὶ τοῦ πρακτέου προβούλευμα, ὅλος ὁ
λαὸς ἦτο ἀνω καθισμένος ἐπὶ τῶν ἐδρῶν τοῦ ἀνήσυχος. Καὶ
μετὰ ταῦτα ἅμα εἰτῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ Βουλὴ, καὶ
ἀνήγγειλαν οἱ Πρωτάνεις τὰ ἀναγγελθέντα εἰς τὸν ἑαυτὸν
των, καὶ ἐπαρουσίασαν τὸν ἐλθόντα ἀγγελιαφόρον, καὶ ἐκεῖ-
νος εἶπε τὴν κυρίευσιν τῆς Ἑλλατείας· ὁ μὲν κήρυξ ἠρώτα·
«Τίς θέλει νὰ ἀγορεύσῃ;» Οὐδεὶς ἔμως δὲν ἐπαρουσιάζετο.
Ἐνῶ δὲ πολλάκις ὁ κήρυξ ἠρώτα, οὐχ ἤτιον γάνεις δὲν ἐστη-
κόνετο, ἐνῶ καὶ ὅλοι οἱ στρατηγοὶ ἦταν παρόντες, καὶ ὅλοι
οἱ ῥήτορες, ἢ δὲ πατέρις διὰ τῆς κοινῆς φωνῆς ἐκάλει τὸν
μέλλοντα ν' ἀγορεύτῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς, διότι δίκαιον
εἶναι νὰ νομίζωμεν κοινὴν τῆς πατρίδος φωνὴν, τὴν φωνὴν
τὴν ὁποίαν κατὰ τοὺς νόμους ὁ κήρυξ ἐκβάλλει. Καὶ ἔμως
ἂν ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸ βῆμα οἱ θέλοντες τὴν
σωτηρίαν τῆς πόλεως, ὅλοι σεῖς οἱ παρόντες, καὶ οἱ ἄλλοι
Ἀθηναῖοι, σηκωθέντες ἠθέλετε ὑπάγει εἰς τὸ βῆμα νὰ ὀμι-
λήσητε· διότι καλῶς γνωρίζω, ὅτι πάντες θέλετε τὴν σωτη-
ρίαν τῆς· ἂν δὲ ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῶσιν οἱ πλουσιώτατοι,
ἤθελον σηκωθῆ νὰ ὀμιλήσωσιν ἀπὸ τοῦ βήματος οἱ τριακόσιοι·
ἂν δὲ ἔπρεπε νὰ πράξωσι ταῦτα οἱ ὄντες καὶ τὰ δύο, καὶ εὐ-
νοϊκοὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ πλούσιοι, ἤθελον σηκωθῆ νὰ ὀμιλή-
σωσιν ὅσοι μετὰ ταῦτα δωρεὰν συνεισέφερον τὰς μεγάλας
χορηματικὰς δόσεις· διότι ἔπραξαν ταῦτα ἔχοντες πλοῦτον
καὶ εὖνοιαν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ ὡς φαίνεται, ἐκεῖνος
ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀπήτουν ἀνδρα ὄχι μόνον εὖνους
εἰς τὴν πόλιν καὶ πλούσιον, ἀλλὰ καὶ παρακολουθήσαντα ἐξ
ἀρχῆς τὰ πράγματα καὶ ὀρθῶς συλλογισθέντα, διὰ ποίαν αἰ-
τίαν ἔπραττε ταῦτα ὁ Φιλίππος, καὶ τί θέλων· διότι ὁ μὴ
γνωρίζων ταῦτα, μήτε μακρόθεν ἐπιμελῶς ἐξετάσας, οὔτε ἂν
ἦτο εὖνους εἰς τὴν πόλιν, οὔτε ἂν ἦτο πλούσιος, ἔμελλε

περισσότερον νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμῃτε, οὐδὲ ὑμᾶς ἡδύνατο νὰ συμβουλευῆ.

§ 54. Λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐφάνη ἐγὼ, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὸ βῆμα, εἶπον πρὸς ὑμᾶς, ὅσα μετὰ προσοχῆς πρέπει νὰ μοῦ ἀκούσητε διὰ δύο λόγους· πρῶτον μὲν, ἵνα ἰδῆτε ὅτι μόνος ἐγὼ ἐκ τῶν ῥητόρων καὶ πολιτευομένων δὲν ἀφῆκα ἐν δεινοῖς καιροῖς τὴν τάξιν τοῦ εὐνοῦντος τὴν πόλιν πολίτου, ἀλλ' εὐρισκόμην καὶ δημηγορῶν καὶ γράφων ψηφίσματα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων ὑμῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς φοβεροῖς καιροῖς· δεύτερον δὲ, ὅτι ὀλίγον χρόνον ἐξοδεύσαντες, πολλῶ ἔμπειρότεροι θέλετε εἶσθαι πρὸς τὰ λοιπὰ πράγματα ἕλης τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. Εἶπον λοιπὸν τότε, ὅτι νομίζω, ὅτι οἱ λίαν τεταραγμένοι, οἱ νομίζοντες, ὅτι οἱ Θηβαῖοι εἶναι φίλοι τοῦ Φιλίππου, οὗτοι ἀγνοοῦσι τὰ παρόντα πράγματα. Διότι καλῶς ἐγνώριζον, ὅτι ἂν τοῦτο εἶχεν οὕτως, δὲν ἠθέλομεν ἀκοῦει τὸν Φίλιππον διαμένοντα τώρα ἐν Ἐλατεῖα, ἀλλ' εἰς τὰ ἡμέτερα ὄρια. Γνωρίζω λοιπὸν σαφῶς, ὅτι ἔρχεται, ἵνα ἐλκύσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του τοὺς ἔτι ἐναντίους αὐτοῦ Θηβαίους. Πῶς εὐρίσκονται δὲ τὰ τῶν Θηβαίων πράγματα, ἀκούσατέ μου. Ὁ Φίλιππος, ὅσους ἡδύνατο ἢ διὰ χρημάτων νὰ πείσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἢ νὰ ἐξαπατήσῃ, ὅλους ἤδη τοὺς ἐτοίμασε παντελῶς ὅμως δὲν δύναται νὰ πείσῃ νὰ ἐνωθῶσιν ἤδη μετ' αὐτοῦ τοὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀντισταθέντας εἰς αὐτὸν, καὶ τώρα ἐναντιουμένους. Τί λοιπὸν σκοπεύει, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν κατέλαβε τὴν Ἐλατείαν; Δεῖξας τὴν δύναμίν του πλησίον τῶν Θηβῶν, καὶ στήσας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τὰ ὄπλα, τοὺς μὲν φίλους του θέλει νὰ διεγείρῃ καὶ θρασύνῃ, τοὺς δὲ ἐναντίους του νὰ καταπλήξῃ, ἵνα ἢ φοβηθέντες ἐνδώσωσιν εἰς ὅσα τώρα δὲν θέλουσιν, ἢ διὰ τῆς βίας ἀναγκασθῶσιν. Ἐὰν λοιπὸν, εἶπον, θελήσωμεν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην, ἐὰν

δυσάρεστόν τι ἔκαμαν οἱ Θηβαῖοι πρὸς ἡμᾶς, καὶ νὰ δυσπι-
 στήσωμεν πρὸς αὐτοὺς, ὡς εἰ ἦσαν μετὰ τῆς μερίδος τῶν
 ἐχθρῶν, πρῶτον μὲν θέλομεν κάμει ὅ,τι ἤθελεν εὐχρηστῆ ὁ
 Φίλιππος· ἔπειτα φοβοῦμαι μήπως οἱ νῦν ἀνθιστάμενοι πρὸς
 αὐτὸν δεχθῶσι τὰς προτάσεις του, καὶ μιᾷ γνώμῃ ὅλοι οἱ
 Θηβαῖοι φιλιππίσωσι, καὶ οὕτως ἀμφοτέροι ἐκστρατεύσωσι
 κατὰ τῆς Ἀττικῆς. Ἄν λοιπὸν πεισθῆτε εἰς ἐμὲ, καὶ θελή-
 σετε νὰ σκεφθῆτε ἀταράχως καὶ ὄχι νὰ φιλονεικῆτε περὶ
 ὧσων θέλω ὀμιλήσει, νομίζω ὅτι καὶ τὰ δέοντα θέλω εἰπεῖ,
 καὶ τὸν ἐπικείμενον εἰς τὴν πόλιν κίνδυνον θέλω διαλύσει.
 Τί λέγω λοιπὸν ὅτι πρέπει; Πρῶτον μὲν νὰ παύσητε
 τὸν παρόντα φόβον, ἔπειτα νὰ μεταφέρητε αὐτὸν ἀφ' ἑαυτῶν
 εἰς τοὺς Θηβαίους καὶ ὅλοι ὑπὲρ ἐκείνων νὰ φοβῆσθε μὴ πά-
 θωσιν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου· διότι πολὺ ἐγγύτερον τῶν δεινῶν
 εἶναι ἐκεῖνοι, καὶ πρότερον ἡμῶν θέλουσι κινδυνεύσει ἐκεῖνοι·
 ἔπειτα δὲ νὰ στρατεύσωσιν εἰς Ἐλευσίνα ἅπαντες οἱ δυνά-
 μενοι νὰ φέρωσιν ὅπλα καὶ οἱ ἰππεῖς, καὶ νὰ δείξητε εἰς
 ὅλους τὸν ἑαυτὸν σας, ὅτι εὐρίσκεσθε ἐν τοῖς ὅπλοις· ἵνα οἱ ἐν
 Θήβαις ὑμέτεροι φίλοι ἐξ ἴσου δύνωνται νὰ ὀμιλῶσι μετὰ παρ-
 ρησίας περὶ τῶν δικαίων, γνωρίζοντες, ὅτι, καθὼς ἐν Ἐλα-
 τεῖα ὑπάρχει μακεδονικὴ δύναμις, ἣτις μέλλει νὰ βοη-
 θήσῃ τοὺς πωλοῦντας τὴν πατρίδα εἰς τὸν Φίλιππον· οὕτως
 ὑπάρχετε καὶ ὑμεῖς ἑτοιμοὶ εἰς τοὺς θέλοντας ν' ἀγωνίζωνται
 ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ θέλετε βοηθήσει, ἂν τις ὑπάγῃ ἐναντίον
 των. Μετὰ ταῦτα παρεκίνησα ὑμᾶς νὰ χειροτονήσητε δέκα
 πρέσβεις, καὶ νὰ κάμῃτε τούτους κυρίους μετὰ τῶν στρατηγῶν
 καὶ τοῦ χρόνου, ὅτε πρέπει οἱ πρέσβεις ν' ἀπέλθωσιν εἰς Θή-
 βας, καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκστρατείας. Ἀφοῦ δὲ ἔλθωσιν οἱ πρέ-
 σβεις εἰς Θήβας, πῶς συμβουλεύω νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ πράγ-
 ματα; εἰς τοῦτο πολὺ προσέξατε. Μὴ ζητεῖτε, εἶπον, οὐδεμίαν
 χάριν παρὰ τῶν Θηβαίων· διότι εἶναι ἄπρεπον ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ

νὰ ζητήσητέ τι· ἀλλ' ὑποχέθητε μόνοι, ὅτι θέλετε τοὺς βοηθήσει, ἐὰν ζητήσωτι, δεικνύοντες ὅτι ἐκεῖνοι μὲν εὐρίσκονται εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους, ἡμεῖς δὲ προβλέπομεν τὸ μέλλον κάλλιον ἢ ἐκεῖνοι· ἴνα, ἐὰν μὲν δεχθῶσι ταῦτα καὶ πεισθῶσιν εἰς ἡμᾶς, κατορθώσωμεν καὶ ὅσα θέλομεν, καὶ πράξωμεν ταῦτα μετὰ προσχήματος ἀξίου τῆς ἡμετέρας πόλεως· ἐὰν δὲ τυχὸν συμβῆ νὰ μὴ ἐπιτευχθῆ τοῦτο, ἐκεῖνοι μὲν ἄς μέμφονται ἑαυτοὺς, ἐὰν εἰς δυστυχίαν τινὰ περιπέσωσι, καθ' ἡμῶν δὲ δὲν θέλει δύνασθαι τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπράξαμεν ἀσυχρόν τι, ἢ ταπεινόν.

§ 55. Εἰπὼν ταῦτα καὶ τὰ παρόμοια τούτων, κατέβην τοῦ βήματος. Ἐν ᾧ δὲ ὅλοι συνεπήνεσαν τὰ λεχθέντα, καὶ οὐδεὶς εἶπέ τι ἐναντίον, ἐγὼ ὄχι μόνον εἶπον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ διὰ ψηφίσματος ἔγραψα· καὶ ὄχι μόνον ἔγραψα, ἀλλὰ καὶ πρέσβυς ὑπῆγον· καὶ ὄχι μόνον ὑπῆγον πρέσβυς, ἀλλὰ καὶ τοὺς Θηβαίους ἔπεισα καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους διὰ πάντων τῶν πραγμάτων διήλθον, καὶ ἔδωκα ἑμαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀπροφυλάκτως εἰς τοὺς τότε περικυκλώσαντας τὴν πόλιν κινδύνους. Φέρε μοι τώρα τὸ τότε παρ' ἐμοῦ προταθὲν ψήφισμα. — Ἀλλὰ τίνα, Λισχίνη, θέλεις νὰ ὀνομάτῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι ἦτο ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν, καὶ τίνα τὸν ἑαυτὸν μου; Θέλεις τὸν μὲν ἑαυτὸν μου νὰ ὀνομάσω Βάταλον ὡς σὺ λοιδορῶν καὶ γλευχῶν ἤθελες μὲ ὀνομάσει, τὸν δὲ ἑαυτὸν σου, ὄχι ἓνα τῶν τυχόντων ἠρώων, ἀλλ' ἓνα ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ εἰτάγουσιν εἰς τὴν σκηνὴν, Κρεσφόντην, ἢ Κρέοντα, ἢ Οἰνόμαον, τὸν ὁποῖον ποτε κακὸς ὑποκριτὴς ὢν σὺ καὶ κακῶς ὑποκρινόμενος ἐν κολλυτῇ, πεσὼν ἐπὶ τῆς σκηνῆς συνέτριψας. Τότε λοιπὸν, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐγὼ ὁ Παιανιεὺς Βάταλος ἐφάνην ὠφελιμώτερος εἰς τὴν πατρίδα σοῦ τοῦ Κοθωκίδου Οἰνομάου· ἐπειδὴ σὺ κατ' οὐδὲν παντελῶς δὲν ἔγεινας χρήσιμος· ἐγὼ

ὁμως ἔκαμνον ὄλα, ὅσα πρέπει νὰ πράττη ὁ ἀγαθὸς πολίτης. — Ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ.

«Ἐπὶ Ἀρχοντος Ναυσικλέους, ἐπὶ τῆς πρυτανείας τῆς φυλῆς Αἰαντίδος, τὴν δεκάτην ἔκτην τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος, ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν· ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον φαίνεται παραβαίνων τὰς πρὸς τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων γενομένας ὑπ' αὐτοῦ συνθήκας περὶ εἰρήνης, διότι καταφρονήσας τοὺς ὅρκους καὶ τὰ δίκαια, ὅσα ἅπαντες οἱ Ἕλληγες σέβονται, καὶ πόλεις παρὰ τὸ δίκαιον ἀφαιρεῖ παντελῶς μὴ ἀνηκούσας εἰς αὐτὸν, τινὰς μάλιστα, καὶ οὐσας τῶν Ἀθηναίων, διὰ πολέμου ἐκυρίευσεν, ἐνῶ παντελῶς δὲν προηδικήθη ὑπὸ τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων· καὶ κατὰ τὸν παρόντα, παραπολὺ προχωρεῖ καὶ εἰς τὴν βίαν, καὶ εἰς τὴν ὀμότητα· διότι ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων εἰς τινὰς μὲν βάλλει ἰδίας τοῦ φρουρὰς καὶ τὰ δημοκρατικὰ τῶν πολιτεύματα καταλύει, τινὰς δὲ, ἀφ' οὗ ἑξανδραποδίτη τοὺς κατοίκους, ἐκ θεμελίων κρημνίζει, εἰς τινὰς δὲ καὶ ἀντὶ Ἑλλήνων κατοικίζει βαρβάρους, φέρων αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ εἰς τοὺς τάφους, πράττων ἀσέβειαν οὐχὶ ἀνοίκειον τῆς βαρβάρου πατρίδος του, οὔτε τοῦ τρόπου του, καὶ τὴν παροῦσάν του εὐτυχίαν καταχρῶμενος, λησμονῶν τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι ἐκ μικροῦ καὶ τοῦ τυχόντος ἔγεινεν ἀνελπίστως μέγας· καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἔβλεπεν αὐτὸν ἀφαιροῦντα ἀδίκως πόλεις βαρβάρους καὶ μὴ ἀνηκούσας εἰς τοὺς Ἕλληγας, ὑπελάμβανεν ὁ Δῆμος, ὅτι ἀνεκτὰ εἶναι τοιαῦτα ἀδικήματα γινόμενα παρὰ τοῦ Φιλίππου εἰς αὐτόν· τῶρα ὁμως βλέπων, ὅτι ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἄλλας μὲν καταφρονεῖ, ἄλλας δὲ κατερμηῶνει,

νομίζει· ὅτι εἶναι δεινὸν καὶ ἀνάξιον τῆς δόξης τῶν προγόνων τὸ νὰ παραβλέπη τοὺς Ἑλληνας νὰ ὑποδουλόωνται· διὰ ταῦτα ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ἀφ' οὗ προσφέρωσιν εὐχὰς καὶ θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, τοὺς κατοικοῦντας καὶ προστατεύοντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐνθυμηθῶσι τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων, ὅτι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο προετίμων νὰ διατηρῶσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων ἢ τὴν ἰδίαν πατρίδα, ἃς εὐαρεστηθῶσι νὰ καθελεύσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν διακόσια πλοῖα, καὶ ὁ Ναύαρχος ν' ἀποπλεύσῃ ἐντὸς τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ ἵππαρχος νὰ ἐξάξωσιν εἰς τὴν Ἐλευσίνα τὰς πεζικὰς καὶ ἵππικὰς δυνάμεις· νὰ στείλωσι δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, πρὸ πάντων δὲ πρὸς τοὺς Θηβαίους, διότι ὁ Φίλιππος εἶναι ἐγγύτατα εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· νὰ προτρέψωσι δὲ αὐτοὺς παντελῶς νὰ μὴ φοβηθῶσι τὸν Φίλιππον, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένωσιν εἰς φύλαξιν καὶ τῆς ἰδίας καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας· καὶ ὅτι ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων παντελῶς δὲν μνησικαχεῖ, εἰάν πρότερον συνέβη μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν, δυσάρεστόν τι, ἀλλ' ἀπεναντίας θέλει βοηθήσει καὶ διὰ δυνάμεων, καὶ διὰ χρημάτων, καὶ διὰ βελῶν, καὶ δι' ὀπλῶν, γνωρίζων, ὅτι τὸ νὰ διαφιλονεικῶσιν αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους, Ἑλληνας ὄντες, περὶ τῆς ἡγεμονίας, εἶναι καλόν, τὸ ν' ἀρχωνται ὁμοῦς ὑπὸ ἀλλοφύλου ἀνθρώπου, καὶ νὰ ἀποστερῶνται τῆς ἡγεμονίας, εἶναι ἀνάξιον τῆς δόξης τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν προγόνων· καὶ προσέτι ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων παντελῶς δὲν θεωρεῖ τὸν Δῆμον τῶν Θηβαίων ξένον οὔτε κατὰ τὴν συγγένειαν, οὔτε κατὰ τὸ δρόφυλον· ἀνενθυμεῖται δὲ καὶ τῶν ἑαυτοῦ προγόνων τὰς εὐεργεσίας εἰς τοὺς προγόνους τῶν Θηβαίων· ἐπειδὴ, ἐνθ' οἱ παῖδες τοῦ Ἡρακλέους ἀπεσπέρηθησαν ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων τῆς πατρίδος βασιλείας, τοὺς ἐπανέφερον εἰς αὐτὴν,

νικήσαντες διὰ τῶν ὅπλων τοὺς προσπαθοῦντας ν' ἀδικήσωσι κατὰ τι τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους· ὑπεδέχθημεν δὲ καὶ τὸν Οἰδίπουν καὶ τοὺς ἐκ Ἐθῶν συνεξορισθέντας μετ' αὐτοῦ· ἐπράξαμεν δὲ πρὸς τοὺς Ἐθθαίους καὶ ἄλλα πολλὰ φιλόανθρωπα καὶ ἔνδοξα εὐεργετήματα. Διὰ ταῦτα οὐδὲ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων θέλει ἀδικησῆσαι περὶ τῶν συμπερόντων τῶν Ἐθθαίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Οἱ τρέσβεις δὲ θέλουσι συνθηκολογήσει πρὸς αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν, καὶ ἀμοιβαῖον δικαίωμα ἐπιγαμίας, καὶ θέλουσι δῶσει καὶ λάβει ὄρκους. Πρέσβεις, Δημοσθένης Δημοθέου Παιανιεύς, Ὑπερίδης Κλεάνδρου Σφήττιος, Μνησιθείδης Ἀντιφάνης Φρεάρριος, Δημοκράτης Σωφίλου Φλυεύς, Κάλλαισχος Διοτίμου Κοθωκίδης.»

§ 56. Τοῦτο τὸ ψήφισμα ἔγεινεν ἀρχὴ διαπραγματεύσεως τῶν Ἐθθαϊκῶν πραγμάτων, καὶ πρώτη ἀποκατάστασις φιλίας, ἐν ᾗ τὰ προηγούμενα τούτων εἶχον καταντήσει ὑπὸ τούτων εἰς ἔχθραν καὶ μῖτος, καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων πρὸς ἀλλήλας. Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τὴν πόλιν περικυκλώσαντα κίνδυνον ἔκαμε νὰ περάσῃ, ὡς νέφος. Ἴδιον δὲ τοῦ δικαίου πολίτου ἦτο τότε νὰ δείξῃ εἰς ἔλους, ἐὰν εἶχε καλλίτερόν τι τούτων, καὶ ὄχι τῶρα νὰ ἐλέγχῃ. Διότι ὁ σύμβουλος καὶ ὁ συκοφάντης, εἰς κἀνὲν ἄλλο οὐδὲ ὅπως ὁμοιάζοντες, εἰς τὸ ἐξῆς πλεῖστον διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων· διότι ὁ μὲν σύμβουλος ἐκφράζει τὴν γνώμην του προτοῦ νὰ συμβῶσι τὰ πράγματα, καὶ δίδει τὸν ἑαυτὸν του ὑπεύθυνον εἰς τοὺς πεισθέντας, εἰς τὴν τύχην, εἰς τοὺς καιροὺς, εἰς τὸν θέλοντα· ὁ δὲ συκοφάντης σιγήσας, ὅτε ἔπρεπε νὰ ὁμιλήτῃ, ἂν συμβῆ δυστύχημά τι, τοῦτο ὑπὸ φθόνου διαβάλλει· ἦτο λοιπὸν, τὸ ὅποσον εἶπον, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς κατάλληλος διὰ τὸν φροντίζοντα περὶ τῆς πόλεως ἄνδρα, καὶ διὰ τοὺς δικαίους λόγους. Ἐγὼ δὲ τσαύτην ὑπερβολὴν ἀναδέχομαι κατὰ τοῦ

ιδίου μου ἑαυτοῦ, ὥστε, ἂν τις δύνηται τώρα νὰ δείξῃ καλ-
λίτερόν τι τῶν τότε παρ' ἐμοῦ ῥηθέντων, ἢ ἐν γένει· ὅτι ὑπῆρ-
χεν ἄλλο τι, ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι ἀδικῶ. Διότι ἐὰν τώρα ἦναι
δυνατὸν νὰ παρατηρήσῃ τίς τι, τὸ ὁποῖον ἤθελε χρησιμεύσει
τότε πρᾶχθῆν, λέγω ὅτι τοῦτο ἐμὲ δὲν ἐλάνθανεν· ἐὰν λοι-
πὸν μῆτε εἶναι, μῆτε ἦτο, μῆτε δύναται τις ἀδόμη καὶ σήμε-
ρον νὰ εἴπῃ τι ὀρθότερον, τί ἔπρεπε νὰ κάμω ἐγὼ ὁ σύμβου-
λος; ὄχι· νὰ ἐκλέξω τὰ φαινόμενα ἄριστα καὶ δυνατά; Τοῦτο
λοιπὸν ἔκαμα ἐγὼ, ἐν ᾧ ὁ κήρυξ ἤρώτα, Ἀισχίνη, «Τίς θέλει
ν' ἀγορεύσῃ;» καὶ ὄχι, «Τίς θέλει νὰ μεμψιμοιρῇ περὶ τῶν
παρελθόντων;», οὐδὲ, «Τίς θέλει νὰ ἐγγυηθῇ τὰ μέλλοντα
γενέσθαι;» Ἐν ᾧ λοιπὸν σὺ ἐκάθου ἐν ταῖς συνελεύσεσιν
ἄφωνος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐγὼ παρουσιασθεὶς εἰς
τὸ βῆμα ἐδημηγόρησα. Ἐπειδὴ λοιπὸν τότε δὲν ἐδείξας τὰ
ἄριστα, ἀλλὰ τώρα τοῦλάχιστον δεῖξον. Εἰπέ, τίς λόγος, τὸν
ὁποῖον ἔπρεπε ν' ἐπινοήσω, ἢ καιρὸς, συμφέρων εἰς τὴν πό-
λιν, παρημελήθη παρ' ἐμοῦ; καὶ ποία συμμαχία, ποία πρᾶ-
ξις, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶλλον ἔπρεπεν ἐγὼ νὰ ὀδηγήσω τοὺς
Ἀθηναίους;

§ 57. Ἀλλὰ βεβαίως τὸ μὲν παρελθὸν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι
ἀφίνουσι, καὶ οὐδεὶς περὶ τούτου δὲν προτείνει νὰ γείνη σύσκε-
ψις, τὸ δὲ μέλλον, ἢ τὸ παρὸν ἀνάγονται εἰς τὰ ἀπαιτούντα
τὴν γνωμοδότησιν τοῦ συμβούλου. Τότε λοιπὸν τὰ μὲν τῶν
δεινῶν, ὡς ἐφαίνετο, ἔμελλον νὰ συμβῶσι, τὰ δὲ ἤδη ὑπῆρ-
χον· ἐπὶ τούτων δὲ παρατῆρει τὴν προκίρῃσιν τῆς πολιτικῆς
μου διαγωγῆς, καὶ μὴ συκοφάντει τὰ συμβάντα. Διότι τὸ μὲν
τέλος ὄλων τῶν πραγμάτων γίνεται, ὡς ὁ θεὸς θέλει· ἢ δὲ
δειχθεῖσα προκίρῃσις φανερόναι αὐτὴν τὴν γνώμην τοῦ συμ-
βούλου. Μὴ λογαρίαζε λοιπὸν ὡς ἰδικόν μου ἀδίκημα, ἂν
συνέβῃ νὰ νικήσῃ ὁ Φίλιππος κατὰ τὴν μάχην. Διότι τὸ
τέλος τούτου ἐξήρητο ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ θεοῦ, οὐχὶ ἐξ

ἐμοῦ. Ἄλλα δεῖξόν μοι ὅτι ἅπαντα ἐκεῖνα, ὅσα ἦσαν δυνατὰ κατὰ τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς καὶ προστίμησα νὰ πράξω, δὲν ἔπραξα καὶ δικαίως, καὶ ἐπιμελῶς, καὶ ὑπὲρ δύναμιν φιλοπόνως, ἢ ὅτι ἐπεχείρησα πράγματα ὄχι καλὰ, οὐδὲ ἄξια τῆς πόλεως, οὐδὲ ἀναγκαῖα, καὶ τότε πλέον κατηγορεῖ με. Ἐὰν δὲ ὁ ἐπιπεσὼν κεραυνὸς ἦτο ἰσχυρότερος ὄχι μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τί πρέπει νὰ κάμωμεν; ὡς εἰ ἤθελέ τις κατηγορεῖ κυβερνήτην πλοίου ὡς αἴτιον ναυαγίου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔπραξεν ἅπαντα τὰ πρὸς σωτηρίαν ἀπαιτούμενα, καὶ δι' ὄλων τῶν ἀναγκαιῶν ἐφωδίασε τὸ πλοῖον, διὰ τῶν ὁποίων ὑπελάμβανεν ὅτι ἤθελε σωθῆ, ἀλλὰ, διότι περιέπεσεν εἰς τρικυμίαν, καὶ ἐχάλασαν τὰ σκεύη του, ἢ καὶ ὄλως διόλου συνετρίβησαν, ἐναυάγησεν. Ἄλλ' ὁ κυβερνήτης, ἤθελεν εἰπεῖ, ἐγὼ οὔτε ἐκυβέρνων τὸ πλοῖον. Ἄλλ' ὁμοίως οὐδὲ ἐγὼ ἐστρατήγουν ἐν τῇ μάχῃ, οὔτε τῆς τύχης κύριος ἤμην, ἀλλ' ἡ τύχη ἦτο κυρία τῶν πάντων. Ἄλλ' ἐκεῖνο συλλογίσθητι, καὶ παρατήρησον, ἐὰν πολεμοῦντες ἡμεῖς μετὰ τῶν Θηβαίων ἐπέπρωτο οὕτω νὰ κακοπραγήσωμεν, τί ἔπρεπε νὰ περιμένωμεν, ἐὰν μὴδὲ τούτους εἶχομεν συμμάχους, ἀλλ' ἦνοῦντο μετὰ τοῦ Φιλίππου, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Φίλιππος πάντα τρόπον μετεχειρίσθη; Καὶ ἂν τώρα, ἐν ᾧ ἡ μάχη ἐγένετο εἰς τριῶν ἡμερῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς, τοσοῦτος κίνδυνος καὶ φόβος κατέλαβε τὴν πόλιν, τί ἔπρεπε νὰ περιμένωμεν, ἂν που πλησίον τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς αὐτὸ τὸ ἴδιον δυστύχημα συνέβαιnen; Ἄρα γε καταλαμβάνεις, ὅτι τώρα μὲν μία ἡμέρα ἀποστάσεως, καὶ δύο, καὶ τρεῖς ἔδωκαν εἰς τὴν πόλιν πολλὰ μέσα σωτηρίας, ἵνα σταθῶμεν ὄρθιοι, ἵνα συνέλθωμεν, ἵνα ἀναπνεύσωμεν; ἀλλὰ τότε . . .; ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἶπω τὰ δεινὰ, τῶν ὁποίων μὴδὲ πεῖραν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς θεοῦ τινος εὐνοια, καὶ διότι ἡ

πόλις προέταξεν ὡς προμαχῶνα ταύτην τὴν συμμαχίαν, τὴν ὁποίαν σὺ κατηγορεῖς.

§ 58. Εἶπον ταῦτα πάντα τὰ πολλὰ, ἄνδρες δικασταί, ἀποτεινόμενος πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τοὺς περισσῶτας ἔξωθεν τῶν δρυφάκτων, καὶ ἀχροαζομένους με· ἐπειδὴ, ὅσον ἀφορᾷ τοῦτον τὸν ἀξιοκαταφρόνητον, ὀλίγοι καὶ σαφεῖς λόγοι ἐξήρ-
κουν με. Ἐὰν τῷ ὄντι, Λισχίνη, μόνος σὺ τῶν ἄλλων προε-
γνώριζες τὰ μέλλοντα, ὅτε συνεσκέπτετο ἡ πόλις περὶ τού-
των, τότε ἔπρεπε σὺ νὰ τὰ προεῖπης· ἐὰν ὅμως δὲν τὰ προεῖ-
δες, τῆς αὐτῆς ἀγνοίας εἶσαι ὑπεύθυνος μετὰ τῶν ἄλλων.
"Ὡστε τί μᾶλλον σὺ κατηγορεῖς ταῦτα κατ' ἐμοῦ ἢ ἐγὼ
κατὰ σοῦ; Τοσοῦτον δὲ ἐγὼ ἔγεινα καλλίτερος πολίτης παρὰ
σὲ εἰς αὐτὰ ταῦτα περὶ ὧν ὀμιλῶ (καὶ δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω
ἀκόμη περὶ τῶν ἄλλων), ὅσον ἐγὼ μὲν ἀφωσίωσα τὸν ἑαυ-
τόν μου εἰς ὅσα ἐφαίνοντο ὅτι συνέφερον εἰς ὄλους, μὴ φο-
βηθεῖς οὐδὲ λογαριάσας κἀνένα κίνδυνον· σὺ ὅμως οὔτε ἄλλα
εἶπες καλλίτερα τούτων (διότι ἂν ἔλεγες, δὲν ἤθελον παρε-
δεχθῆ ταῦτα), οὐδὲ εἰς ταῦτα, ὅσα ἐγὼ εἶπον καὶ σὺ δὲν
ἠναντιώθης, ἐφάνης παντελῶς χρήσιμος διὰ τῆς συνδρομῆς
σου. "Ὅ,τι δὲ ἤθελε κάμει κατὰ τῆς πατρίδος του ὁ φαυλό-
τατος καὶ ἐχθρικώτατος ἄνθρωπος, τοῦτο ἐφάνης ὅτι ἔκαμες
σὺ μετὰ τὰ λυπηρὰ συμβεβηκότα· καὶ ἐνῶ ὁ Ἄριστρατος ἐν
Νάξῳ, καὶ ὁ Ἀριστόλαος ἐν Θάσῳ, οἱ παντοτεινοὶ ἐχθροὶ
τῆς ἡμετέρας πόλεως, εἰσάγουσιν εἰς δίκην τοὺς φίλους τῶν
Ἀθηναίων, συγχρόνως καὶ ὁ Λισχίνης ἐν Ἀθήναις κατη-
γορεῖ τὸν Δημοσθένην. Καὶ ὅμως ὅστις εὐδοκίμων ἐγκαυχᾶ-
ται ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι τῶν Ἑλλήνων, εἶναι δίκαιον οὗτος
νὰ κατασταφῆ μᾶλλον ἢ νὰ κατηγορῆ ἄλλον. Καὶ ἐκεῖνος,
εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος συνάμα,
οἱ αὐτοὶ καιροὶ εἶναι πρόξενοι ὠφελείας, οὗτος δὲν εἶναι δυ-
νατὸν νὰ ἦναι εὖνους εἰς τὴν πατρίδα του· γίνεται δὲ φανε-

ρὸν τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ζωῆς σου, καὶ ἐκ τῶν πράξεών σου, καὶ ὅταν πολιτευῆσαι. Πρόκειται νὰ ἐνηργηθῇ τι ἐκ τῶν νομιζομένων συμφερόντων εἰς ὑμᾶς; ἄφρονος ὁ Αἰσχίνης. Συνέβη τι ἐναντίον, ὅποιον δὲν ἔπρεπε; παρουσιάζεται κατηγορος ὁ Αἰσχίνης· καθὼς τὰ παλαιὰ τραύματα καὶ συντρίμματα ἀναφαίνονται, ὅταν ἀσθενήσῃ τὸ σῶμα, οὕτω καὶ καὶ ὁ Αἰσχίνης ἀναφαίνεται τότε, ὅταν δυστυχῆσῃ ἡ πατρίς.

§ 59. Ἐπειδὴ δὲ πολὺ ἐπιμένει κατηγορῶν με διὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἤτταν, θέλω νὰ εἶπω καὶ τι παράδοξον καὶ παρακαλῶ, διὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, κάνεις νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν ὑπερβολὴν μου, ἀλλ' εὐνοϊκῶς ὡς θεωρήσῃ τὸ λεγόμενον. Ἐὰν εἰς ἅπαντας ἦσαν προεγνωσμένα τὰ μέλλοντα νὰ γείνωσι καὶ ἅπαντες τὰ προέδλεπον, καὶ σὺ Αἰσχίνη, τὰ προέλεγες, καὶ διεμαρτύρου φωνάζων καὶ κραυγάζων, ὅστις ὁμῶς οὐδὲ λέξιν εἶπες, οὐδὲ, καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἡ πόλις ἔπρεπε νὰ μὴ πράξῃ ὅσα ἐγὼ τότε ἐψήφισα, ἐὰν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἢ τὴν δόξαν τῆς, ἢ τοὺς προγόνους, ἢ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Τώρα μὲν φαίνεται, ὅτι ἀπέτυχεν εἰς τὰ πράγματα, τὸ ὅποιον εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἶναι κοινόν, ὅταν ὁ θεὸς ταῦτα θέλῃ· ἀλλὰ τότε ἔχουσα ἀξίωσιν νὰ προΐσταται ὅλων τῶν ἄλλων, ἐὰν ἀπειγῆ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ παρ' ἐμοῦ προταθέντα, ἤθελε κατηγορηθῆ, ὅτι προέδωκεν ἅπαντας εἰς τὸν Φίλιππον. Διότι ἐὰν ταῦτα ἄφινεν ἀμαχητὴ ἡ πόλις, ὑπὲρ τῶν ὁποίων πάντα κίνδυνον ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι, τίς δὲν ἤθελε περιφρονῆσαι σέ; ὄχι δὲ τὴν πόλιν, οὐδ' ἐμέ. Διὰ ποίων ὀμμάτων, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἠθέλομεν βλέπει τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἐρχομένους ἀνθρώπους, ἐὰν τὰ μὲν πράγματα ἔφθνον, εἰς τὴν ὁποίαν σήμερον εὐρίσκονται κατὰστασιν; ὁ δὲ Φίλιππος ἐξελέγετο ἡγεμῶν καὶ κύριος ἅπαντων τῶν Ἑλλήνων, ἄλλοι δὲ χωρὶς ἡμῶν ἔαχονον τὸν ἀγῶνα περὶ τοῦ νὰ μὴ γείνωσι ταῦτα, καὶ μά-

λιστα ἐνῶ ἡ πόλις κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους ποτὲ δὲν
 προετίμησεν ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν κίνδυνον ὑπὲρ
 τῶν καλῶν; Διότι τίς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἢ τίς ἐκ τῶν βαρ-
 βάρων δὲν γνωρίζει, ὅτι καὶ παρὰ τῶν Θηβαίων, καὶ παρὰ
 τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν γενομένων κατὰ τοὺς παρελθόντας
 χρόνους πλέον ἰσχυρῶν παρὰ τοὺς Θηβαίους, καὶ παρ' αὐτοῦ
 τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης καὶ
 εὐχαριστήσεως ἐδόθη τοῦτο εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν. Ὅτι
 θέλει νὰ λάβῃ καὶ νὰ ἔχῃ τὰ ἰδικά της, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ τὰ
 προσταζόμενα, καὶ ν' ἀρίνη ἄλλον νὰ προσταταται τῶν Ἑλ-
 λήνων; Ἄλλὰ δὲν ἦσαν ταῦτα, ὡς φαίνεται, οὔτε πάτρια
 εἰς τοὺς τότε Ἀθηναίους, οὐδὲ ἀνεκτὰ, οὐδ' ἔμφυτα, οὐδὲ
 πώποτε κάνεις ἠδυνήθη καθ' ἕλον τὸν χρόνον νὰ πείσῃ τὴν
 πόλιν, ἵνα ἐνωθῇ πρὸς τοὺς ἰσχύοντας μὲν, ἀλλὰ μὴ πράτ-
 τοντας τὰ δίκαια, καὶ νὰ ἔχῃ ἀσφάλειαν μετὰ δουλείας·
 ἀλλὰ καθ' ἕλον τὸν χρόνον ἐξηκολούθει ἀγωνιζομένη καὶ
 κινδυνεύουσα περὶ πρωτείων, καὶ τιμῆς, καὶ δόξης. Καὶ
 ταῦτα οὕτω σεμνὰ καὶ προσήκοντα εἰς τὰ ὑμέτερα ἦθη ὑμεῖς
 ὑπολαμβάνετε ὅτι εἶναι, ὥστε ἐπαινεῖτε μάλιστα ἐκ τῶν
 προγόνων ἐκείνους, οἵτινες ἔπραξαν ταῦτα· εὐλόγως. Καὶ τίς
 δὲν ἤθελε θαυμάσει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους διὰ τὴν ἀρετὴν
 των, οἵτινες ὑπέμειναν ν' ἀφήσωσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν
 βαρβάρων καὶ τὴν χώραν, καὶ τὴν πόλιν, καὶ ἐμβῆκαν εἰς
 τὰ πλοῖα, ἵνα μὴ κάμωσι τὸ προσταττόμενον, καὶ τὸν μὲν
 Θεμιστοκλέα τὰν ταῦτα συμβουλευσάντα, στρατηγὸν ἐξέλε-
 ξαν, τὸν δὲ Κυρσίλον, τὸν ἐκράσαντα γνώμην, ἵνα ὑπα-
 κούσωσιν εἰς τὰ ἐπιταττόμενα, ὅχι μόνον ἐλιθοβόλησαν αὐ-
 τὸν, ἀλλὰ καὶ αἱ ὑμέτεραι γυναῖκες ἐλιθοβόλησαν τὴν γυ-
 ναϊκά του; Διότι οἱ τότε Ἀθηναῖοι δὲν ἐζήτουν οὔτε ῥή-
 τορα, οὔτε στρατηγὸν, διὰ τοῦ ὁποίου ἤθελον γείνει εὐτυχεῖς
 μετὰ δουλείας· ἀλλ' οὐδὲ νὰ ζῶσιν ἤθελον, ἐὰν δὲν ἠδύ-

ναντο ἐλευθέρως ζῆν· ἐπειδὴ ἕκαστος αὐτῶν ἐνόμιζεν, ὅτι ἐγεννήθη ὄχι μόνον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος. Καὶ τί διαφέρει τὸ ἐν τοῦ ἄλλου; ὅτι ὁ μὲν νομίζων ὅτι ἐγεννήθη διὰ μόνους τοὺς γονεῖς του, περιμένει τὸν πεπρωμένον καὶ τὸν αὐτόματον τῆς φύσεως θάνατον· ὁ δὲ καὶ διὰ τὴν πατρίδα, θέλει προτιμήσει ν' ἀποθάνῃ, ἵνα μὴ ζήσῃ νὰ ἴδῃ ταύτην δούλην γινομένην, καὶ νομίζει τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, τὰς ὁποίας εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ὑποφέρῃ ὅταν ὑποδουλωθῇ ἡ πατρίς, φοβερωτέρας τοῦ θανάτου.

§ 60. Ἐὰν δὲ ἐπέχειρουν νὰ εἶπω τοῦτο, ὅτι τάχα ἐγὼ προήγαγον ὑμᾶς νὰ φρονῆτε ἀξία τῶν προγόνων, εὐλόγως πάντες ἠθέλητε μ' ἐπιπλήξει· ἀλλὰ τώρα ἐγὼ ὁμολογῶ ἰδικά σας τὰ τοιαῦτα φρονήματα· καὶ δεικνύω, ὅτι καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτο τὸ φρόνημα εἶχεν ἡ πόλις· μόνον δὲ καὶ ἐγὼ μετέχω ἐκ τῆς καταβαλλομένης ὑπηρεσίας εἰς ἕκαστον τῶν πεπραγμένων. Ὁ δὲ Αἰσχίνης κατηγορῶν ὄλας μου τὰς πράξεις, καὶ προτρέπων ὑμᾶς νὰ φανῆτε πικροὶ κατ' ἐμοῦ, ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ἔγεινα αἷτιος φόβων καὶ κινδύνων εἰς τὴν πόλιν, προσπθεῖ ἐμὲ μὲν ν' ἀποστερήσῃ τῆς προκαίρου τιμῆς τοῦ στεφάνου, παρ' ὑμῶν δὲ ἀφαιρεῖ τὰ εἰς ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἐγκώμια. Διότι ἐὰν καταδικάσῃτε τὸν Κτησιφῶντα, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἐγὼ δὲν ἐπολιτεύθην τὰ βέλτιστά, θέλετε φανῆ ὅτι ἐσφάλετε πολεμήταντες κατὰ τοῦ Φιλίππου, καὶ ὄχι ὅτι ἐπάθατε τὰ συμβάντα ἐκ δυσμενείας τῆς τύχης. Ἄλλ' ὄχι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄχι δὲν ἐσφάλετε ἀναλαβόντες ἐφ' ὑμῶν τὸν κίνδυνον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας ἀπάντων· ὄχι, μὰ τοὺς προκινδυνεύσαντας προγόνους ἐν Μαραθῶνι, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταχθέντας, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχῆσαντας, καὶ τοὺς ἐν Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν τοῖς δημοσίοις μνημείοις κειμένους, τοὺς ὁποί-

ους ὅλους ὁμοίως ἢ πόλις, διὰ τῶν αὐτῶν τιμήσασα τιμῶν, ἔθαψεν, Αἰσχίνῃ· καὶ ὄχι μόνον τοὺς εὐτυχήσαντας αὐτῶν, ἢ τοὺς νικήσαντας μόνους. Καὶ δικαίως· διότι ὅλοι ἔπραξαν ὅ,τι ἦτο ἔργον ἀγαθῶν ἀνδρῶν. Τύχην ὅμως ὑπέστησαν τοιαύτην, ὁποῖαν ὁ θεὸς ἔδωκεν εἰς ἕκαστον. Ἐπειτα, ὦ κατάρτατε καὶ γραμματοκύφων, σὺ, θέλων ν' ἀποστερήτης ἐμὲ τῆς τιμῆς καὶ φιλανθρωπίας τούτων, ἔλεγες τρόπαια, καὶ μάχας, καὶ παλαιὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι μετὰ τοῦ παρόντος ἀγῶνος; ἐγὼ δὲ, ὦ τριταγωνιστὰ, ὁ παρουσιαζόμενος σύμβουλος τῆς πόλεως ν' ἀγωνισθῆ περὶ τῶν πρωτείων, τίνος τὸ φρόνημα λαθῶν, ἔπρεπε νὰ ἀναβαίνω ἐπὶ τὸ βῆμα; τὸ φρόνημα τοῦ μέλλοντος νὰ συμβουλευθῆ πράγματα ἀνάξια τῶν Ἀθηναίων; ἀλλὰ δικαίως τότε ἔπρεπε ν' ἀποθάνω. Ἄλλ' οὐδ' ὑμεῖς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συλλογιζόμενοι, νὰ κρίνητε τὰς ἰδιωτικὰς καὶ τὰς δημοσίας δίχας· ἀλλὰ τὰ μὲν συμβόλαια τοῦ καθημερινοῦ βίου πρέπει νὰ κρίνητε παρατηροῦντες τοὺς ἰδιαιτέρους νόμους καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἔργα τῶν συμβαλλομένων, τὴν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων διαγωγὴν τῶν πολιτευομένων, ἀποβλέποντες εἰς τὰ φρονήματα τῶν προγόνων· καὶ ὅταν εἰσέρχησθε νὰ κρίνητε περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ἕκαστος ὑμῶν πρέπει νὰ νομίζῃ, ὅτι, ὁμοῦ μετὰ τῆς δικαστικῆς βακτηρίας καὶ τοῦ δικαστικοῦ συμβόλου, παραλαμβάνει καὶ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως, ἐὰν νομίζητε ὅτι πρέπει νὰ κάμνητε ἄξια τῶν προγόνων ἔργα.

§ 61. Ἄλλ' ἐξέπεσα διὰ τῆς διηγήσεως εἰς τὰς πράξεις τῶν προγόνων ὑμῶν, καὶ παρέτρεξα ψηφίσματά τινα καὶ πράξεις. Θέλω λοιπὸν νὰ ἐπανέλθω, ὅθεν εἰς ταῦτα ἔκαμα τὴν παρέκβασιν. Ἄμα λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Θήβας, εὐρήκαμεν ἐκεῖ παρόντας πρέσβεις τοῦ Φιλίππου, καὶ τῶν Θεσσαλῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, καὶ τοὺς μὲν ὑμετέρους φίλους πε-

φοβισμένους, τοὺς δὲ τοῦ Φιλίππου θαρραλέους. Πρὸς ἀποδειξιν δὲ, ὅτι δὲν λέγω ταῦτα τῶρα ἕνεκα τοῦ συμφερόντός μου, ἀνάγνωθί μοι τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν τότε εὐθὺς ἡμεῖς οἱ πρέσβεις ἐπέμψαμεν. Καὶ ὅμως ὁ Αἰσχίνης τοσαύτην ὑπερβολὴν συκοφαντίας κατ' ἐμοῦ μεταχειρίζεται, ὥστε λέγει, ἐάν τι καλῶς ἐπράχθη, αἴτιον τούτου εἶναι ἢ τότε περιστασις· ἀπάντων δὲ τῶν ἄλλων συμβάντων, ὅσα κακῶς ἀπέβησαν, αἰτίαν λέγει ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν τύχην. Καὶ κατὰ τὸν Αἰσχίνην, ἐγὼ ὁ γνωμοδοτήσας ὡς σύμβουλος, καὶ διὰ λόγου τὰ πρακτέα ἀποδείξας ὡς ῥήτωρ, φαίνομαι εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν εἶμαι συναίτιος οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐπράχθησαν ἐκ τῶν λόγων ἢ ἐκ τῶν συμβουλῶν μου· τῶν δὲ ἀτυχῶς συμβάντων, ἕνεκα τῶν ὄπλων καὶ τῶν κατὰ τὴν στρατηγίαν, τῷ φαίνομαι ὅτι μόνος ἐγὼ εἶμαι αἴτιος. Δύναται λοιπὸν νὰ γείνη ὠμότερος ἢ καταρατότερος συκοφάντης τούτου; Λέγε τὴν ἐπιστολήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 1)

Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ Θηβαῖοι συνεχρότησαν συνέλευσιν, ἐπαρουσίασαν εἰς αὐτὴν προτέρους ἡμῶν τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου, διότι προετιμῶντο ἐκεῖνοι ὡς ἔχοντες τάξιν συμμάχων· καὶ παρουσιασθέντες εἰς τὸ βῆμα ἐδημηγόρουν, πολλὰ μὲν ἐγκωμιάζοντες τὸν Φίλιππον, πολλὰ δὲ κατηγοροῦντες ὑμᾶς, ἀνενθυμίζοντες ὅλα, ὅσα ποτὲ ἐπράξατε ἐναντία τῶν Θηβαίων. Τὸ δὲ συμπέρασμα τοῦ λόγου αὐτῶν ἦτο, ἐζήτησαν ν' ἀποδώσωσιν οἱ Θηβαῖοι χάριν δι' ὅσας εὐεργεσίας ἔλαβον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, καὶ νὰ ἐκδικηθῶσιν ὑμᾶς δι' ὅσα παρ' ὑμῶν ἠδικήθησαν, δι' οὗ τινος τῶν δύο τρόπων θέλουσιν· ἢ ἀφίνοντες τὸν στρατὸν τοῦ Φιλίππου νὰ διαβῇ ἐκ τῆς χώρας των,

4 Ἀπὸ τούδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ κειμένου καὶ αἱ ἐπιστολαί, καὶ τὰ ψηφίσματα, καὶ οἱ μάρτυρες.

ἵνα στρατεύσῃ καθ' ὑμῶν, ἢ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Φιλίππου νὰ συνεκστρατεύσῃσι κατὰ τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἐδείκνυον, ὡς ἐνόμιζον, ὅτι ἂν οἱ Θηβαῖοι ἀκολουθήσωσι τὰς συμβουλὰς αὐτῶν, θέλουσι μεταφερθῆ διαρπαζόμενα ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὴν Βοιωτίαν τὰ ζῶα τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὰ ἀνδράποδα, καὶ τὰλλα ἀγαθὰ· ἐὰν δὲ ἀκολουθήσωσιν ὅ,τι μέλλομεν ἡμεῖς νὰ τοῖς εἴπωμεν, τὰ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἀγαθὰ θέλουσι διαρπασθῆ ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ γενησομένου πολέμου· καὶ ἄλλα πολλὰ ἔλεγον πρὸς τοῦτοισι, τῶν ὁποίων ὅλα εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπέβλεπον. Τὴν δὲ λεπτομερῆ διήγησιν ἐκείνων, ὅσα ἡμεῖς πρὸς ταῦτα ἀντείπομεν, ἤθελον θεωρῆσαι ὡς τι πολυτιμότερον τοῦ βίου μου ὄλου· φοβοῦμαι ὁμῶς μήπως, ἐπειδὴ παρῆλθον οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι, νομίζοντες ὡτὰν εἰ κατακλυσμὸς τις παρέσυρε καὶ ἐπλάκωσεν ἐκεῖνα τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, νομίσητε ματαίαν ἐνόχλησιν τὸ νὰ γίνηται πλέον λόγος περὶ τούτων. Ἀκούσατε δὲ μόνον, ὅσα ἐπέισαμεν ἡμεῖς τοῖς Θηβαίοις· καὶ ὅσα πρὸς ἡμᾶς ἀπεκρίθησαν. Λάβε τοῦτο καὶ ἀνάγνωθι.

Α Π Ο Κ Ρ Ι Σ Ι Σ Θ Η Β Α Ι Ω Ν .

§ 33. Μετὰ ταῦτα λοιπὸν προσεκάλεσαν ὑμᾶς οἱ Θηβαῖοι, καὶ ἔστειλαν καὶ σᾶς ἔφερον. Σεῖς δὲ ἐξήλθετε, ἐβουθεῖτε, ἵνα παραλείψω τὰ ἐν τῷ μεταξὺ· καὶ μετὰ τῆς οἰκείότητος ἐδέχοντο ὑμᾶς, ὥστε ἐν ᾧ οἱ ὀπλίται καὶ ἱππεῖς αὐτῶν ἦσαν ἔξω τῆς πόλεως ἐστρατοπεδευμένοι, ἐδέχοντο τὸ στρατεύμα ὑμῶν εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὴν πόλιν μεταξὺ τῶν παίδων καὶ τῶν γυναικῶν τῶν καὶ τῶν πλέον τιμιωτάτων. Καὶ οὕτως ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν ἔδειξαν οἱ Θηβαῖοι ὑπὲρ ὑμῶν εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους τρία ἐγκώμια, τὰ κάλλιστα· ἐν μὲν ἀνδρίας, ἄλλο δὲ δικαιοσύνης· καὶ τρίτον σωφροσύνης· Καὶ

τῷ ὄντι τὸ νὰ προτιμήσωσι νὰ συναγωνισθῶσι μεθ' ὑμῶν μάλλον κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἢ μετὰ τοῦ Φιλίππου καθ' ὑμῶν, ἔκριναν ὑμᾶς καὶ ἀνδρειότερους, καὶ ὅτι δικαιοτέρα τοῦ Φιλίππου ζητεῖτε· καὶ τὸ νὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς ὑμᾶς ὅσα καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι μετὰ πλείστης προσοχῆς φυλάττουσι, τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, ἔδειξαν ὅτι ἔχουσι περὶ ὑμῶν πίστιν σωφροσύνης. Εἰς ἅπαντα δὲ ταῦτα, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὀρθῶς ἐφάνησαν ὅτι ἐσκέφθησαν περὶ ὑμῶν· διότι, καὶ τοι εἰς τὴν πόλιν εἰτῆλθεν ὁ στρατὸς ὑμῶν, οὐδεὶς ὄμως δι' οὐδὲν, ἔστω καὶ ἀδίνως, δὲν κατηγόρησεν ὑμᾶς· τοσαύτην σωφροσύνην ὑμεῖς ἔδειξατε. Δις δὲ συμπαραταχθέντες εἰς μάχην, κατὰ τὰς δύο πρώτας μάχας, τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν χειμερινήν, ὅχι μόνον ἔδειξατε τὸ ἑαυτὸν σας ἄμεμπτον, ἀλλὰ καὶ θαυμαστὸν διὰ τὴν εὐταξίαν, διὰ τὴν πολεμικὴν ἐοικμασίαν, καὶ διὰ τὴν προθυμίαν. Καὶ διὰ ταῦτα παρὰ μὲν τῶν ἄλλων ἀπεδίδοντο ἔπαινοι πρὸς ὑμᾶς, παρ' ὑμῶν δὲ προσεφέροντο θυγαῖ καὶ δημόσια τελεταὶ εἰς τοὺς θεοὺς. Ἐγὼ δὲ εὐχαρίστως ἤθελον ἐρωτήσαι τὸν Αἰσχίνην· ὅτε ταῦτα ἐγίνοντο καὶ ἡ πόλις ἦτο γεράτη ἐνθουσιώδους διαθέσεως, καὶ χαρᾶς, καὶ ἐπαίνων, τί ἔκαμνε, συνέθεε καὶ συνηφραίνετο ὁμοῦ μετὰ τοῦ πλήθους; ἢ λυπημένος καὶ στενάζων καὶ δυσανατρεπτῶν διὰ τὰ κοινὰ ἀγαθὰ, ἐκάθητο ἐν τῷ οἴκῳ του; Διότι ἐὰν παρευρίσκετο καὶ μετὰ τῶν ἄλλων συνεώρταζε, πῶς δὲν κάμνει δεινὰ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὅσια, ἐὰν ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα, ὡς ἄριστα ὄντα, αὐτὸς ἐπεκαλέσατο τοὺς θεοὺς μάρτυρας, ταῦτα ζητεῖ τώρα νὰ ψηφίητε ὡς ἀνάξια σεῖς, οἵτινες ὠκίσθητε, ἐνώπιον τῶν θεῶν νὰ δικάζητε δικαίως; ἐὰν ὅμως δὲν παρευρίσκετο, πῶς δὲν εἶναι δίκαιον πολλάκις ν' ἀπολεσθῆ, διότι ἐλυπεῖτο βλέπων ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔχαιρον οἱ ἄλλοι; Ἀνάγνωθί μοι δὲ καὶ ταῦτα τὰ ψηφίσματα.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΘΥΣΙΩΝ.

§ 64. Ἡμεῖς λοιπὸν τότε εὐρισκόμεθα εἰς θυσίας· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι ἐσιώθησαν ἐξ αἰτίας ἡμῶν· καὶ συνέθη ἀντίστροφόν τι, ἡμεῖς οἱ νομιζόμενοι ὅτι εἶχομεν ἀνάγκη τῆς βοήθειας τῶν Θηβαίων, ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τοῦ Λιτχίνου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του, ἡμεῖς αὐτοὶ ἐβοηθήσαμεν τοὺς Θηβαίους, διότι ἐπέισθητε εἰς ἐμέ. Προσέτι δὲ πόσον τότε ἐφώναζεν ὁ Φίλιππος, καὶ πόσον ἐταράχθη διὰ ταῦτα, θέλετε μάθει ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνου, τὰς ὁποίας εἰς Πελοπόννητον ἔστειλε. Λάβε λοιπὸν καὶ ἀνάγνωθί μοι ταύτας, ἵνα ἰδῆτε τί κατώρθωσεν ἡ ἰδική μου ἐπιμονή, καὶ αἱ περιπλανήσεις, καὶ αἱ ταλαιπωρίαι, καὶ τὰ πολλὰ ψήφισματα, τὰ ὁποῖα τώρα ὁ Λιτχίνης διαβάλλει. Βεβαίως, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὶ καὶ μεγάλοι ἔνδοξοι ῥήτορες πρὸ ἐμοῦ ὑπῆρξαν μεταξὺ ὑμῶν, ἐκείνος ὁ Καλλίστρατος, ὁ Ἀριστοφῶν, ὁ Κέφαλος, ὁ Θρατύβουλος, καὶ μυρίοι ἄλλοι· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς τούτων ποτὲ δὲν ἀφιέρωτε τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς ἐνέργειαν ὄλων τῶν μερῶν μιᾶς τινος δημοσίας ὑποθέσεως, ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τινος γράφων ψήφισμα δὲν ἐγένετο καὶ πρέσβυς περὶ τοῦ αὐτοῦ, ὁ δὲ γινόμενος πρέσβυς δὲν ἔγραφε καὶ τὸ ψήφισμα· ἀλλ' ἄφινεν ἕκαστος διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἅμα μὲν ἄνεσιν, ἅμα δὲ, ἂν ἤθελε συμβῆ τι ἀτύχημα, ἀφορμὴν ν' ἀναφέρῃ εἰς ἄλλον τὴν ἀτυχίαν ταύτην. Τί λοιπόν; ἤθελεν εἰπεῖ τις, σὺ τοσοῦτον ὑπερέβης τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην, ὥστε ὅλα νὰ κάμνης μόνος; Δὲν λέγω ταῦτα· ἀλλὰ τοσοῦτον ἐπέισθην, ὅτι ἦτο μέγας ὁ κυριεύσας τὴν πόλιν κίνδυνος, ὥστε δὲν μοὶ ἐφαίνετο εὐλογον νὰ δίδω χώρον ὑπὲρ τῆς ἀτφαλείας μου, οὐδὲ πρόνοιαν νὰ λαμβάνω περὶ αὐτῆς· ἀλλ' ὅτι ἦτο εὐχάριστον, ἂν τις μὴδὲν παραλείπων, ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὰ δέοντα. Εἶχον δὲ πεποί-

θησιν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἴσως μὲν κακῶς κρίνων, ἀλλ' ὅμως εἶχον πεποιθησιν, ὅτι λάνεις μῆτε γράφων ἤθελε γράψει κάλλιον ἐμοῦ, μῆτε πράττων ἤθελε πράξει, μῆτε πρεσβεύων ἤθελε πρεσβεύσει προθυμότερον, μῆτε δικαιοτέρον. Διὰ ταῦτα εἰς ὅλας τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας ἔταττον τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀνάγνωθι ἤδη τὰς ἐπιστολάς τοῦ Φιλίππου.

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Α Ι.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν, Αἰσχίνης,* ἔφερε τὸν Φίλιππον ἢ πολιτικὴ μου διαγωγὴ. Τούτους τοὺς ταπεινοὺς λόγους εἶπεν ἐκεῖνος ἐξ αἰτίας μου, ἐνῶ πρότερον μετ' ἐπάρσεως ἔλεγε κατὰ τῆς πόλεως πολλοὺς καὶ θρασεῖς λόγους. Ἀντὶ τούτων λοιπὸν δικαίως ἐστεφανούμην ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· καὶ σὺ παρὼν δὲν ἠναντιώθης· ὁ δὲ κατηγορήσας Διώνδας τὸ περὶ στεφάνου ψήφισμα, δὲν ἔλαβε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. Ἀνάγνωθί μοι λοιπὸν ταῦτα τὰ ψηφίσματα, ἅτινα τότε οὔτε ὑπὸ τῶν δικαστῶν καταδικάσθησαν, οὔτε ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου κατηγορήθησαν.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α Τ Α.

§ 65. Ταῦτα τὰ ψηφίσματα, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔχουσι τὰς αὐτὰς συλλαβάς, καὶ τὰς αὐτὰς λέξεις, ἅτινα πρότερον μὲν ἔγραψεν ὁ Ἀριστόνικος, τὴν δὲ οὗτος ὁ Κτησιφῶν. Καὶ ταῦτα οὔτε αὐτὸς ὁ Αἰσχίνης μόνος κατηγορήσεν, οὔτε μετὰ τοῦ κατηγοροῦ ἔγεινε συγκατήγορος. Καὶ ὅμως εὐλογώτερον ἦτο τότε ἂν κατηγορεῖ τὸν Δημόμελλον, τὸν γράφοντα τὰ ψηφίσματα ταῦτα, καὶ τὸν Ὑπερίδην, ἂν τὴν ἄρᾳ ἦσαν ἀληθεῖς αἱ κατ' ἐμοῦ κατηγορίαι του, ἢ νῦν τὸν Κτησιφῶντα. Διὰ τίς; Ὅτι ὁ μὲν Κτησιφῶν δύναται ν' ἀναφερθῆ καὶ εἰς τὰ γραφθέντα ὑπ' ἐκείνων, καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων,

καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος Δισχίνης δὲν κατηγόρητε τοὺς γράψαντας τὰ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα τώρα ὁ Κτησιφῶν ἔγραψε, καὶ ὅτι οἱ νόμοι δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ ἦναί τις κατήγορος περὶ τῶν οὕτωπραχθέντων ὡς δεδικασμένων, καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα. Καὶ τότε αὐτὸ τὸ νῦν κατηγορούμενον ψήφισμα ἤθελε κριθῆ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, πρὶν προλάβῃ νὰ γείνη κανὲν τούτων.

§ 66. Ἄλλὰ, νομίζω, δὲν ἦτο δυνατόν τότε νὰ κάμνη ὁ Δισχίνης ὅ,τι τώρα, ἐκλέξας ἐκ παλαιῶν χρόνων, καὶ ἐκ πολλῶν ψηφισμάτων, ἕσα μῆτε προειδέ τις, μῆτε ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελον ῥηθῆ σήμερον, νὰ διαβάλλῃ, καὶ μεταβαλὼν τὴν τάξιν τῶν χρόνων, καὶ ἀντικαθιστῶν ψευδεῖς προσάσεις ἀντὶ τῶν ἀληθῶν αἰτιῶν, νὰ φαίνηται ὅτι κάτι λέγει. Ἄλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνωσι τότε ταῦτα, ἀλλ' ὅλοι οἱ λόγοι τοῦ ἤθελον γίνεσθαι ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, διότι τὰ ἔργα ἦσαν ἐγγύς, καὶ σεῖς ἀκόμη εἶχετε εἰς τὴν μνήμην σας, καὶ σχεδὸν εἶχετε ἕκαστα ἀνὰ χεῖρας. Διὰ τοῦτο ἀποφυγῶν τὰς ἀποδείξεις ἐν ᾧ τότε τὰ πράγματα ἦσαν ἐγγύς, ἔρχεται τώρα μετὰ πολλὰ ἔτη, νομίζων, ὡς μοι φαίνεται, ὅτι συνήλθετε νὰ δικάσητε ῥητορικὸν ἀγῶνα, καὶ ὄχι πολιτικὰς πράξεις, καὶ νὰ κάμητε κρίσιν περὶ καλλιτελείας ῥητορικῶν λόγων, καὶ ὄχι περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος.

§ 67. Ἐπειτα ἐπινεῖ σοφίσματα ὁ Δισχίνης, καὶ λέγει, ὅτι πρέπει νὰ μὴ λάβητε ὑπ' ὄψιν τὴν ὁποῖαν περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ ἐκείνου ἔχετε ὑπέληψιν ἐρχόμενοι ἐκ τῆς οἰκίας σας ἐδῶ· καθὼς δὲ, ὅταν λογαριάξητέ τινα, νομίζοντες ὅτι περισσεύουσιν ἐπάνω του δημόσια χρήματα, τὸν ἀφίνετε ἐλεύθερον, ἀν οἱ λογαριασμοὶ ἦναι καθαροί, οὕτω καὶ τώρα λέγει σοφιστικῶς, ἀμελήσαντες ὅ,τι οἴκοθεν περὶ ἡμῶν ἀμφοτέρων φρονεῖτε, νὰ προστεθῆτε εἰς τὰ φαινόμενα ἐπιχειρήματα τοῦ λόγου του. Θεωρήσατε ἕμωζ πόσον σαθρὸν, ὡς φαίνεται, εἶναι φύσει πᾶν ὅ,τι κακῶς λέγεται· διότι ἐκ τοῦ σοφοῦ τούτου παραδείγμα-

τος ὡμολόγησε τώρα, ὅτι ὑμεῖς εἴσθε ἤδη πληροφορημένοι,
 ὅτι ἐγὼ μὲν ὁμιλῶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ τοῦ Φι-
 λίππου. Διότι βεβαίως δὲν ἤθελε ζητεῖν νὰ μεταπέισῃ ὑμᾶς,
 ἐὰν ἡ ὑπάρχουσα ὑπόληψις περὶ ἐκάστου ἡμῶν δὲν ἦτο τοι-
 αύτη. Καὶ ὅτι δὲν λέγει δίκαια ζητῶν νὰ μεταβάλῃτε ὑμεῖς
 τὴν περὶ ἐκάστου ἡμῶν ὑπόληψίν σας, ἐγὼ εὐλόγως θέλω σᾶς
 πληροφορήσει, οὐχὶ λογαριαζὼν ἀριθμητικὰς ψήφους· διότι ὁ
 λογαριασμὸς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων δὲν γίνεται ὡς ὁ διὰ
 ψηφίων τῶν χρημάτων· ἀλλ' ὑπενθυμίζων κατὰ μέρος ἕκα-
 στον συντόμως, θέλω κάμει συγχρόνως ὑμᾶς καὶ δικαστὰς
 καὶ μάρτυρας. Ἡ ἰδική μου πολιτικὴ διαγωγή, τὴν ὁποίαν ὁ
 Αἰσχίνης κατηγορεῖ, κατώρθωσεν, ὥστε οἱ Θηβαῖοι, ἀντὶ ἡ-
 νωμένοι μετὰ τοῦ Φιλίππου νὰ συνεισβάλωσιν εἰς τὴν ἡμε-
 τέραν χώραν, ἠνωμένοι μεθ' ἡμῶν νὰ συμπολεμήσωσι κατὰ
 τοῦ Φιλίππου, καὶ νὰ ἐμποδίσωσιν ἐκεῖνον· καὶ ἀντὶ ὁ πόλε-
 μος νὰ ἦναι ἐντὸς τῆς Ἀττικῆς, νὰ γείνη εἰς τὰ σύνορα τῆς
 Βοιωτίας, ἐπτανόσια στάδια μακρὰν τῆς ἡμετέρας πόλεως·
 ἀντὶ δὲ οἱ λησται ἐκ τῆς Εὐβοίας δρῶμενοι νὰ διαρκάζωσιν
 ἡμᾶς, νὰ διαμένῃ εἰς εἰρήνην ἡ Ἀττικὴ ἐκ θαλάσσης καθ'
 ὄλον τοῦτον τὸν πόλεμον· ἀντὶ δὲ ὁ Φίλιππος νὰ λάβῃ τὸ Βυ-
 ζάντιον καὶ νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸν Ἑλλησποντον,
 ἔκαμεν ἡ πολιτικὴ μου διαγωγή, ἵνα ἠνωμένοι μεθ' ἡμῶν οἱ
 Βυζάντιοι συμπολεμῶσι κατὰ τοῦ Φιλίππου. Ἄρα γε ὁ λογα-
 ριασμὸς τῶν ἔργων σοὶ φαίνεται, Αἰσχίνη, ὅμοιος πρὸς τὸν
 λογαριασμὸν τῶν ἀριθμητικῶν ψηφίων; ἢ πρέπει νὰ ἐξαλεί-
 ψωσι ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, συμφηρίζοντες τὰ ἰδικά μου ὑπὲρ
 πατρίδος μετὰ τῶν ἰδικῶν σου κατ' αὐτῆς, καὶ ὄχι νὰ σκεφθῶ-
 σι πῶς νὰ μνημονεύωνται ταῦτα εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον; Καὶ
 δὲν προσθέτω, ὅτι ἄλλοι λαοὶ συνέβη νὰ δοκιμάσωσι τὴν ἀμό-
 τητα τοῦ Φιλίππου, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐκεῖ, ὅπου
 αὐτὸς ἐντελῶς κύριος ἔγεινεν· ὑμεῖς δὲ εὐτυχῶς ἀπελαύσατε

τοὺς καρποὺς τῆς φιλάνθρωπίας του, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ὑπεκρίνετο πρὸς ὑμᾶς, θέλων νὰ ἐλκύσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του τὰς λοιπὰς ἑλληνικὰς πόλεις.

§ 68. Ἄλλ' ἀφίνω ταῦτα. Δὲν θέλω παραλείψει ὅμως νὰ εἶπω τοῦτο· ὅτι ὁ θέλων νὰ ἐξετάσῃ δικαίως τὸν ῥήτορα, καὶ ὄχι νὰ τὸν συκοφαντῇ, δὲν ἤθελε τὸν κατηγορεῖ διὰ τοιαῦτα, ὅποια σὺ τώρα ἔλεγες, πλάττων παραδείγματα, καὶ λέξεις, καὶ μιμούμενος πρὸς χλευασμὸν τὰ ῥητορικά μου σχήματα. (Τῶ ὄντι (δὲν βλέπετε;) ἐκ τούτου ἐκρέμοντο τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, ἐὰν ἐγὼ εἶπον ἀγορευῶν ταύτην τὴν λέξιν καὶ οὐχὶ ἐκεῖνην, ἣ ἔφερον τὴν χειρὰ μου κινουμένην ἐδῶ, καὶ οὐχὶ ἐκεῖ)· ἀλλ' ἤθελε παρατηρεῖ αὐτὰ τὰ πράγματα, τίνας χρηματικὰς πόρους εἶχεν ἡ πόλις, καὶ τίνας δυνάμεις, ὅτε εἰσῆλθον ἐγὼ εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα, καὶ τίνας ἐγὼ ἐπιστάθην μετὰ ταῦτα ἐπρομήθευσα εἰς αὐτήν, καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκοντο τὰ πράγματα τῶν ἐναντίων· ἔπειτα, ἐὰν ἔκαμον ὀλιγωτέρας τὰς δυνάμεις τῆς, ἤθελε δείξει ἰδικόν μου ἀδίκημα τοῦτο· ἐὰν δὲ ὅτι τὰς ἔκαμον πολλῶν μεγαλειτέρας, δὲν ἤθελε μὲ συκοφαντεῖ. Ἐπιειδὴ δὲ ἀπέφυγες σὺ, Λισχίνη, τοῦτο, ἐγὼ θέλω τὸ κάμει· καὶ παρατηρεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐὰν δικαίως θέλω ὀμιλήσει.

§ 69. Ἡ πόλις λοιπὸν τότε συμμαχικὴν μὲν δύναμιν εἶχε τοὺς νησιώτας, ὄχι ὄλους, ἀλλὰ τοὺς ἀσθενεστέρους· καὶ μάλιστα οὔτε ἡ Χίος, οὔτε ἡ Ρόδος, οὔτε ἡ Κέρκυρα ἦσαν μεθ' ἡμῶν· χρηματικὰ δὲ εἰσοδήματα περὶ τὰ τεσσαράκοντα πέντε τάλαντα· καὶ ταῦτα μάλιστα ἦσαν προεισπραγμένα· ὀπλίτην δὲ ἡ ἱππέα, πλὴν τῶν Ἀθηναίων, δὲν εἶχεν οὐδένα. Ὅτι δὲ φοβερώτατον ὄλων ἦτο δι' ἡμᾶς, καὶ μάλιστα εὐχάριστον διὰ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ἦτο, ὅτι οὗτοι οἱ προδότες τῆς πατρίδος ἔκαμον ὄλους τοὺς πέριξ ἡμῶν μᾶλλον νὰ ἦναι ἐχθροὶ ἢ φίλοι, τοὺς Μεγαρεῖς, τοὺς Θηβαίους, τοὺς Εὐβοεῖς.

Καὶ τὰ μὲν τῆς πόλεως πράγματα εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκοντο· καὶ κάνεις δὲν δύναται νὰ εἶπῃ παρὰ ταῦτα κἀνὲν ἄλλο. Τὰ δὲ τοῦ Φιλίππου, κατὰ τοῦ ὁποίου ἡμεῖς ἔχομεν τὸν ἀγῶνα, σκέφθητε πῶς εἶχον. Ἰρῶτον μὲν αὐ-ὄς ἦτο ἀπόλυτος ἄρχων τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸν στρατευμάτων, τὸ ὁποῖον ἐν καιρῷ πολέμου ἦτο μέγιστον πάντων πλεονέκτημα τῶν εἰς πόλεμον συντελούντων. Ἐπειτα οἱ στρατιῶταί του εἶχον πάντοτε τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας. Ἐπειτα εἶχον εὐπορίαν χρημάτων, καὶ ἔκαμνον ὅσα αὐτὸς μόνος ἤθελε ἐγκρίνει κατὰλληλα, μὴ προλέγων διὰ τῶν ψηφισμάτων, οὐδὲ ἐν τῇ φανερῇ σκεπτόμενος, οὐδὲ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν συρόμενος εἰς τὰ δικαστήρια, οὐδὲ κατηγορούμενος ὡς παραβάτης τῶν νόμων, οὐδὲ ὑπεύθυνος ὢν εἰς οὐδένα, ἀλλ' ἀπεριορίστως αὐτὸς ἦτο δεσπότης, ἡγεμὼν, κύριος πάντων. Ἐγὼ δὲ ὁ παρατεταγμένος ἐναντίον τοιοῦτου ἀπολύτου βασιλέως (διότι εἶναι νὰ ἐξετασθῇ καὶ τοῦτο), τίνας ἤμην κύριος; οὐθενός. Διότι αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοῦ δημηγορεῖν, μόνον μέσον ἐκ τοῦ ὁποίου μετεῖχον ἐγὼ, ἐξ ἴσου σεῖς διὰ τοῦ κήρυκος προετίνατε κοινῶς καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μισθουμένους προδότας· καὶ καθ' ὅσα οὗτοι ἤθελον ὑπερισχύσει' κατ' ἐμοῦ ἐν ταῖς συνελεύσεσι (καὶ πολλὰ ἐγένοντο τοιαῦτα, δι' οἵανδήποτε πρόφασιν ἤθελε τύχει νὰ γείνη ἕκαστον), ἐξήρχεσθε ἐκ τῆς συνελεύσεως ἀποφασίσαντες ταῦτα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' ὅμως, καὶ τοι κατὰ τοιαῦτα ἐγὼ ἤμην κατώτερος τοῦ Φιλίππου, σᾶς ἔκαμον ὅμως συμμάχους τοὺς Εὐβοεῖς, τοὺς Ἀχαιοὺς, τοὺς Κορινθίους, τοὺς Θηβαίους, τοὺς Μεγαρεῖς, τοὺς Λευκαδίους, τοὺς Κερκυραίους, ἀπὸ τῶν ὁποίων συνήχθησαν δεκαπέντε χιλιάδες ξένων στρατιωτῶν, καὶ δύο χιλιάδες ἰππέων, ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν δυνάμεων· συνεισφοράν δὲ χρημάτων ἐκ τῶν συμμαχικῶν πόλεων ἔκαμον ἐγὼ ὅσην περισσοτέραν ἠδυνήθην.

§ 70. Ἐὰν δὲ λέγῃς, Αἰσχίνη, ἢ τὰ ὁποῖα εἶχομεν πρὸς τοὺς Ῥηθβαίους δίκαια, ἢ πρὸς τοὺς Βυζαντίους, ἢ πρὸς τοὺς Εὐβοεῖς, ἢ διὰ τυχούσας τῶρα, ὅτι ἴσῃ πρὸς ἡμᾶς ἀναλογίαν εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου ἔπρεπε νὰ συνεισφέρωσιν οὗτοι, πρῶτον μὲν δὲν γνωρίζεις, ὅτι καὶ πρότερον, ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ἐξ ἐκείνων τῶν πλοίων, ἅτινα ἐν Σαλαμῖνι ἐναυμάχησαν κατὰ τῶν Περσῶν, ἐνῶ τοιακότια ἦσαν τὸ σύνολον ἔλων τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἢ πόλις ἡμῶν συνεισέφερε μόνη δεικνύουσα, καὶ δὲν ἐνόμιζε διὰ τοῦτο οὔτε ὅτι ἐξημιώθη, οὐδὲ εἰς τὰ δικαστήρια ἔστρεψε νὰ κρίνῃ τοὺς ταῦτα συμβουλευσάντας, οὐδὲ ἐφάνη ὅτι διὰ ταῦτα ἠγανάκτει· διότι ἐνόμιζεν αἰσχρὸν τοῦτο· ἀλλ' ἠδύχρῖστει τοὺς θεοὺς, διότι, ἐπὶ τοῦ παρουσιασθέντος κοινοῦ κινδύνου κατὰ τῶν Ἑλλήνων, αὐτῇ συνεισέφερον εἰς σωτηρίαν ἀπάντων διπλάσια τῶν ἄλλων πλοία. Ἐπειτα ματαίως χάριτας χαρίζεις εἰς τοὺς Ἀθηναίους, συκοφαντῶν ἐμὲ τῶ αὐτῶν διὰ τὰ πρὸς τοὺς Ῥηθβαίους τῆς πόλεως ἡμῶν δίκαια. Διότι διὰ τί λέγεις τῶρα ὁποῖα ἔπρεπε νὰ κάμωμεν τότε, ἀλλὰ δὲν ἔγραψες ταῦτα τότε, ὧν ἐν τῇ πόλει, καὶ παρῶν εἰς τὰς συνελεύσεις, ἐὰν ταῦτα ἦσαν δυνατὰ νὰ γείνωσιν εἰς τὰς τότε παρούσας περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ δεχώμεθα ὅχι ὅσα ἠθέλομεν, ἀλλ' ὅσα ἠθέλον συγχωρήσει τὰ πράγματα; Ἄλλ' ὑπῆρχε τότε ἔτοιμος ὁ Φίλιππος, ὅστις καθ' ἡμῶν ἐμελλε ν' ἀγοράσῃ καὶ ταχέως νὰ προσδεχθῇ τοὺς συμμάχους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἠθέλομεν διώξει, δίδων ἀκόμη καὶ περισσότερα χρήματα εἰς αὐτούς.

§ 71. Ἄλλ' ἐὰν τῶρα κατηγορῶμαι δι' ὅσα ἔπραξα, τί νομίζετε, τί ἠθέλον κάμνει, ἢ τί ἠθέλον λέγει κατ' ἐμοῦ οἱ ἀσεβεῖς οὗτοι συκοφάνται, ἐὰν, διὰ τὰς τότε μικρολόγους φειδωλίας μου, ἔφευγον ἐξ ἡμῶν αἱ συμμαχικαὶ πόλεις καὶ ἤνοῦντο μετὰ Φιλίππου, καὶ ἐγένετο ὁ Φίλιππος κύριος συνάμα

τῆς Εὐβοίας, καὶ τῶν Θηβῶν καὶ τοῦ Βυζαντίου; ὄχι ὅτι ἐπροδόθησαν, ὄχι ὅτι ἐδιώχθησαν οἱ θέλοντες νὰ ἦναι σύμμαχοι ἡμῶν; ἔπειτα δὲν ἤθελον λέγει, ὅτι ὁ Φίλιππος διὰ τοῦ Βυζαντίου ἐγείνεν ἐξουσιαστὴς τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ κύριος τῆς διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα μετακομίσεως τοῦ σίτου, πόλεμος δὲ γειτονικὸς καὶ βαρὺς διὰ τῶν Θηβαίων ἐφέρθη εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἄπλευστος δὲ ἡ θάλασσα ἔγεινε ἐκ τῶν ἐκ τῆς Εὐβοίας ὀρμωμένων πειρατῶν; Δὲν ἤθελον λέγει ταῦτα, καὶ πρὸς τούτοις πολλὰ ἄλλα; Πονηρὸν πρᾶγμα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πονηρὸν εἶναι ὁ συκοφάντης, πάντοτε, καὶ πανταχόθεν φθονερὸν καὶ φιλοκατήγορον. Τοῦτο δὲ τὸ ἀνθρωπόμορφον θηρίον εἶναι φύσει πανούργον, καὶ ἀφ' ὅτου ἤρχισε νὰ πολιτευῆται δὲν ἔπραξεν οὐδὲν ὀρθόν, οὐδὲ ἴδιον ἐλευθέρου ἀνθρώπου, ὃν καθ' ἑαυτὸ τραγικὸς πίθηξ, τῶν χωρίων Οἰνόμας, ψευδορρήτωρ. Τί ἐχρησίμεισε πρὸς τὴν πατρίδα ἡ ῥητορικὴ σου δεινότης; τώρα ὀμιλεῖς εἰς ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν παρελθόντων, ὡς ἐὰν ἰατροί τις, ἐπισκεπτόμενος τοὺς πάσχοντας, νὰ μὴ λέγη ἐνῶ ἀσθενοῦσι μηδὲ νὰ δεικνύη διὰ τίνων μέσων θέλουσιν ἀποφύγει τὴν ἀσθένειαν, ἀφ' οὗ δὲ ἤθελον ἀποθάνει τις αὐτῶν, καὶ ἤθελον ἐκτελοῦνται τὰ συνειθιζόμενα διὰ τὴν κηδεῖαν, ἀκολουθῶν εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν, νὰ λέγη· «ἐὰν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔκαμνε τὸ καὶ τὸ, δὲν ἤθελον ἀποθάνει.» Ἄνόητε, ἔπειτα τώρα λέγεις ταῦτα;

§ 72. Ὅσον δὲ δι' αὐτὴν τὴν ἥτταν ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐν Χαίρωνείᾳ μάχης (ἐὰν διὰ ταύτην κομπάζης ἐνῶ, κατηραμένη ἀνθρώπε, ἔπρεπε νὰ στενάζης), οὐδεμίαν ἰδική μου πρᾶξις δὲν ἐγείνεν αἰτία ταύτης. Σκέφθητε δὲ οὕτω. Ποτὲ, ἀπὸ κἀνενὸς μέρους, ὅπου ἐγὼ ἐστάλην πρεσβευτὴς παρ' ὑμῶν, δὲν ἀνεχώρησα νικηθεὶς παρὰ τῶν πρέσβειων τοῦ Φιλίππου, ὄχι ἐκ Θεσσαλίας, ὄχι ἐξ Ἀμβρακίας, ὄχι ἐξ Ἰλλυριῶν, ὄχι παρὰ τῶν βασιλέων τῶν Θρακῶν, ὄχι ἐκ Βυζαν-

πίου, ὄχι· ἄλλοθεν ἐξ οὐδενὸς μέρους, ὄχι· τῶρα ἐσχάτως ἐκ
 Θηβῶν· ἀλλὰ καθ' ὅσα ἐγὼ ἐνίκων τοὺς πρέσβεις του διὰ
 τῶν λόγων μου, ταῦτα ἐρχόμενος ὁ Φίλιππος κατέστρεψε διὰ
 τῶν ὄπλων. Ταῦτα λοιπὸν ἀπαιτεῖς παρ' ἐμοῦ, καὶ δὲν αἰ-
 σχύνεσαι ἐμὲ μὲν νὰ ἐμπαιζῆς ὡς μαλθακὸν, καὶ ἔπειτα νὰ ζη-
 τῆς παρ' ἐμοῦ, ἐνδὲ ὄντος, νὰ γείνω δυνατώτερος τῆς στρα-
 τιωτικῆς δυνάμεως τοῦ Φιλίππου; καὶ μάλιστα νὰ γείνω ду-
 νατώτερος διὰ τῶν λόγων; διότι τί ἄλλο παρὰ τὸν λόγον εἶ-
 χον ἐγὼ εἰς τὴν ἐξουσίαν μου; διότι ἐγὼ δὲν ἤμην κύριος οὐ-
 τε τῆς θελήσεως κάθενδς, οὐδὲ τῆς τύχης τῶν παραταχθέν-
 των εἰς μάχην, οὐδὲ τῶν στρατηγικῶν ἔργων, διὰ τὰ ὁποῖα
 σὺ ἀπαιτεῖς παρ' ἐμοῦ εὐθύνας. Τοσοῦτον εἶσαι σκαιός!

§ 73. Ἀλλὰ ζητεῖ νὰ λάθῃς παρ' ἐμοῦ πᾶσαν ἐξέτασιν περὶ
 ἐκείνων διὰ τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ ἦναι ὑπεύθυνος ὁ ῥήτωρ.
 Δὲν παραιτοῦμαι τούτων. Ποῖα λοιπὸν εἶναι ταῦτα; Νὰ πα-
 ρατηρῆ τὰ πράγματα ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, νὰ προαισθά-
 νηται τὰς συνεπειὰς αὐτῶν, καὶ νὰ προλέγῃ ταῦτα εἰς τὸν
 λαόν. Ταῦτα ἔπραξα καὶ ἐγὼ. Καὶ προσέτι τὰς πανταχοῦ ἀρ-
 γοπορίας, τοὺς διαταγμοὺς, τὰς ἀγνοίας, τὰς φιλονεικίας (τὰ
 ὁποῖα εἶναι σύγχρονα καὶ ἀναπόφευκτα ἀμαρτήματα εἰς ἀπά-
 σας τὰς δημοκρατουμένας πόλεις), ταῦτα νὰ περιορίσῃ ὅσον
 δυνατὸν περισσότερον, καὶ τὸναντίον νὰ παρακινήῃ εἰς ὀμό-
 νοιαν, καὶ φιλίαν, καὶ εἰς προθυμίαν νὰ κάμνωσι τὰ δέοντα.
 Καὶ ταῦτα ὅλα ἔπραξα ἐγὼ, καὶ οὐδεὶς ποτε θέλει μ' εὐρεῖ
 ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ὅτι παρέλειψα τίποτε. Ἐὰν λοιπὸν τις ἤ-
 θελεν ἐρωτῆσαι οἰονδήποτε, διὰ τίνων μέσων κατώρθωσεν ὁ
 Φίλιππος τὰ πλεῖστα ἐξ ὧν ἔπραξε, πάντες ἤθελον εἰπεῖν·
 διὰ τοῦ στρατοῦ του, καὶ διότι ἐμισθοδότηι καὶ διέφθειρε τοὺς
 διοικοῦντας τὰ πράγματα. Λοιπὸν ἐγὼ οὔτε κύριος, οὔτε στρα-
 τηγὸς ἤμην τῶν στρατευμάτων· ὥστε οὐδὲ ἡ εὐθύνη τῶν πρά-
 ξεων τούτων ἀνήκει πρὸς ἐμὲ. Λοιπὸν ἐγὼ ἐνίκησα τὸν Φί-

λιππον, διότι δὲν διεφθάρην διὰ τῶν χρημάτων του· ἐπειδὴ καθὼς ὁ ἀγοράζων νικᾷ τὸν παρ' αὐτοῦ δωροδοκούμενον, ἐὰν πωληθῆ, οὕτως ὁ μὴ λαβὼν χρήματα, μὴδὲ διαφθαρεῖς ἐνίκησε τὸν δίδοντα χρήματα· ὥστε, ἔσον ἀνῆκεν εἰς ἐμὲ, ἢ πόλις ἔμεινεν ἀνίκητος.

§ 74. Ὅσα λοιπὸν ἐγὼ προσέφερον εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ὁ Κτησιφῶν γράψῃ τοιαῦτα περὶ ἐμοῦ δικαίως ἐν τῷ ψηφίσματί του, εἶναι πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ταῦτα καὶ τὰ παρόμοια τούτων· ὅσα δὲ ὅλοι ὑμεῖς γνωρίζετε, ταῦτα ἤδη θέλω εἰπεῖ. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην ὁ λαὸς, γνωρίζων καὶ βλέπων ὅλα ὅσα ἐγὼ ἔπραττον, ἀφ' οὗ μάλιστα περιέπεσον εἰς αὐτὰ τὰ δεινὰ καὶ φοβερά, ὅτε μάλιστα δὲν ἦτο παντελῶς θαυμαστὸν ἐὰν τὸ πλῆθος ἐκακογνωμόνει πρὸς ἐμὲ, πρῶτον μὲν, ἐν ᾧ ἡ πόλις συνεσκέπτετο πῶς νὰ σωθῆ ἐξ ἐνδεχομένης εἰσβολῆς τοῦ Φιλίππου, τὰς ἰδικὰς μου γνωμοδοτήσεις παρεδέχετο, καὶ ὅλα ὅσα ἐνηγοῦντο διὰ τὴν υπεράσπισιν τῆς πόλεως, διὰ τὴν διάταξιν τῶν φυλάκων, διὰ τὰς περὶ τὰ τεῖχη τάφρους, διὰ τὴν συνεισφορὰν χρημάτων εἰς ἐπισκευὴν τῶν τευχῶν, διὰ τῶν ἰδίων μου ψηφισμάτων ἐγίνοντο. Ἐπειτα ἐκλέγων φροντιστὴν εἰς προμήθειαν σίτου, ὁ δῆμος ἐμὲ ἐξελέξατο ἐξ ὄλων. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐνᾧ συνεφατοῦσάν ἐναντίον μου ἔσται ἐφορόντιζον νὰ μὲ κακοποιῶσι, καὶ ἐνίκησαν κατ' ἐμοῦ κατηγοσίας περὶ παρανομιῶν, ἀπαιτήσεις λόγων διὰ διαχείρισιν δημοσίων χρημάτων, δίκας διὰ μέγαρα δημόσια ἀδικήματα, ὅλα ταῦτα, ὄχι αὐτοπροσώπως κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ δι' ἀνθρώπων, δι' ὧν ὑπελάμβανον ὅτι δὲν ἤθελον γνωρισθῆ (διότι βεβαίως γνωρίζετε καὶ ἐνθυμεῖσθε, ὅτι τοὺς πρώτους χρόνους καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἐκρινόμενη ἐγὼ), καὶ δὲν ἀφῆκαν τίποτε οὗτοι, τὸ ὁποῖον δὲν μετεχειρίσθησαν κατ' ἐμοῦ, οὔτε τὴν ἀπόνειαν τοῦ Σωσικλέους, οὔτε τὴν συκοφαντίαν τοῦ Φιλοκράτους, οὔτε τὴν μανίαν τοῦ Διώνδου καὶ Με-

λάντου· ἀλλ' ἐξ ὅλων τούτων τῶν δεινῶν ἐσιζόμεν, μάλιστα μὲν διὰ τῆς ἀγάπης τῶν θεῶν, καὶ δεύτερον διὰ τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων Ἀθηναίων. Καὶ δικαίως· διότι τὰ ἀπορασιζόμενα ὑπὲρ ἐμοῦ ἦσαν ἀληθῆ, καὶ εὐορκίαν δεικνύουσιν ὑπὲρ τῶν ἀπορασιζόντων δικαστῶν, ὠρισμένων ἢ ἀπορασιζῶσι τὰ δίκαια. Λοιπὸν ὅτε σεῖς μὲ ἠθώονετε ἐκ τῶν κατηγοριῶν δημοσίων ἀδικημάτων, καὶ δὲν ἐδίδατε εἰς τοὺς κατηγοροὺς μου τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, τότε διὰ τῶν ψήφων σας ἐβεβαιώνετε ὅτι ἔπραττον τὰ ἄριστα· ὅτε δὲ ἀπέφευγον τὴν καταδίκην τῶν κατηγοριῶν περὶ παρανομιῶν, τότε ἀπεδεικνύομεν ὅτι κατὰ νόμον ἐδημηγόρουσιν καὶ ἔγραφον ψηφίσματα· ὅτε δὲ τὴν περὶ χρημάτων διαχείρισίν μου ἐνεκρίνατε, ὠμολογεῖτε συνάμα ὅτι ἐνήργησα καθ' ὅλα δικαίως καὶ ἀδωροδοκῆτως.

§ 75. Τούτων οὕτως ἐχόντων λοιπὸν, τί ὄνομα ἦτο πρέπον ἢ δίκαιον νὰ βάλῃ ὁ Κτησιφῶν εἰς τὰς πράξεις μου; ὄχι· τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τὸν Δῆμον βάλλοντα; ὄχι· τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τοὺς ὠρισμένους δικαστὰς; ὄχι· τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τὴν ἀληθεῖαν βεβαιούσαν εἰς ὅλους; Ναί, λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ πλεονέκτημα τοῦ Κεφάλου εἶναι καλὸν, ὅτι οὐδέποτε δὲν κατηγορήθη. Μὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦτο εἶναι εὐδαιμονία. Ἀλλὰ τί, ὁ πολλάκις μὲν κατηγορηθεὶς, ποτὲ ὅμως μὴ ἀποδειχθεὶς ἀδικῶν, δύναται δικαίως διὰ τοῦτο νὰ θεωρηθῆ μᾶλλον ἐγκληματικῶς ἐκείνου; Ἀλλὰ πρὸς τὸν κατηγορὸν μου τοῦτον, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δύναμαι τοὐλάχιστον νὰ εἶπω, ὅτι καὶ ὁ ἔπαινος οὗτος τοῦ Κεφάλου ἀνήκει πρὸς ἐμέ· διότι ποτὲ οὗτος δὲν μὲ κοτηγόρησε περὶ παρανομιῶν, οὐδὲ μὲ ἐνήγαγεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ὡστε ὑπὸ σοῦ τοὐλάχιστον, Αἰσχίνη, ὁμολογοῦμαι, ὅτι κατ' οὐδὲν δὲν εἶμαι χειρότερος πολίτης τοῦ Κεφάλου.

§ 76. Πολλαχέθεν μὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ τὴν κακόνοιαν

τοῦ Αἰσχίνου καὶ τὸν φθόνον, ὅχι δὲ ὀλιγώτερον καὶ ἐξ ὧτων περὶ τῆς τύχης εἶπεν. Ἐγὼ ὅμως ὅλως διόλου νομίζω ἀνόητον καὶ ἀπαίδευτον ἐκεῖνον, ὅστις ἄνθρωπος ὢν, ὀνειδίζει ἄλλον ἄνθρωπον διὰ τὴν τύχην του· διότι πῶς πρέπει νὰ ὀμιλῇ τις περὶ τῆς τύχης, ἢ νὰ ὀνειδίζῃ ἄλλον δι' αὐτὴν, τὴν ὁποῖαν καὶ ὁ εὐτυχέστατος καὶ ὁ νομίζων ὅτι ἔχει ἀρίστην δὲν γνωρίζει, ἂν τοιαύτη θέλῃ μείνει καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας; Ἐπειδὴ δὲ ὁ Αἰσχίνης πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τούτων ὑπερηφάνως ὀμίλησε, σιέφθητε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ θεωρήσατε, πόσον ἀληθέστερον καὶ ἀνθρωπινώτερον τούτου θέλω ὀμιλῆσαι· ἐγὼ περὶ τῆς τύχης. Ἐγὼ τὴν μὲν τύχην τῆς πόλεως νομίζω καλὴν, καὶ τοῦτο βλέπω, ὅτι ἐμάντευσαν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὁ ἐν Δωδώνῃ Ζεὺς, καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλων· τὴν δὲ τύχην ὄλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἣτις τώρα ἐπικρατεῖ, νομίζω κακὴν καὶ δεινὴν. Διότι τίς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἢ τίς ἐκ τῶν βαρβάρων δὲν ἐδοκίμασεν εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ; Τὸ νὰ προτιμήσῃ λοιπὸν νὰ πράξῃ ἢ πόλις τὰ κάλλιστα, καὶ τὸ νὰ εὐτυχῆσῃ μᾶλλον ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι θέλουσιν εὐδαιμονήσει, ἂν ἐπρόδιδον ἡμᾶς, τοῦτο δέχομαι, ὅτι εἶναι δῶρον τῆς καλῆς τύχης τῆς πόλεως· κατὰ τοῦτο δὲ, ὅτι ἀπετύχουμεν κατὰ τις καὶ ὅτι δὲν συνέβησαν εἰς ἡμᾶς ὅλα ὡς ἐπεθυμοῦμεν, νομίζω ὅτι κατὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ ἡ πόλις τὸ ἀνῆκον εἰς ἡμᾶς μέρος τῆς κοινῆς τύχης τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Τὴν δὲ μερικὴν τύχην τὴν ἰδικὴν μου καὶ τὴν καθενὸς ἐξ ὑμῶν νομίζω ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ ἐξετάζῃ τις εἰς τὰ ἀτομικὰ ἐκάστου. Ἐγὼ λοιπὸν οὕτω νομίζω νὰ γίνηται ἡ ἐξετάσις περὶ τῆς τύχης· ὀρθῶς καὶ δικαίως, ὡς μοι φαίνεται· νομίζω δὲ, ὅτι οὕτω φαίνεται καὶ πρὸς ὑμᾶς. Ὁ δὲ Αἰσχίνης λέγει, ὅτι ἡ μερικὴ ἰδική μου τύχη εἶναι κυριωτέρᾳ τῆς κοινῆς τύχης τῆς πόλεως, ἢ μικρὰ καὶ ἀσήμαντος ἰδική μου τῆς ἀγα-

θῆς καὶ μεγάλης τῆς πόλεως. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν τοῦτο νὰ γείνη;

§ 77. Ἄλλ' ἐάν, Αἰσχίνη, βεβαίως θέλῃς νὰ ἐξετάσῃς τὴν ἰδικήν μου τύχην, θεώρησον αὐτὴν συγκριτικῶς πρὸς τὴν ἰδικήν σου· καὶ ἂν εὕρῃς τὴν ἰδικήν μου καλλιτέραν τῆς ἰδικῆς σου, παῦστον νὰ κατακρίνῃς αὐτήν. Θεώρησον λοιπὸν εὐθὺς ἀξ' ἀρχῆς. Ἄλλὰ, διὰ τὸν Δία καὶ τοὺς θεοὺς, κάνεις ἄς μὴ μὲ κατηγορήσῃ ὡς ψυχρόλογον· διότι ἐγὼ δὲν νομίζω φρόνιμον οὔτε τὸν καταφρονοῦντα τὴν πενίαν, οὔτε τὸν ὑπερηφανεύμενον διότι ἀνετράφη ἐν ἀφθονίᾳ πλοῦτου· ἀλλ' ἀναγκάζομαι ὑπὸ τῶν ὕδρεων καὶ συκοφαντιῶν τούτου τοῦ ὀχληροῦ ἀνθρώπου νὰ περιπέσω εἰς τοιαύτους λόγους· ἀλλὰ θέλω κάμει κατὰ τὸ δυνατόν ὅσον δύναμαι μετριοτάτην χρῆσιν.

§ 78. Ἐγὼ λοιπὸν, Αἰσχίνη, εἶχον τὴν εὐτυχίαν, ἐνῶ ἤμην παῖς, νὰ φοιτῶ εἰς τὰ ἀνήκοντα διδασκαλεῖα, καὶ νὰ ἔχω τοσαῦτα, ὅσα πρέπει νὰ ἔχη ὁ θέλων νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ἐκ τῆς ἐνδείας νὰ κάμνῃ κἀνὲν αἰσχρόν. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἔπραττον σύμφωνα πρὸς ταῦτα τὰ προηγούμενά μου, ἐχορήγουν, ἐτριηράρχουν, εἰσέφερον ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πόλεως χρήματα, καὶ ποτὲ δὲν ἔμενον ὀπίσω ἐξ οὐδεμιᾶς φιλοτίμου δαπάνης, οὔτε ἰδικιτέρως ὑπὲρ τῶν φίλων, οὔτε δημοσίως ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς φίλους ἤμην χρήσιμος. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεφάσισα νὰ εἰσέλθω εἰς τὰ κοινὰ τῆς πόλεως πράγματα, τοιαύτας πολιτικὰς πράξεις προετίμησα, ὥστε πολλάκις ἐστεφανώθην καὶ ὑπὸ τῆς πατρίδος, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ οὐδὲ σεῖς οἱ ἐχθροί μου δὲν ἐπεχειρήσατε νὰ εἴπητε, ὅτι δὲν ἦσαν καλὰ ὅσα ἔπραξα. Ἐγὼ λοιπὸν μετὰ τοιαύτης τύχης συνέζησα· καὶ τοι δὲ ἔχω νὰ εἴπω πολλὰ περὶ αὐτῆς, ὅμως τὰ

παραλείπω, φυλαττόμενος μὴ δυσαρεστήσω τινὰ ἐξ ὑμῶν, ἐπαινῶν τὸν ἑαυτὸν μου.

§ 79. Σὺ δὲ ὁ ἔνδοξος ἄνθρωπος καὶ καταφρονητὴς τῶν ἄλλων, παρατήρησον, κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὴν ἰδικήν μου, ποίαν τύχην ἔλαβες. Ἐνῶ ἦσο παιδίον, διὰ ταύτην σου τὴν τύχην ἐτράφη μετὰ πολλῆς ἐνδεΐας, καθήμενος μετὰ τοῦ πατρὸς σου ἔβλεπεν τὴν ἡμέραν ἐν τῷ παιδαγωγείῳ, μελάνην τρίβων, καὶ τὰ θρανία σφογιζῶν, καὶ τὸ παιδαγωγεῖον σαρόνων, κάμων ἔργα δούλου, καὶ οὐχὶ παιδὸς ἐλευθέρου. Ἄφ' οὗ δὲ ἐρθασας εἰς ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἀνεγίνωσκας εἰς τὴν μητέρα σου τὰ τελετουργικὰ βιβλία, ὅτε διὰ καθαρμῶν ἔκαμνε τὰς μυστηριώδεις τελετὰς πρὸς τοὺς κατηγουμένους εἰς τὰ μυστήρια, καὶ κατὰ τὰλλα συνειργάζου μετ' αὐτῆς, τὴν μὲν νύκτα περιζώνων τοὺς τελουμένους διὰ δέρματος μικρᾶς ἐλάφου, καὶ ἐκ τοῦ κρατῆρος ἐπιχύνων εἰς αὐτοὺς οἶνον, καὶ καθαρίζων αὐτοὺς, καὶ ἀποσπογγίζων διὰ πηλοῦ καὶ πιτύρων, καὶ σηκόνων ἀπὸ τοῦ καθαρμοῦ, καὶ ὑπαγορεύων αὐτοὺς νὰ λέγωσιν· «ἔφυγον κακὸν, εὖρον τὸ καλόν»· καὶ καυχώμενος, ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ὀλολύξῃ τόσον μεγάλως (καὶ ἐγὼ τὸ πιστεύω· διότι μὴ νομίζετε, ὅτι ἐνῶ ὀμιλεῖ τόσον μεγάλως, δὲν ὀλολύξει ὑπὲρλαμπρα)· ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ὁδηγῶν διὰ τῶν ὁδῶν τοὺς καλοὺς βακχικοὺς χορευτὰς, τοὺς ἐστεφανωμένους διὰ μαράθου καὶ λεύκης, θλίβων τοὺς ὄφεις τοὺς παρείας, καὶ ἀνυψόνων ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς, καὶ φωνάζων, «Εὐδοῖ, Σαβοῖ»· καὶ χορεύων ἔπειτα ᾄδων, Ὕψης Ἄττης, Ἄττης, Ὕψης· χαιρετιζόμενος δὲ καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν γραϊδίων ὡς ἀρχηγὸς τῶν χορευτῶν, καὶ ὁδηγὸς τοῦ χοροῦ, καὶ κισσοφόρος, καὶ λικνοφόρος, καὶ λαμβάνων μισθὸν ἀντὶ τούτων πῆττας, κολλούρας καὶ νεοάλεστον ἄλευρον· διὰ τὰ ὁποῖα τίς, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἤθελε μακαρίσει καὶ τὸν Αἰσχίνην καὶ τὴν τύχην του ; Ἄφ' οὗ δὲ ἐνεγράφησθε ὅπως ὁδηγῶν

διότι παραλείπω νὰ ἐξετάσω πῶς ἐνεγράφησ, ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐνεγράφησ, εὐθὺς ἐξέλεξας τὸ κάλλιστον ἔργον, νὰ ἦσαι ὑπογραμματοεὺς καὶ ὑπηρέτης εἰς τὰς ἐλαχίστας ἀρχάς. Ἄφοῦ δέ ποτε ἀφέθης καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου, πράξας δὲ ὅλας τὰς καταχρήσεις, τὰς ὁποίας κατηγορεῖς κατὰ τῶν ἄλλων, δὲν κατήτηνας, μὰ τὸν Δία, διὰ τοῦ μετὰ ταῦτα βίου σου κἀνὲν τῶν προτέρων σου ἔργων· ἀλλὰ μισθώσας τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοὺς περιφήμους ἐκείνους ὑποκριτὰς τοὺς θεάτρου, τοὺς ἐπονομαζομένους βερυστόνους, τὸν Σίμυλον καὶ Σωκράτην, ἐγένου τριταγωνιστῆς, συνάγων σῦκα, καὶ σταφύλια, καὶ ἐλαίας, ὡς μεταπράτης τις ὀπωρῶν, ἐκ τῶν ξένων ἀγρῶν· καὶ διὰ ταῦτας τὰς κλοπὰς περισσοτέρας πληγὰς λαμβάνων ἢ διὰ τοὺς θεατρικοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους μετὰ κινδύνου τῆς ζωῆς σεῖς ἠγωνίζεσθε· διότι ὁ πόλεμος ὑμῶν πρὸς τοὺς θεατὰς ἦτο ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος· ὑπὸ τῶν ὁποίων πολλὰς πληγὰς λαβὼν, εὐλόγως τοὺς ἀπείρους τῶν τοιούτων κινδύνων χλευάζεις ὡς θειλοὺς. Ἄλλ' ὅμως ἀφίνων ταῦτα, τῶν ὁποίων αἰτίαν ἤθελεν εἰπεῖ τις τὴν πενίαν, θέλω ἐλθεῖ εἰς αὐτὰς τὰς κατηγορίας, αἵτινες δεικνύουσι τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεώς σου. Διότι τοιαύτην πολιτικὴν διαγωγὴν ἐξέλεξας (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἤλθεν εἰς τὴν κεφαλὴν σου νὰ πράξῃς), διὰ τὴν ὁποίαν, ἐνῆ μὲν ηὐτύχει ἡ πατρίς, ἔξῃς βίον λαγοῦ φοβούμενος καὶ τρέμων, καὶ πάντοτε ἀναμένων νὰ τιμωρηθῇς διὰ τὴν συνείδησιν τῶν ἀδικημάτων σου· ἐν δὲ ταῖς εὐτυχίαις τῶν ἄλλων ἐφαίνου ὑπὸ πάντων θρασύς. Ἄλλ' ὅστις ἀνέλαβε θάρρος, ὅτε ἀπέθανον χίλιοι πολῖται, τί εἶναι δίκαιον νὰ πάθῃ οὗτος ὑπὸ τῶν ζώντων; Ἐχων λοιπὸν νὰ εἶπω πολλὰ περὶ τοῦ Αἰσχίνου, θέλω τὰ παραλείψει· διότι δὲν νομίζω πρέπον ἀσυστόλως νὰ εἶπω ὅλα, ὅσα ἡδυνάμην νὰ δείξω ὑπάρχοντα εἰς αὐτὸν αἰσχρὰ καὶ ἐπονειδιστα· ἀλλ' ὅσα δὲν φέρουσιν ἐντροπὴν εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω.

§ 80. Ἐξετάσωμεν λοιπὸν ἐκ παραλλήλου, Αἰσχίνη, ὅσα ἔπραξας σὺ ἐν τῷ βίῳ σου, καὶ ὅσα ἔπραξα ἐγώ, ἡσύχως καὶ ὄχι μετὰ πικρίας· ἔπειτα ἄς ἐρωτήσωμεν τοὺς παρόντας Ἀθηναίους, τίνας ἐξ ἡμῶν τῶν δύο ἤθελον προτιμήσει τὴν τύχην. Σὺ ἐδίδασκας κολυβογράμματα, ἐγὼ δὲ ἐφοίτων εἰς καθηγητάς· σὺ ὑπηρέτεις ἐν τοῖς μυστηρίοις, ἐγὼ δὲ κατηχούμην τὰ μυστήρια· σὺ ἐχώρευες κατὰ τοὺς δημοσίους ἀγῶνας ἐπὶ μισθῷ, ἐγὼ δὲ ἐχορήγουν τὰς δαπάνας διὰ τὸν χορὸν· σὺ ἦσο γραμματίσκος, ἐγὼ δὲ βουλευτής· σὺ ἦσο τῆς ἐσχάτης τάξεως κακὸς ὑποκριτῆς τοῦ θεάτρου, ἐγὼ δὲ θεατής· σὺ ἐξέπιπτες συριζόμενος ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον· σὺ ἐπολιτεύου πάντοτε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ἐγὼ δὲ ὑπὲρ πατρίδος· παραλείπω τὰ ἄλλα. Ἀλλὰ ταύτην τὴν στιγμήν σήμερον ἐγὼ μὲν δοκιμάζομαι ἵνα στεφανωθῶ, καὶ ὁμολογοῦμαι ὅτι παντελῶς δὲν ἠδίκησα· σὺ δὲ φαίνεσαι ὅτι εἶσαι συκαφάντης, καὶ ἀγωνίζεσαι μετὰ κινδύνου εἴτε ἂν πρέπη νὰ ἐξακολουθῆς ἀκόμη νὰ συκοφαντῆς, εἴτε νὰ παύσῃς ἤδη πλέον, ἂν δὲν λάβῃς τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. Συνέζησας λοιπὸν (δὲν βλέπεις;) μετ' ἀγαθῆς τύχης, καὶ κατηγορεῖς τὴν ἰδικὴν μου ὡς κακὴν. Ἄς ἀναγνωσθῶσιν ἤδη πρὸς ὑμᾶς καὶ ἅπασαι αἱ μαρτυρίαι τῶν ὑπὲρ πατρίδος ὑπηρεσιῶν μου, ἄς ὑπηρέτησα. Ἀνάγνωθι δὲ καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς ἐκ παραλλήλου τὰς ῥήσεις τῶν ποιητῶν, τὰς ὁποίας διέστρεφες ἐν τῷ θεάτρῳ.

«Ἦκω λιπὼν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας.»

καὶ, «Καταγγελεῖν μὲν ἴσθι μὴ θέλοντά με.»

καὶ, «κακὸν κακῶς σε»—εἴθε πρῶτον μὲν οἱ θεοί, ἔπειτα δὲ πάντες οὗτοι οἱ Ἀθηναῖοι νὰ καταστρέψωσι σέ, ὅστις εἶσαι πονηρὸς πολίτης καὶ προδότης καὶ τριταγωνιστής. Ἀνάγνωθι τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ Ι.

§ 81. Τοιοῦτος λοιπὸν ἐγὼ ὑπῆρξα ὡς πρὸς τὴν πατρίδα δημοσίως. Ἐν δὲ τῷ ἰδιωτικῷ μου βίῳ, ἐὰν ὅλοι δὲν γνωρίζητε, ὅτι ὑπῆρξα δημοτικὸς, καὶ φιλόανθρωπος, καὶ βοηθὸς ὄλων τῶν χρεῖαν ἐχόντων, σιωπῶ, καὶ τίποτε δὲν θέλω εἰπεῖ, οὐδὲ θέλω παρουσιάσει οὐδεμίαν περὶ τούτων μαρτυρίαν, οὔτε ἂν τινὰς τῶν πολιτῶν πληρώτας λύτρα ἡλευθέρωσα ἐκ τῶν πολεμίων, οὔτε ἂν τινῶν ἀπόρων γονέων συνεπροίκισα τὰς θυγατέρας, οὔτε κανὲν τῶν τοιούτων. Διότι οὕτω πως φρονῶ περὶ τούτων· νομίζω, ὅτι ὁ μὲν εὐεργετηθεὶς πρέπει νὰ ἐνθυμηταὶ τὰς εὐεργεσίας πάντοτε· ὁ δὲ εὐεργετήσας εὐθὺς νὰ λησμονῇ αὐτάς, ἐὰν ὁ μὲν εὐεργετηθεὶς θέλῃ νὰ κάμνῃ ἔργον χρηστοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ εὐεργετήσας νὰ μὴ κάμνῃ ἔργον μικροψύχου. Τὸ δὲ νὰ ὑπενθυμίζῃ τις καὶ νὰ λέγῃ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας πρὸς τινὰ, ὁμοιάζει σχεδὸν ὡς νὰ ἀνειδίξῃ αὐτόν. Ποτὲ δὲν θέλω κάμει τοιοῦτον οὐδὲν, οὐδὲ θέλω παρεκτραπῆ εἰς τοῦτο. Ἄλλ' ἐγὼ εὐχαριστοῦμαι διὰ τὴν ὁποίαν περὶ ἐμοῦ ἔχουσιν ὑπέβλησιν περὶ τούτων.

§ 82. Θέλω δὲ ν' ἀρήτῳ τὰ ἰδιαίτερα, καὶ νὰ εἶπω ἀκόμῃ πρὸς ὑμᾶς ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἐὰν δύνασαι, Λισχίνη, ν' ἀναφέρῃς ἀνθρωπὸν τινὰ ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅστις ἔμεινεν ἀδλαβῆς πρότερον ὑπὸ τῆς δυναστείας τοῦ Φιλίππου καὶ νῦν τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἢ Ἑλληνα, ἢ Βάρβαρον, ἔστω, συγχωρῶ πρὸς σὲ νὰ λέγῃς, ὅτι ἡ ἰδική μου, εἴτε τύχη, εἴτε, ὡς θέλεις νὰ τὴν ὀνομάζῃς, δυστυχία, ἔγεινεν αἰτία ὄλων τῶν κακῶν· ἐὰν ὅμως καὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες οὐδέποτε εἶδον ἐμὲ, οὐδὲ ἤκουσαν τὴν φωνήν μου, πολλοὶ πολλὰ δεινὰ ἔπαθον, ὄχι μόνον ἀτομικῶς ἕκαστος, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληροι πόλεις καὶ ἔθνη, πόσω δικαιότερον καὶ ἀληθέστερον εἶναι νὰ νομίζῃ τις

αίτιαν τῶν κακῶν τούτων τὴν κοινὴν τύχην ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς φαίνεται, καὶ φορὰν τινα τῶν πραγμάτων κακῆν, καὶ ὀλεθρίαν; Σὺ λοιπὸν ἀφήτας ταῦτα, κατηγορεῖς ἐμὲ τὸν πολιτευθέντα μεταξὺ τούτων, καὶ μάλιστα, ἐνῶ γνωρίζεις, ὅτι καὶ μέρος τοῦλάχιστον, εἰμὴ τὸ ὅλον, τῶν λοιδοριῶν σου πίπτει ἀνκλόγως πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἀθηναίους, καὶ μάλιστα πρὸς σέ. Διότι ἂν ἐγὼ μόνος μου, ἔχων αὐτοκρατορικὴν δύναμιν, ἀπεφάσιζον περὶ τῶν πραγμάτων, ἤτο συγκεχωρημένον εἰς ὑμᾶς τοὺς ἄλλους ῥήτορας νὰ κατηγορῆτε ἐμέ. Ἐὰν ὅμως παρευρίσκεσθε πάντοτε εἰς ἀπάσας τὰς ἐκκλησίας, καὶ κοινῶς πρὸς πάντας προέτεινεν ἢ πόλις νὰ συζητηθῆται τὸ δημόσιον συμφέρον, καὶ πρὸς ἅπαντας ἐφαίνοντο τότε ταῦτα ὅτι εἶναι ἀριστα, καὶ μάλιστα πρὸς σέ (διότι ὄχι ἐξ εὐνοίας πρὸς ἐμέ παρεχώρεις καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας, καὶ δόξαν, καὶ τιμὰς, τὰ ὁποῖα ὅλα ὑπῆρχον εἰς τὰς τότε πράξεις μου, ἀλλ' ὁμολογουμένως, διότι ἐνικᾶτο ἐκ τῆς ἀληθείας, καὶ διότι δὲν εἶχες νὰ εἶπης καλλίτερόν τι), πῶς δὲν ἀδικεῖς καὶ δὲν κάμνεις δεινὰ κατηγορῶν τώρα ταῦτα, τῶν ὁποίων τότε δὲν εἶχες καλλίτερα νὰ συμβουλεύσῃς;

§ 83. Ἐγὼ δὲ βλέπω μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διωρισμένα καὶ τεταγμένα οὕτω πῶς τὰ τοιαῦτα. Ἄδικεῖ τις θεληματικῶς; ὀργὴ καὶ τιμωρία ὑπάρχει κατ' αὐτοῦ. Ἐσφαλὲ τις ἀθελήτως; συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας δίδεται εἰς τοῦτον. Δὲν ἠδίκησεν ὅμως τις, οὔτε ἔσφαλε, καὶ ἀφιέρωσε μάλιστα τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν πράξιν τοῦ παρ' ὄλων νομιζομένου συμφέροντος, ἀλλὰ μετὰ πάντων ὁμοῦ δὲν κατώρθωσε τὸ ζητούμενον; δὲν εἶναι δίκαιον οὔτε νὰ δνειδίζῃ τις, οὔτῃ νὰ ὑβρίζῃ τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ νὰ συλλυπηθῆται μετ' αὐτοῦ. Ταῦτα πάντα λοιπὸν θέλουσι φανῆ ὅτι ὀρίζονται οὕτως ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν γραπτῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις διώρισεν οὕτω διὰ τῶν ἀγράφων φυσικῶν νόμων, καὶ διὰ

τῶν ἀνθρωπίνων ἡθῶν. Ἄλλ' ὁ Λισχίνης τοσοῦτον ὑπερέβη ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν ὀμότητα καὶ τὴν συκοφαντίαν, ὥστε καὶ ἕσα αὐτὸς ἀνέφερεν ὡς ἐκ τύχης κακὰ, καὶ διὰ ταῦτα κατηγορεῖ ἐμέ.

§ 84. Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὡς ἂν ἔλοι οἱ λόγοι τοῦ Λισχίνου ἐρρέθησαν μετ' εἰλικρινείας καὶ εὐνοίας πρὸς ὑμᾶς, σᾶς προέτρπε νὰ φυλάττητε ἐμέ, καὶ νὰ μὲ προσέχητε, ὅπως μὴ σᾶς παρασύρω, μηδὲ ἐξυπατήσω, ὀνομάζων ἐμέ δεινὸν ῥήτορα, καὶ γόητα, καὶ σοριστὴν, καὶ τὰ τοιαῦτα· ὡς ἂν τις, πρότερον ἐμιλήσας, ἀποδώσῃ εἰς ἄλλον τὰς ἰδίας του κακίας, καὶ ὡσὰν ἤδη ἤθελον πιστευθῆ ὡς ἀληθῆ, καὶ ὡτὰν οἱ ἀκροαταὶ του δὲν ἐμελλον πλέον νὰ σκεφθῶσι, τίς ποτε εἶναι ὁ ταῦτα λέγων. Ἐγὼ ὁμοῦς γνωρίζω, ὅτι ἔλοι γνωρίζετε τὸν Λισχίνην, καὶ νομίζετε ὅτι ταῦτα ἀνήκουσι πολλῶ μᾶλλον εἰς αὐτὸν, ἢ εἰς ἐμέ. Καὶ τοῦτο ὡσαύτως καλῶς οἶδα, ὅτι ἡ ἰδική μου ῥητορικὴ δεινότης (ἔστω ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ τοιαύτην δεινότητα· καὶ τοι γνωρίζω, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος οἱ ἀκροαταὶ εἶναι κύριοι τῆς δυνάμεως τῶν ἀγορευόντων· διότι καθ' ὃν τρόπον ὑμεῖς ἀποδεχθῆτε τὸν λέγοντα, καὶ πρὸς ἕκαστον ἔχητε εὐνοίαν, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ λέγων φαίνεται δεινὸς ῥήτωρ), ἂν τάχα ὑπάρχη καὶ εἰς ἐμέ τοιαύτη τις ἐμπειρία, ταύτην μὲν θέλετε εὐρεῖ πάντες μεταχειριζομένην ὑπὲρ ὑμῶν πάντοτε εἰς τὰ κοινὰ πράγματα, καὶ οὐδέποτε καθ' ὑμῶν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἰδιαιτέρων ὑποθέσεων· τὴν δὲ τούτου δεινότητα τὸ ἐναντίον θέλετε εὐρεῖ, ὄχι μόνον συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνου ἐξ ὑμῶν, ὅστις τυχὸν δυσηρέστηεν αὐτὸν κατὰ τι, ἢ προσέκρουσέ που· ποτὲ δὲν μεταχειρίζεται αὐτὴν οὔτε δικαίως, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως. Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς πολίτης δὲν πρέπει νὰ ζητῇ παρὰ τῶν δικαστῶν, εἰσερχομένων εἰς τὸ δικαστήριον ὑπὲρ τῶν κοινῶν πραγμάτων, νὰ ὑπηρετῶσιν οὔτε τὴν ὀργὴν

του, οὔτε τὴν ἔχθραν, οὔτε ἄλλο κἀνὲν τῶν τοιούτων παθῶν πρὸς βλάβην τοῦ ἀντιδίκου, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν παθῶν τούτων πρέπει νὰ παρουσιάζεται ἐνώπιον ὑμῶν· ἀλλὰ μάλιστα μὲν δὲν πρέπει νὰ ἔχη τοιαῦτα πάθη ἐκ φύσεως· ἐὰν ὅμως ἔχη ταῦτα ἔμφυτα ἐξ ἀνάγκης, τότε πρέπει νὰ τὰ οἰκονομῇ μετὰ πραότητος καὶ μετριότητος.

§ 85. Πότε λοιπὸν ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ ὁ ῥήτωρ πρέπει νὰ ἦναι σφοδρὸς; Ὅποτεν κινδυνεύη κἀνὲν ἐκ τῶν ὅλων πραγμάτων τῆς πόλεως, καὶ ὁπότεν ὁ Δῆμος ἔχη διαφορὰν τινα πρὸς τοὺς ἐχθρούς· τότε πρέπει νὰ ἦναι σφοδρὸς. Διότι ταῦτα εἶναι ἴδια γενναίου καὶ ἀγαθοῦ πολίτου. Ἄλλ' ἐνῶ δὲν ζητεῖ νὰ τιμωρηθῶ ἐγὼ μήτε διὰ κἀνὲν ἀδίκημα πώποτε δημόσιον, θέλω δὲ προσθέσει μήτε δι' ἰδιαιτέρον, μήτε πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ ἔλθῃ τώρα μεμηχανευμένος κατηγορίαν δι' ἕνα στέφανον καὶ δι' ἑπαινόν τινα, καὶ νὰ ἐξοδεύσῃ τοσοῦτους λόγους χάριν ἰδίας ἔχθρας, τοῦτο εἶναι σημεῖον φθόνου καὶ ταπεινῆς καρδίας, καὶ οὐχὶ χρηστοῦ τινος ἤθους. Τὸ δὲ νὰ μὴ κατηγορήσῃ ἐμὲ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ παρόντος δικαστικοῦ ἀγῶνος, καὶ τώρα νὰ ἔλθῃ νὰ κατηγορῇ τὸν Κτησιφῶντα, τοῦτο εἶναι καὶ τῆς ἐσχάτης κακίας.

§ 86. Καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων, Αἰσχίνη, μοὶ φαίνεσαι, ὅτι προετίμησας τοῦτον τὸν δικαστικὸν ἀγῶνα θέλων νὰ κάμῃς ἐπίδειξιν τινα φωνασκίας, καὶ οὐχὶ νὰ λάβῃς τιμωρίαν τινὸς ἀδικήματός μου. Ἄλλὰ δὲν τιμῶσιν, Αἰσχίνη, τὸν ῥήτορα οὔτε τὰ ῥητορικὰ κάλλη τοῦ λόγου, οὐδὲ ὁ λαμπρὸς τῆς φωνῆς τόνος, ἀλλὰ τὸ ν' ἀγαπᾷ τὰ αὐτὰ ποάγματα τὰ ὁποῖα καὶ ὁ λαὸς, καὶ τὸ νὰ μισῇ καὶ ἔχη φίλους τοὺς αὐτοὺς τοὺς ὁποίους καὶ ἡ πατρίς. Ὁ ἔχων λοιπὸν τοιαύτην διάθεσιν τῆς ψυχῆς, οὗτος πάντοτε θέλει ὁμιλεῖ μετ' εὐνοίας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος· ὁ δὲ περιποιούμενος ἐκείνους παρὰ τῶν ὁποίων ἡ πόλις προβλέπει ὅτι θέλει πάθει κίνδυνόν τινα διὰ τὸν

ἑαυτὸν τῆς, οὗτος δὲν στηρίζει τὰ συμφέροντά του ἐπὶ τῆς αὐ-
τῆς ἀγκύρας, ἐφ' ἧς στηρίζεται καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν·
διὰ τοῦτο δὲν περιμένει τὴν ἀσφάλειάν του ἕθεν καὶ ὁ λαός.
Ἄλλὰ (βλέπετε;) ἐγὼ ταυτίζω τὴν ἀσφάλειάν μου πρὸς τὴν
τοῦ Δήμου· διότι τὰ αὐτὰ συμφέροντα πρὸς τούτοις προετίμησα,
καὶ κἀνὲν χωριστὸν, οὐδὲ ἰδιαιτέρον ἔκαμον. Ἄρα οὐδὲ σὺ δὲν
ἀπέβλεψας εἰς κἀνὲν χωριστὸν, οὐδὲ ἰδιαιτέρον παρὰ τὸ τῆς
πατρίδος συμφέρον; καὶ πῶς εἶναι δυνατόν τοῦτο; ὅστις εὐθὺς
μετὰ τὴν μάχην πρεσβευτῆς ὑπῆγας πρὸς τὸν Φίλιππον, ὅστις
ἦτο αἴτιος τῶν κατ' ἐκείνους τοῦ χρόνου συμφορῶν τῆς πα-
τρίδος· καὶ μάλιστα ἐνῶ ἤρνεῖτο πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον
ταύτην τὴν ὑπερησίαν, ὡς ἔλοι γινωρίζουσιν.

§ 87. Καὶ λοιπὸν τίς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἐξέκατὰ τὴν πό-
λιν; ὄχι ὁ μὴ λέγων τὰ ὁποῖα φρονεῖ; Ποῖον δὲ ὁ κήρυξ
καθεκίστην ἐπιλήθειαν καταρᾶται δικαίως; οὐχὶ τὸν τοιοῦ-
τον; Τί δὲ μεγαλύτερον ἀδίκημα δύναται τις νὰ εἴπῃ κατ'
ἀνδρὸς βήτορος, ἢ ἐὰν μὴ φρονῆ καὶ μὴ λέγῃ τὰ αὐτά; Ἄλλὰ
τοιοῦτος δὲν εὐρέθη. Ἐπειτα σὺ πολὺς νὰ ὀμιλήσῃς, καὶ νὰ
βλέπῃς εἰς τὸ πρόσωπον τούτων; Τί, νομίζεις σὺ, ὅτι δὲν
σὲ γινωρίζουσιν οὗτοι, ὅστις εἶσαι; ἢ νομίζεις, ὅτι τοσοῦτος
ὑπνος καὶ λήθη ἐκυριεύουεν ἔλους, ὥστε δὲν ἐνθυμοῦνται οὗτοι
τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους ἐπὶ τῆς δικραΐας τοῦ πολέμου ἐ-
δημηγόρεις ἐν τῇ συνέλευσει τοῦ λαοῦ, καταρῶμενος καὶ βε-
βαιῶν μεθ' ὄρκου, ὅτι οὐδεμίαν σχέτις εἶναι μεταξὺ σοῦ καὶ
τοῦ Φιλίππου, ἀλλ' ὅτι ἐγὼ σοὶ ἀποδίδω τὴν κατηγορίαν
ταύτην χάριν ἔχθρας, ἐνῶ δὲν εἶναι ἀληθές; Ἄρα δὲ ἀνηγ-
γέλθη ἢ ἐν Χαιρωνεῖ μάχῃ, λητμονῶν κατάρας καὶ ὄρκους,
εὐθὺς ὠμολόγησις καὶ προτεποιεῖς ὅτι ἔχεις πρὸς τὸν Φίλιππον
φιλίαν καὶ φιλοξενίαν, ὀνομάζων διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων
τὴν μισοφιλίαν σου· διότι ἐκ ποίας ἄλλης ἴσης ἢ δικαίας προ-
φάσεως ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος ἦτο φιλόξενος,

ἡ φίλος ἢ ἀπλοῦς γνώριμος πρὸς τὸν Αἰσχίνην, τὸν υἱὸν τῆς τυρπανιστρίας Γλαυκοθέας ; Ἐγὼ μὲν δὲν βλέπω· ἀλλ' ἐμισθώθης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἵνα καταστρέψῃς τὰ συμφέροντα τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ' ὅμως ἐνῶ τοσοῦτον φανερώς συνελήφθης σὺ προδότης τοῦ ἰδίου σου ἑαυτοῦ, καὶ ἔγεινας κατήγορος τοῦ ἑαυτοῦ σου μετὰ τὰ δυστυχῆ συμβάντα, λοιδορεῖς ἐμέ, καὶ ὀνειδίζεις ταῦτα, διὰ τὰ ὅποια πάντα ἄλλον θέλεις εὑρεῖ αἷτιον μᾶλλον, ἢ ἐμέ ;

§ 88. Πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, Αἰσχίνη, ἡ πόλις καὶ ἐπεχείρησε καὶ κατώρθωσε δι' ἐμοῦ, τὰ ὅποια ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν· ἰδοὺ δὲ ἡ ἀπόδειξις. Ὅτε ὁ Δῆμος ἔμελλε νὰ ἐκλέξῃ τὸν μέλλοντα νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάριον λόγον ὑπὲρ τῶν φονευθέντων ἐπὶ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, ἐν ᾧ ἦσαν ἔτι πρόσφατα τὰ ἐκ τοῦ πολέμου δυστυχήματα, δὲν ἐχειροτόνησε σὲ προβληθέντα, οὐχὶ σὲ, καὶ τοι ἦσο καλλίφωνος· οὐδὲ τὸν Δημάδην, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἔκαμε τὴν εἰρήνην· οὐδὲ τὸν Ἡγήμονα, οὐδὲ ἄλλον τινὰ ἐξ ὑμῶν, ἀλλ' ἐμέ. Καὶ ἐν ᾧ σὺ καὶ ὁ Πυθοκλῆς ἀνέβητε εἰς τὸ ῥητορικὸν βῆμα ὡμῶς καὶ ἀναιδῶς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, καὶ κατηγορεῖτε ἐμέ διὰ τὰ αὐτὰ, διὰ τὰ ὅποια καὶ σὺ τώρα, καὶ ὀβριζετε, ὁ Δῆμος ὅμως ἔτι μᾶλλον ἐπέμεινε καὶ ἐχειροτόνησεν ἐμέ πρὸς ἐκφώνησιν τοῦ ἐπιταρίου. Καὶ σὺ δὲν ἀγνοεῖς μὲν τὴν αἰτίαν τούτου, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐγὼ θέλω σοὶ τὴν εἰπεῖ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐγνώριζον καὶ τὰ δύο, καὶ τὴν ἰδικὴν μου εὐνοίαν καὶ προθυμίαν μεθ' ἧς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἐνήργουν τὰ πολιτικὰ πράγματα, καὶ τὴν ἰδικὴν σας προδοσίαν· διότι ὅσα μεθ' ὄρκου ἠρνεῖσθε, ἐν ᾧ ἠτύχουν τὰ πράγματα τῆς πατρίδος, ταῦτα ὡμολογήσατε, ἀφ' οὗ ἐδυστύχησεν ἡ πόλις. Τοὺς λαβόντας λοιπὸν θάρβος ἐπὶ τῶν κοινῶν ἀτυχημάτων νὰ φανερώσωσι τὰ προδοτικὰ αὐτῶν φρονήματα, ἐνόμισαν πρὸ πολλοῦ μὲν ὅτι ἦσαν κρυφοὶ αὐτῶν ἐχθροὶ, τότε δὲ φα-

νεροί. Ἐπειτα ὑπελάμβανον πρόπον, ὅτι ὁ μέλλων νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων, καὶ νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἀρετὴν ἐκείνων, δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπῆρξε μῆτε ὁμόστεγος, μῆτε τῶν αὐτῶν σπονδῶν μέτοχος πρὸς τοὺς πολεμήσαντας κατὰ τῶν φονευθέντων, μῆτε ἐν Μακεδονίᾳ μὲν νὰ συνευθυμῆ μετὰ τοῦ Φιλίππου καὶ νὰ ψάλλῃ νικητηρίους ὕμνους διὰ τὰς συμφορὰς τῶν Ἑλλήνων [μετὰ τῶν αὐτουργῶν τοῦ φόνου, ἐλθὼν δὲ ἐδῶ νὰ τιμᾶται διὰ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ ἐπιταφίου, μηδὲ διὰ τῆς φωνῆς μόνον νὰ θαυμάσῃ ὑποκρινόμενος τὴν τύχην ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ ψυχῆς νὰ συλλυπῆται.

§ 89. Τὴν ἐκ ψυχῆς ταύτην λύπην συνησθάνοντο οἱ Ἀθηναῖοι καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν καὶ εἰς ἐμὲ, ὄχι ὅμως καὶ εἰς ὑμᾶς. Διὰ ταῦτα ἐχειροτόνησαν ἐμὲ πρὸς ἐκφώνησιν τοῦ ἐπιταφίου, καὶ ὄχι ὑμᾶς. Καὶ ὄχι μόνον ὁ Δῆμος ἐφρόνει οὕτως ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐδὲ οἱ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ τῶν τελευταίων τῶν ἐπιταφίων, οἵτινες ἐξελέχθησαν ὑπὸ τοῦ Δήμου εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ταφῶν ἐπιμέλειαν, ἐφρόνουν ἄλλως πῶς· ἐπειδὴ δειλότεροι αὐτοὶ νὰ κάμωσι τὸ περίδειπνον, τὸ ἕκαμον ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ὡς εἰς οἰκειότατον τῶν τελευταίων τῶν τελευταίων, καθὼς συνειθίζονται νὰ γίνωνται τὰ ἄλλα νενομισμένα ὑπὲρ τῶν νεκρῶν παρὰ τοῖς οἰκειοτάτοις· καὶ εὐλόγως· διότι ὡς συγγενῆς μὲν ἦτο ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον συγγενῆ οἰκειότερος ἐμοῦ· κοινῶς ὅμως ὡς πολίτης οὐδεὶς ἦτο εἰς ὄλους ἐγγυτέρω ἐμοῦ· διότι ἐκεῖνος, ὅστις μεγάλως ἐνδιεφέρετο νὰ σωθῆται καὶ νὰ νικήσῃσιν, οὗτος, καὶ ἀφ' οὗ ἔπαθον τὰ ἀπευκαταῖα, μετέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὑπὲρ πάντων λύπης. Λέγε δὲ εἰς αὐτὸν, Γραμματεῦ, τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον δημοσίως ἢ πόλις εὐρηρεστήθη πρὸς τιμὴν τῶν νὰ ἐπιγράψῃ, ἵνα ἰδῆς, Λίσχινη, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἐπιγράμματι τὸν ἑαυτὸν σου ὄντα ἀγνώμονα, καὶ συκοφάντην καὶ μικρόν. Λέγε.

Ε Π Ι Γ Ρ Α Μ Μ Α.

«Οὔτοι ὑπὲρ πατρίδος τῶν ἀντέταξαν τὰ ὄπλα,
 Καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀπέκρουσαν ἐπονειδίστους ὕβρεις.
 Ἄνδρῖαν, μέγα φρόνημα ἔδειξαν πολεμοῦντες·
 Ζωὴν τῶν δὲν ἐφείσθησαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος
 Θάνατον προετίμησαν, ἵνα μὴ δουλωθῶσι,
 Καὶ ὕβρεις δοκιμάζωσι τῆς στυγεραῆς δουλείας.
 Ἐδέχθη δ' ἐν τοῖς κόλποις τῆς πατρὸς τὰ λείψανά των.
 Οὐδεὶς θνητὸς τὸν θάνατον δὲν θέλει ἀποφύγει·
 Μόν' οἱ θεοὶ ἀθάνατοι, καὶ πάντα κατορθοῦσιν·
 Ἄλλ' ἄνθρωπος οὐδεὶς ποτὲ θανάτου μοῖραν φεύγει.»

§ 90. Ἀκούεις, Ἀἰσχίνη, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἐπιγράμματι τὸ μὲν ἀναμάρτητον καὶ τὰ πάντα κατορθῶναι εἶναι τῶν θεῶν, καὶ δὲν ἀναθέτει εἰς τὸν συμβουλευόντα ῥήτορα τὴν δύναμιν τοῦ νὰ νικῶσιν οἱ ἐν τῷ πολέμῳ ἀγωνιζόμενοι, ἀλλ' εἰς τοὺς θεοὺς; Τί λοιπὸν, ὦ κατάρατε, λοιδορεῖς περὶ τούτων ἐμὲ, καὶ λέγεις κατ' ἐμοῦ, ὅσα εἶθε οἱ θεοὶ νὰ ῥίψωσι κατὰ τῆς ἰδικῆς σου καὶ κατὰ τῆς τῶν ἰδικῶν σου κεφαλῆς; Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν ἄλλων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσα ὁ Αἰσχίνης κατηγορήσε καὶ κατεψεύσθη, ἐν περισσώτερον ὄλων ἐθαύμασα, ὅτι μνημονεύσας τὰ τότε εἰς τὴν πόλιν συμβάντα κακὰ, δὲν συνεκινήθη ὡσὰν εὖνους καὶ δίκαιος πολίτης, οὐδ' ἐδάκρυσεν, οὐδ' ἔπαθε κἀνὲν τοιοῦτον ψυχικὸν αἴσθημα· ἀλλ' ὑψώσας τὴν φωνήν, καὶ χαίρων, καὶ λαρυγγίζων, ἐνόμιζε μὲν ὁμολογουμένως, ὅτι κατηγορεῖ ἐμὲ, ἀλλ' ἔδειξε δεῖγμα κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅτι διὰ τὰ λυπηρὰ γεγονότα οὐδόλως δὲν ἐλυπήθη ὡς οἱ ἄλλοι. Καὶ ὅμως ὁ λέγων ὅτι φροντίζει ὑπὲρ τῶν νόμων, καὶ τῆς πολιτείας, καθὼς

οὗτος τώρα, καὶ ἂν κἀνὲν ἄλλο δὲν ἔχη, ἔπρεπε τουλάχιστον νὰ ἔχη τοῦτο, νὰ λυπηταὶ καὶ νὰ χαίρη διὰ τὰ αὐτὰ πράγματα ὁμοίως πρὸς τοὺς πολλοὺς, καὶ νὰ μὴ κατατάττηται μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος διὰ τῆς προαιρέσεώς του ὡς πρὸς τὰ κοινὰ πράγματα. Καὶ τοῦτο σὺ τώρα εἶσαι φανερός ὅτι ἔκαμες, λέγων ὅτι ἐγὼ εἶμαι αἴτιος ὄλων, καὶ δι' ἐμέ ἡ πόλις, ἀγωνισθεῖσα ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, περιέπεσεν εἰς κινδύνους, ἐνῶ σεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἤρχισατε νὰ βοηθῆτε τοὺς Ἑλληνας ὄχι ἀφ' ὅτου ἐγὼ ἤρχισα νὰ πολιτεύωμαι, οὐδὲ ἕνεκα τῆς ἰδικῆς μου προαιρέσεως. Ἐπειδὴ ἂν δοθῆ παρ' ὑμῶν πρὸς ἐμέ τοῦτο, ὅτι ἐξ αἰτίας ἰδικῆς μου σεῖς ἠγαντιώθητε τοσοῦτον κατὰ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, ἀγωνιζομένης νὰ ὑψωθῆ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, θέλει δοθῆ πρὸς ἐμέ δωρεὰ μεγαλειτέρα, ἀπασῶν ὁμοῦ, ὅσας εἰς ἄλλους ἐδώκατε. Ἄλλ' οὔτε ἐγὼ δύναμαι νὰ εἶπω ταῦτα, διότι ἤθελον ἀδικῆσαι ὑμᾶς· οὔτε σεῖς, καλῶς γνωρίζω, θέλετε συγχωρήσει ταῦτα εἰς ἐμέ. Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ἐὰν ἐσέβετο τὰ δίκαια, δὲν ἤθελε βλάπτει καὶ διαβάλλει τὰ μέγιστα τῶν ὑμετέρων καλῶν διὰ τὴν πρὸς ἐμέ ἔχθραν του.

§ 91. Ἀλλὰ τί ἐπιπλήττω ταῦτα τὸν Αἰσχίνην, ἐνῶ αὐτὸς μὲ κατηγορήσῃ καὶ κατεψεύσθη διὰ πολλῶ ἀθλιώτερα ἄλλα; διότι ὁ κατηγορῶν ἐμέ διὰ φιλιππισμὸν, ὦ γῆ καὶ θεοί, τί δὲν δύναται οὗτος νὰ εἴπῃ; Καὶ ὅμως, μὰ τὸν Ἡρακλέα καὶ ὄλους τοὺς θεοὺς, ἐὰν ἀληθῶς πρέπη τις νὰ θεωρήσῃ (ἀφαιρουμένου ἐκ τοῦ λόγου πάσης ψευδολογίας, καὶ τὸ νὰ λέγῃ τίς τι δι' ἔχθραν), τίνες ἀληθῶς εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τῶν ὁποίων τὴν κεφαλὴν ἅπαντες εὐλόγως καὶ δικαίως πρέπει νὰ ῥίψωσι τὴν αἰτίαν τῶν γεγονότων κακῶν, θέλει εὐρεῖ, ὅτι εἰς κάθε πόλιν αἴτιοι τῶν δυστυχημάτων τούτων εἶναι οἱ ὁμοιάζοντες τὸν Αἰσχίνην, καὶ ὄχι οἱ ὁμοιάζοντες ἐμέ. Οὐ-

τοι δὲ οἱ ὅμοιοι τοῦ Αἰσχίνου, ὅτε ἀκόμη ὁ Φίλιππος ἦτο ἀδύνατος, καὶ πολὺ μικρὸς τὴν δύναμιν, ἐνῶ ἡμεῖς πολλάκις προσελέγομεν, καὶ παρεκινουῦμεν, καὶ ἐδιδάσκομεν τὰ βέλτιστα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἕνεκα τῆς ἰδίας αἰσχροκερδεῖας προέδιδον τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἕκαστοι τούτων ἐξηπάτων καὶ διέφθειραν τοὺς συμπολίτας αὐτῶν, ἕως οὗ τοὺς ἕκαμον δούλους· τοὺς Θετταλοὺς, ὁ Δάοχος, ὁ Κινέας, ὁ Θρασύδαιος· τοὺς Ἀρκάδας, ὁ Κερκιδᾶς, ὁ Ἰερώνυμος, ὁ Εὐκαμπίδας· τοὺς Ἀργεῖους, ὁ Μύρτις, ὁ Τελέδαμος, ὁ Μναςέας· τοὺς Ἠλείους, ὁ Εὐξίθεος, ὁ Κλεότιμος, ὁ Ἀρίσταρχος· τοὺς Μεσσηνίους, οἱ παῖδες τοῦ ἐχθροῦ τῶν θεῶν Φιλιάδου, ὁ Νέων καὶ Θρασύλοχος· τοὺς Σικυωνίους, ὁ Ἀρίστρατος, ὁ Ἐπιχάρης· τοὺς Κορινθίους, ὁ Δείναρχος, ὁ Δημάρατος· τοὺς Μεγαρεῖς, ὁ Πταιδωρος, ὁ Ἐλιξος, ὁ Παρίλαος· τοὺς Θηβαίους, ὁ Τιμόλαος, ὁ Θεογείτων, ὁ Ἀνεμοίτας· τοὺς Εὐβοεῖς, ὁ Ἴππαρχος, ὁ Κλείταρχος, ὁ Σωσίστρατος. Δὲν θέλει μὲ φθάσει ἡ ἡμέρα λέγοντα τὰ τῶν προδοτῶν ὀνόματα. Ὅλοι οὗτοι, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν, ἔχουσι τὰ αὐτὰ φρονήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐν Ἀθήναις ἔχουσιν οἱ παρ' ἡμῖν προδότες, ἄνθρωποι μικροὶ, καὶ κόλακες, καὶ ἀλιτῆριοι, κολοβώσαντες ἕκαστος τὰς ἰδίας πατρίδας, καὶ προδόντες αὐτὰς πρότερον μὲν εἰς τὸν Φίλιππον, τῶρα δὲ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· μετροῦντες τὴν εὐδαιμονίαν κατὰ τὴν γαστέρα τῶν κατὰ τὰς αἰσχροτάτας ἡδονὰς, τὴν δὲ ἐλευθερίαν καὶ τὸ νὰ μὴ ἔχωσι δεσπότην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν, ἅτινα ἦσαν εἰς τοὺς προγενεστέρους Ἕλληνας ὄροι τῶν ἀγαθῶν, καταστρέψαντες.

§ 92. Ταύτης λοιπὸν τῆς τόσον αἰσχρῆς καὶ περιβοήτου συνωμοσίας, μᾶλλον δὲ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἵνα σαφῶς ἐξηγηθῶ, τῆς προδοσίας τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἡ πό-

λις ἐνώπιον ὄλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀναίτιος ἕνεκα τῆς πολιτικῆς μου διαγωγῆς, καὶ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν. Ἐπειτα μ' ἐρωτᾷς, Αἰσχίνη, ἀντὶ ποίας ἀρετῆς εἶμαι ἄξιος νὰ τιμῶμαι; Ἐγὼ ἤδη σοὶ λέγω τοῦτο· διότι, ἐνῶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος διεσθάρησαν ὄλοι, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ σοῦ, πρότερον μὲν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐμὲ οὔτε καιρὸς, οὔτε περιποιητικοὶ λόγοι, οὔτε ὑποσχέσεων μέγεθος, οὔτε ἐλπίς, οὔτε φόβος, οὔτε χάρις, οὔτε ἄλλο κἀνὲν μὲ παρέπεισεν, οὐδὲ παρέσυρε νὰ προδώσω κἀνὲν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔκρινα δίκαια καὶ συμφέροντα εἰς τὴν πατρίδα· οὐδὲ ὅσα ποτὲ συνεβούλευσα τοῖς Ἀθηναίοις τοῖς συνεβούλευσα δημοιάζων ὑμᾶς, κλίνων, ὡς ἐν πλάστιγγι, τὴν συμβουλήν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς δωροληψίας· ἀλλ' ἅπαντα ἔπραξα ἀπὸ ψυχῆς ὀρθῆς, καὶ δικαίας, καὶ ἀδιαφθόρου· καὶ γενόμενος προστάτης μεγίστων πραγμάτων ἐκ τῶν συγχρόνων μου, ἐπολιτεύθην ταῦτα πάντα συνετῶς, δικαίως, καὶ εἰλικρινῶς. Διὰ ταῦτα ἔχω ἀξίωσιν νὰ τιμῶμαι.

§ 93. Τὴν δὲ ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, διὰ τὸ ὅποῖον σὺ μὲ ἐχλεύαζες, καὶ τὸ διόρθωμα τῶν τάφρων, κρίνω ἄξια χάριτος καὶ ἐπαίνου· καὶ διὰ τί ὄχι; ἀλλ' ὅμως δὲν θεωρῶ ταῦτα ὡς μεγάλας πολιτικὰς μου πράξεις. Διότι δὲν ἐτείχισα τὴν πόλιν ἐγὼ διὰ λίθων, οὐδὲ διὰ πλίνθων, οὐδὲ διὰ τοιαῦτα μεγαλοφρονῶ ὡς περὶ μεγίστων πολιτικῶν μου πράξεων· ἀλλ' ἐὰν, Αἰσχίνη, θέλῃς δικαίως νὰ θεωρήσῃς τὸν παρ' ἐμοῦ τειχισμὸν τῆς πόλεως, θέλεις εὐρεῖν διὰ τῶν ἐνεργειῶν μου ὡς τειχισμὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως ὄπλα, καὶ συμμαχοῦσας πόλεις, καὶ τόπους, καὶ λιμένας, καὶ πλοῖα, καὶ πολλοὺς ἵππους, καὶ στρατὸν πρὸς ὑπεράσπισιν τούτων. Ταῦτα ὡς προμαχῶνας προέταξα ἐγὼ πρὸς φύλαξιν τῆς Ἀττικῆς, ὅσον ἦτο δυνατόν εἰς ἀνθρώπινον λογισμὸν, καὶ διὰ τούτων ἐτείχισα πᾶσαν τὴν χώραν τῆς Ἀττικῆς, καὶ οὐχὶ τὸν κύκλον

μόνον τοῦ Πειραιῶς οὐδὲ τῆς πόλεως· οὐδὲ ἐνικήθη ἔγὼ κατὰ τὰς πολιτικὰς σκέψεις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου (πολὺ ἀπέχω τούτου), οὐδὲ κατὰ τὰς πολεμικὰς παρασκευάς· ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ τῶν συμμάχων καὶ αἱ δυνάμεις ἐνικήθησαν ὑπὸ τῆς τύχης. Τίνες αἱ τούτων ἀποδείξεις; ἐναργεῖς καὶ φανεραί. Σκέχθητε δὲ οὕτως.

§ 94. Τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ ὁ εὖνους πολίτης, τί ὁ μετὰ πάσης προνοίας, καὶ προθυμίας καὶ δικαιοσύνης πολιτευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος; δὲν ἔπρεπεν ἐκ μὲν τῆς θαλάσσης νὰ προβάλλῃ τὴν Εὐβοίαν ὡς προμαχῶνα πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ἐκ δὲ τῆς μεσογείου νὰ προβάλλῃ τὴν Βοιωτίαν, ἐκ δὲ τῶν πρὸς Πελοπόννησον τόπων νὰ προβάλλῃ τοὺς συνορεύοντας μετὰ τῆς Ἀττικῆς; δὲν ἔπρεπε νὰ προβλέψῃ, ὥστε ἡ μετακόμισις τοῦ σίτου νὰ γίνηται μέχρι τοῦ Πειραιῶς καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν διὰ φιλικῶν τόπων; καὶ, συμβουλευόντων καὶ γράφων τοιαῦτα, τοὺς μὲν ὑπάρχοντας φιλικοὺς τόπους, στέλλων βοηθείας, νὰ σώσῃ τὴν Προκόννησον, τὴν Χερσόνησον, τὴν Τένεδον; τοὺς δὲ μὴ ὑπάρχοντας, νὰ κατορθώσῃ ὅπως γένωσιν οἰκεῖοι καὶ συμμαχικοὶ, τὸ Βυζάντιον, ἡ Ἄβυδος, ἡ Εὐβοία; καὶ ν' ἀφαιρέσῃ μὲν τὰς μεγίστας δυνάμεις ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, νὰ προσθέσῃ δὲ βίας ἢ πόλις στερεῖται;

§ 95. Ταῦτα πάντα λοιπὸν ἐπράχθησαν ὑπὲρ ὑμῶν διὰ τῶν ψηφισμάτων μου, καὶ διὰ τῶν πολιτικῶν μου πράξεων· τὰ ὁποῖα, ἐάν τις ἀπαθῶς θέλῃ νὰ θεωρήσῃ, θέλει εὐρεῖ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι καὶ ὀρθῶς ἐβουλευθήσαν, καὶ μετὰ πάσης δικαιοσύνης ἐπράχθησαν, καὶ ὁ ἀρμόδιος καιρὸς ἐκάστου δὲν παρημελήθη, οὐδὲ ἡγνοήθη, οὐδὲ ἐπροδόθη ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ὅτι, ὅσον ἀνῆκεν εἰς ἐνὸς ἀνδρὸς δύναμιν καὶ λογισμὸν, τίποτε δὲν παρελείφθη. Ἐὰν δὲ καλοποιῶ τινος δαίμονος ἢ τύχης ἢ δυνάμεις, ἢ τῶν στρατηγῶν ἢ ἀνικανότης, ἢ τῶν προδιδόντων τὰς πόλεις ὑμῶν ἢ κακία, ἢ ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἐφθείρον

καθ' ὀλοκληρίαν τὰ πράγματα, ἕως οὗ τὰ κατέσπρεψαν, τί πταίει ὁ Δημοσθένης; Ἐάν δὲ ὑπῆρχεν εἰς ἐκάστην Ἑλληνικὴν πόλιν εἷς ἀνὴρ, ὁποῖος ἐγὼ ὑπῆρξα παρ' ὑμῖν ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχον θέσιν, ἢ τοῦλάχιστον ἐάν εἶχεν ἓνα μόνον ἄνδρα ἢ Θεσσαλία, καὶ ἓνα μόνον ἄνδρα ἢ Ἀρκαδία, ἔχοντα τὰ αὐτὰ φρονήματα μετ' ἐμοῦ, οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων οὔτε ἐκ τῶν ἔξω τῶν Θερμοπυλῶν, οὔτε ἐκ τῶν ἔσω ἤθελε περιπέσει εἰς τὰ παρόντα κακὰ, ἀλλ' ὅλοι ὄντες ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι, καὶ ζῶντες μετὰ πάσης ἀνέσεως ἀσφαλῶς, ἤθελον κατοικεῖ μετ' εὐδαιμονίας τὰς ἐαυτῶν πατρίδας, καὶ ἐξ αἰτίας ἰδικῆς μου ἤθελον εὐγνωμονεῖ πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους διὰ τόσα καὶ τοιαῦτα ἀγαθὰ.

§ 96. Ἴνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι, φοβούμενος τὸν φόβον, λέγω πολλῶ ὀλιγώτερα διὰ τῶν λόγων ἐξ ἔσων ἔπραξα διὰ τῶν ἔργων, λέγε μοι, Γραμματεῦ, ταῦτα, καὶ λάβε καὶ ἀνάγνωθι τὸν ἀριθμὸν τῶν γενομένων βοηθειῶν κατὰ τὰ ἰδικά μου ψηφίσματα.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΟΗΘΕΙΩΝ.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, Αἰσχίνη, πρέπει νὰ πράττῃ ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς πολίτης· τὰ ὅποια εἰ μὲν κατωρθοῦντο, ὦ γῆ καὶ θεοί, μέγιστοι ἀναντιρρήτως ἠθέλομεν εἶσθαι, καὶ μάλιστα μέγιστοι μετὰ δικαιοσύνης· ἂν ἔμωσ δὲν κατωρθοῦντο, τοῦλάχιστον ἠθέλεν ὑπάρχει εἰς ὑμᾶς ἡ τιμὴ, καὶ ὅτι οὐδεὶς δὲν ἤθελε κατηγορεῖ τὴν πόλιν, οὐδὲ τὴν καλὴν αὐτῆς προαίρεσιν, ἀλλ' ἤθελε κακίξει τὴν τύχην, τὴν οὕτως ἀποφασίσασαν τὰ πράγματα. Ὅχι, μὰ τὸν Δία, ὅχι ὁ καλὸς πολίτης δὲν ἀπομακρύνεται τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως, οὐδὲ μισθώνει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς ἐναντίους, οὐδὲ ζητεῖ νὰ οἰκονομῇ τοὺς καιροὺς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἀντὶ τοῦ νὰ τοὺς οἰκο-

νομῆ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, οὐδὲ φθονεῖ τὸν ἀναδεχόμενον νὰ συμβουλευῆ καὶ νὰ γράφῃ πράγματα ἄξια τῆς πόλεως καὶ προτιμῶντα νὰ ἐπιμένῃ ἐπὶ τούτων, εἴαν δέ τις ἰδιαιτέρως τὸν δυσαρεστήσῃ κατὰ τι, νὰ μνησικακῆ διὰ τοῦτο καὶ νὰ τὸ φυλάττῃ, οὐδὲ, ὡς σὺ πολλάκις κάμνεις, φυλάττει ἡσυχίαν ἄδικον καὶ ὑπουλον.

§ 97. Εἶναι τῶ ὄντι, εἶναι ἡσυχία δικαία καὶ συμφέρουσα εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὑμεῖς τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἔχετε· ἀλλ' ὁ Αἰσχίνης δὲν φυλάττει τοιαύτην ἡσυχίαν· εἶναι πολὺ μακρὰν ταύτης· ἀλλ' ἀπομακρυνθεὶς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ὅταν τὸ νομίσῃ συμφέρον (καὶ πολλάκις νομίζει τοῦτο), καιροφυλακεῖ, ὅτε σεῖς εἴσθε βεβαρημένοι παρὰ τοῦ συνεχῶς ἀγορεύοντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ὅτε συνέβῃ ἐκ τῆς τύχης ἐναντίον τι, ἢ ἄλλο τι δύσκολον ἔγεινε (καὶ πολλάκις τοιαῦτα συμβαίνουσιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον), καὶ τότε ἐπὶ τούτου τοῦ καιροῦ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀνεφάνη ἐξαίφνης ῥήτωρ, ὡς βιαία πνοή ἀνέμου, καὶ φωνασκεῖ, καὶ συναθροίζει λέξεις καὶ φράσεις, καὶ συναρμολογεῖ ταύτας σαφῶς καὶ ἀπνευστί, οὐδεμίαν μὲν ὠφέλειαν φερούσας, οὐδὲ ἀπόκτησιν οὐδενὸς ἀγαθοῦ, φερούσας ὅμως συμφορὰν πρὸς τὸν τυχόντα πολίτην, καὶ κοινήν κηταισχύνην πρὸς τὴν πόλιν. Καὶ ὅμως, Αἰσχίνῃ, οἱ καρποὶ τῆς ῥητορικῆς τοῦ ταύτης μελέτης, καὶ τῆς ἐπιμελείας, εἴαν αὐταὶ προήρχοντο ἐκ ψυχῆς δικαίας, καὶ προτιμώσης τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, ἠδύνατο νὰ ἦναι καρποὶ καλοὶ καὶ γενναῖοι καὶ εἰς ὅλους ὠφέλιμοι, συμμαχίαι πόλεων, πόροι χρημάτων, αὔξησις ἐμπορίου, ψήφισις νόμων συμφερόντων, καὶ ἰσχυρὰ ἐμπόδια κατὰ τῶν ἀποδεδειγμένων ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. Διότι εὐκαιρία πρὸς ἀπόδειξιν τούτων ὄλων ἦτο κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους, καὶ ὁ παρελθὼν χρόνος ἔδωκε πολλὰς εὐκαιροὺς περιστάσεις νὰ δείξῃ τὸν ζῆλόν του ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς πολίτης. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς

χρόνους τούτους πρόποτε δὲν ἐφάνης σὺ μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὅτι ἔγεινας οὔτε πρῶτος, οὔτε δεύτερος, οὔτε τρίτος, οὔτε τέταρτος, οὔτε πέμπτος, οὔτε ἕκτος, οὔδὲ ὅποσος-δήποτε κατὰ τὴν τάξιν· ὅχι δὲν ἐφάνης ἐπὶ τούτοις, ἐφ' οἷς ἠϋξάνετο ἡ πατρίς. Διότι τίς συμμαχία διὰ τῆς ἐνεργείας σου ἔγεινεν ὑπὲρ τῆς πόλεως; τίς δὲ βοήθεια ἢ ἀπόκτησις φίλων, ἢ δόξης ὑπὲρ πατρίδος; τίς δὲ πρεσβεία; τίς ὑπηρεσία, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγεινεν ἐντιμωτέρα ἡ πόλις; Τί ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν Ἀθηναϊκῶν, ἢ τῶν Ἑλληνικῶν, ἢ τῶν ξενικῶν τῶν συμμάχων, εἰς τὰ ὅποια παρευρέθης, διωρθώθη ἕνεκα σοῦ; ποῖα πολεμικὰ πλοῖα; ποῖα ὄπλα; ποῖοι ναύσταθμοί; τίς ἐπισκευὴ τειχῶν; ποῖον ἵππικόν; εἰς τί ἐκ τῶν ὄλων ἔγεινας σὺ χρήσιμος; τίς βοήθεια χρημάτων ἀφορῶσα τοὺς πολίτας ἢ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἔγεινε παρὰ σοῦ ἢ ὑπὲρ τῶν εὐπέρων, ἢ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων πολιτῶν; Οὐδεμία.— Ἄλλ' ὦ φίλε, (ἦθελες ἴσως εἰπεῖ), ἐὰν δὲν ὑπάρχη εἰς ἐμὲ οὐδὲν τούτων, ὑπάρχει τοῦλάχιστον εὐνοια καὶ προθυμία.— Ποῦ; πότε; Σὺ, ὦ ἀδικιώτατε ὄλων, ἔχεις εὐνοϊαν καὶ προθυμίαν, ὅς τις οὐδὲ ὅτε ὄλοι, ὅσοι ποτὲ ὠμίλησαν ἀπὸ τοῦ βήματος, συνεισέφερον χρήματα εἰς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, καὶ ἐσχάτως μάλιστα ὁ Ἀριστόνικος, ὅστις καὶ τὰ διὰ συνεισφορᾶς συνηγμένα χρήματα, ἵνα πληρώσας ἀναλάβῃ τὰ πολιτικά του δικαιώματα, προσέφερεν ὑπὲρ πατρίδος, οὐδὲ τότε σὺ δὲν ἐπαρουσιάσθης, οὔτε συνεισέφερες τίποτε, ὅχι διότι δὲν εἶχες (πῶς δὲν εἶχες; ὅστις ἐκληρονόμησας ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ γυναικαδέλφου σου Φίλωνος περισσώτερα ἢ πέντε τάλαντα, καὶ δύο τάλαντα εἶχες δωρεὰν ἐξ ἐράνου παρὰ τῶν ἡγεμόνων τῶν συμμοριῶν χάριν τῶν ὁποίων κατέστρεψας, ὅσον ἠδυνήθης, τὸν παρ' ἐμοῦ προταθέντα τριηραρχικὸν νόμον· ἀλλ', ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῶ τοῦ προκειμένου μεταβαίνων ἐκ λόγου εἰς λόγον, παραλείπω ταῦτα)· ἀλλ' ἐκ

τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ὄχι δι' ἔνδειαν δὲν ἐπέδωκας χρήματα πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἀλλὰ προσέχων νὰ μὴ κάμῃς τίποτε ἐναντίον τῆς διαθέσεως ἐκείνων (307), χάριν τῶν ὁποίων ἐνεργεῖς ὅλας σου τὰς πολιτικὰς πράξεις.

§ 98. Εἰς ποῖα λοιπὸν σὺ δεικνύεσαι τολμηρὸς νεανίας, καὶ πότε λαμπρὸς; Ὅταν ἀναγκαιοῖ νὰ διμιλῆσῃς κατὰ τούτων τῶν πολιτῶν, τότε εἶσαι λαμπροφωνότατος, μνημονικώτατος, ὑποκριτῆς ἄριστος, τραγικὸς Θεοκρίνης. Ἐπειτα ἀναφέρεις τοὺς προγενεστέρους ἐνδόξους ἄνδρας· καὶ καλὰ κάμνεις. Δὲν εἶναι ὅμως δίκαιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λαμβάνων ἐκ προκαταλήψεως παρ' ὑμῶν τὴν διὰ τοὺς ἀποθάνοντας μεγάλους ἄνδρας ὑπάρχουσαν ὑπόληψιν, συγκριτικῶς πρὸς ἐκείνους νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ παραβάλλῃ ἐμὲ, ὅς τις συζῶ μεθ' ὑμῶν. Διότι τίς ἐξ ὅλων ὑμῶν δὲν γνωρίζει, ὅτι πρὸς ἅπαντας τοὺς ζῶντας ὑπάρχει φθόνος τις περισσότερος ἢ ὀλιγώτερος, τοὺς δὲ τεθνεῶτας δὲν μισεῖ πλέον οὐδὲ ὁ ἐχθρὸς; Ἐν ᾧ λοιπὸν τοιαύτη εἶναι ἐκ φύσεως ἡ ἀνθρωπίνη διάθεσις, πρέπει ἐγὼ νὰ συγκρίνωμαι καὶ νὰ θεωρῶμαι κατὰ σύγκρισιν πρὸς τοὺς ζήσαντας πρὸ ἐμοῦ ἐνδόξους ἄνδρας; Ὅχι· διότι οὔτε δικαιοσύνη οὔτε ἰσότης ὑπάρχει, Αἰσχίνη, οὔτως· ἀλλ' ἄς συγκριθῶ πρὸς σὲ καὶ ἄλλον ὅν τινα θέλεις ἐκ τῶν ὁμοίων σου καὶ ἔτι ζώντων. Παρατήρησον δὲ καὶ τοῦτο· ποῖον τῶν δύο εἶναι καλλίτερον καὶ ὠφελιμώτερον εἰς τὴν πόλιν, διὰ τὰς εἰς τὴν πατρίδα εὐεργεσίας τῶν προγενεστέρων, ὡς οὔσας ὑπερμεγέθεις, καὶ ἀνωτέρας παντὸς ἐπαίνου, νὰ δεικνύῃ τις ἀχαριστίαν καὶ καταφρόνησιν πρὸς τὰς νῦν ὑπὲρ πατρίδος γινομένας, ἢ ὅλοι, ὅσοι μετὰ ζήλου ὑπηρετοῦσι τὴν πατρίδα, νὰ τιμῶνται, καὶ φιλανθρωπῶς νὰ περιποιῶνται παρὰ τῶν Ἀθηναίων.

§ 99. Καὶ προσέτι, ἂν μοι συγχωρῆται νὰ εἶπω καὶ τοῦτο, ἡ μὲν ἰδική μου πολιτικὴ διαγωγή καὶ ἡ ὑπὲρ πατρίδος

προαίρεσις, εἴαν τις ἀπαθῶς ἐξετάσῃ, θέλει φανῆ ὁμοία πρὸς τὰς ἀρετὰς τῶν τότε ἐπαινουμένων ἀνδρῶν, καὶ τὰ αὐτὰ θέλουσα, ἢ δὲ ἰδική σου ὁμοία πρὸς τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν προαίρεσιν τῶν τότε συκοφαντούντων τοὺς τοιοῦτους μεγάλους ἀνδρας. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἦσαν πονηροὶ τινες, οἵτινες ὑβρίζον τοὺς τότε συγχρόνους των, τοὺς δὲ προγενεστέρους ἐπήνουν, κάμνοντες φθονερόν πρᾶγμα καὶ τὸ αὐτὸ ὅπερ κάμνεις καὶ σὺ τώρα. Ἐπειτα λέγεις, ὅτι παντελῶς δὲν εἶμαι ὅμοιος πρὸς ἐκείνους τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας ἐγώ; Σὺ δὲ εἶσαι ὅμοιος, Αἰσχίνη, ἢ ὁ ἀδελφός σου, ἢ ἄλλος τίς τῶν νῦν ρητόρων; Ἐγὼ μὲν κἀνένα δὲν λέγω ὅμοιον. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς ζῶντας, ὧ καλὲ ἀνθρώπε, ἴνα μὴ σὲ ὀνομάσω ἄλλως πως, ἐξετάζε τὸν ζῶντα, καὶ πρὸς τοὺς συγχρόνους καὶ τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα ἔχοντας, καθὼς ὅλα τὰ τᾶλλα ἐξετάζομεν, τοὺς ποιητάς, τοὺς χορευτάς, τοὺς ἀγωνιστάς. Ὁ Φιλάμμων δὲν ἀνεχώρητεν ἀστεφάνωτος ἐκ τῆς Ὀλυμπίας, διότι ἦτο ἀσθενέστερος ἐκ τοῦ Γλαύκου τοῦ Καρυστίου καὶ τινῶν ἄλλων προγενεστέρων ἀθλητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐστεφανώθη, καὶ ὡς νικητὴς ἀνηγορεύθη, διότι ὑπέρτερος ἀνεδείχθη ἐκ τῶν εἰσελθόντων συγχρόνων του εἰς τὸ στάδιον νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς αὐτόν. Καὶ σὺ ὁμοίως, Αἰσχίνη, σύγκρινέ με πρὸς τοὺς σημερινούς ῥήτορας, πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου, πρὸς ὃν τινα πάντων θέλεις· εἰς οὐδένα δὲν ὑποχωρῶ. Ὅτε προέκειτο νὰ λάβῃ ἡ πόλις τὰ ὠφελιμώτατα ὑπὲρ ἑαυτῆς μέτρα, καὶ ἔκειτο κοινῶς εἰς ὅλους νὰ συναγωνισθῶσιν ἐφαμίλλως πρὸς ἀπέδειξιν τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς ζήλου των, τότε ἐγὼ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἐφαινόμην ὅτι συνεβούλευον τὰ ἄριστα, καὶ ὅλα τὰ πράγματα τῆς δημοκρατίας ἐκυβερνῶντο κατὰ τὰ ἰδικά μου ψηφίσματα, καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὰς διαπρεσβεύσεις, ἐξ ὑμῶν δὲ οὐδεὶς οὐδόλως δὲν παρουσιάζετο ἐκτὸς ἂν προέκειτο νὰ βλάβητε κατὰ τι

τοὺς Ἀθηναίους. Ἀφ' οὗ δὲ συνέβησαν, ὅσα εἶθε μὴ συνέβαινον, καὶ ἦτο καιρὸς νὰ γείνη ἐξέτασις ὄχι πλέον ἀγαθῶν συμβούλων, ἀλλὰ τῶν ὑπηρετούντων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, καὶ τῶν ὄντων ἐτοιμῶν νὰ γένωσι μισθωτοὶ κατὰ τῆς πατρίδος, καὶ τῶν θελώντων νὰ κολακεύωσιν ἄλλους, τότε σὺ, καὶ ἕκαστος τούτων τῶν ὁμοίων σου, ἐφάνης ἐν τῇ ἀνηκούσῃ τάξει σου, καὶ μέγας καὶ λαμπρὸς διὰ τὸν πλοῦτον ἵπποτρόφος· ἐγὼ ὁμῶς, τὸ ὁμολογῶ, εἶμαι ἀδύνατος τώρα, ἀλλὰ μᾶλλον ὑμῶν εἰλικρινῆς φίλος τῶν Ἀθηναίων.

§ 100. Ὁ φύσει ἀγαθὸς πολίτης, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ δύο ταῦτα προτερήματα (διότι ὁμιλῶν οὕτω περὶ ἐμυτοῦ, παντελῶς δὲν διεγείρω οὐδενὸς τὸν φθόνον), ὅταν μὲν ἔχῃ ἐξουσίαν νὰ διαφυλάττῃ ὑπὲρ τῆς πόλεως τὴν προαίρεσιν τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τὴν τῶν πρωτείων, εἰς πάντα δὲ καιρὸν καὶ πρᾶξιν τὴν ὑπὲρ αὐτῆς εὐνοίαν του. Ἀλλὰ τῆς μὲν εὐνοίας εἶναι κυρία ἡ φυσικὴ ἐκάστου προαίρεσις· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ ἰσχύος, εἶναι κύρια ἄλλα, ἀνεξάρτητα τῆς ἡμετέρας θελήσεως. Ταύτην λοιπὸν τὴν πρὸς τὴν πατρίδα εὐνοίαν θέλετε εὐρεῖ σταθερῶς καὶ εἰλικρινῶς μείνασαν εἰς ἐμὲ, καὶ παρατηρήσατε τοῦτο ἐκ τῶν ἐξῆς. Ὅχι, παντελῶς ἐγὼ δὲν προέδωκα τὴν εἰς ὑμᾶς εὐνοίαν μου, οὔτε ὅτε ἐζητήθην νὰ τιμωρηθῶ, οὔτε ὅτε ἐκίνησαν κατ' ἐμοῦ δίκην νὰ δικασθῶ, ἐνώπιον τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, οὔτε ὅτε μὲ ἠπεῖλουν, οὔτε ὅτε μοὶ ἔκαμνον ἐπαγγελίαν, οὔτε ὅτε, ὡς κακοποιὰ θηρία, διήγειρον κατ' ἐμοῦ τοὺς κατηραμένους τούτους, νὰ μὲ προσβάλλωσι. Διότι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ μου βίου προετίμησα νὰ βαδίσω τὴν ὀρθὴν καὶ δικαίαν ὁδὸν τῆς πολιτείας, νὰ περιποιῶμαι τὰς τιμὰς τῆς πατρίδος, τὰς δυνάμεις της, τὰς εὐδοξίας της, ταύτας ν' αὐξάνω, μετὰ τούτων νὰ συνυπάρχω. Ὅχι, ἐγὼ δὲν

περιέρχομαι κατὰ τὴν ἀγορὰν φαιδρὸς μὲν καὶ χαίρων διὰ τὰς εὐτυχίας τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, προτείνων τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ μετὰ χαρᾶς ἀναγγέλλων ταύτας πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους νομίζω ὅτι θέλουσι τὰς διαθιβάσει ἐκεῖ, μετὰ φρίκης δὲ ἀκούων τὰ ἀγαθὰ τῆς πόλεως, καὶ στενάζων δι' αὐτὰ, καὶ σκύπτων εἰς τὴν γῆν ἐκ λύπης, καθὼς οἱ ἀσεβεῖς οὗτοι, οὔτινες τὴν μὲν πόλιν δυσσημοῦσιν, ὡς νὰ μὴ δυσσημῶσι καὶ τὸν ἑαυτὸν των, ὅταν κάμνωσι τοῦτο· καὶ βλέπουσι πρὸς τὰ ἔξω, καὶ ἐπαινοῦσιν ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἠτύχησεν ἄλλος ἕνεκα τῶν ἀτυχημάτων τῶν Ἑλλήνων, καὶ λέγουσιν ὅτι πρέπει νὰ φυλάττωσι ταῦτα, ὅπως διαμένωσιν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον.

§ 101. Μηδεὶς ἐξ ὄλων ὑμῶν, ὦ θεοί, μηδεὶς ἄς μὴ ἐπινεύσῃ νὰ γένωσι ταῦτα· ἀλλὰ μάλιστα μὲν φωτίσατε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἐχθρῶν τούτων τῆς πατρίδος νὰ φρονῶσι τὰ βέλτεστα ὑπὲρ αὐτῆς· ἐὰν ὁμοῦ σταθερῶς ἢ κακία των διαμένη ἀθεράπευτος, δότε, ὥστε αὐτοὶ μὲν, αὐτοὶ μόνοι καθ' ἑαυτοὺς, ἐξ ὀλοκλήρου πρὸ τοῦ πεπρωμένου τέλους τῆς ζωῆς των νὰ καταστραφῶσι καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἡμεῖς δὲ οἱ λοιποὶ τὸ συντομώτερον ν' ἀπαλλαχθῶμεν τῶν ἐπικειμένων φόβων, καὶ νὰ ἔχωμεν ἀσφαλῆ σωτηρίαν.

ΤΕΛΟΣ.

Τιμάται δραχμών 2